

1542.

Arja Pakkala

MUSIIKKIKULTTUURIIN KASVAMINEN

Lasten ja nuorten kokemuksia soittoharrastuksesta konservatoriossa

Pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 1999
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Pakkala Arja

MUSIIKKIKULTTUURIIN KASVAMINEN. Lasten ja nuorten kokemuksia soittoharrastuksesta konservatoriossa.

Kasvatustieteen pro gradu-työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 1999. 84 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten ja nuorten kokemuksia soittoharrastuksesta konservatoriossa. Kohdejoukkona olivat Keski-Pohjanmaan konservatorion Vetelin sivutoimipisteessä viulun ja pianon soittoa opiskelevat lapset ja nuoret. Soittoharrastusta pyrittiin kuvaamaan yhteisönäkökulmasta. Tutkimuksessa selvitettiin, millainen harrastus soitonopiskelu konservatoriossa on lasten ja nuorten kokemana. Aineisto kerättiin tekemällä teemahaastattelu kahdelletoista nuorelle soittajalle. Lapsilta ja nuorilta kysyttiin haastattelussa, miten he kokevat muiden osallisuuden omaan harrastamiseensa, millainen harrastusyhteisö heidän käsityksensä mukaan on, mitä harrastukseen sisältyy musiikin lisäksi, mitä oheisoppimista soittoharrastuksen yhteydessä tapahtuu sekä millä tavalla harrastusyhteisöön sosiaalistutaan ja sitoudutaan. Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen ja vertaileva analyysi, joka on kehitetty grounded theory-lähestymistapaan.

Haastateltavia pyydettiin kertomaan soittoharrastuksesta kokemuksena, musiikkiharrastukseen sosiaalistumisesta, musiikkiharrastuksesta sosiaalisena kenttänä sekä kodin arvoista ja kulttuuripääomasta. Soittoharrastus kokemuksena kertoi harrastuksen merkityksestä lapsille ja nuorille, myönteisyyden ja kielteisyyden kokemuksista sekä harrastuksen vaativuudesta ja siitä, miten se koettiin. Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen kuvasi sitä, miten oli tultu mukaan soittoharrastukseen, miten luontevaksi toiminta koettiin, miten harrastusyhteisöön sitouduttiin ja mitä harrastuksen yhteydessä oli opittu musiikin lisäksi. Musiikkiharrastus sosiaalisena kenttänä sisälsi harrastusyhteisön luonnehdintaa, sosiaalista kanssakäymistä yhteisössä sekä erottautumista yhteisön ulkopuolisista. Kodin arvot ja kulttuuripääoma olivat taustatukea soittoharrastukselle. Siihen kuuluivat haastateltavien kokemuksen mukaan kodille tärkeät asiat sekä kodin musiikkiharrastus.

Musiikkikulttuuriin kasvaminen oli näille nuorille luonnollinen tapahtuma, jota ei kyseenalaistettu. Soittoharrastus oli aloitettu kodin kulttuuripääoman tuella. Nuoret soittajat sosiaalistuivat ja sitoutuivat harrastusyhteisöön situationaalisen oppimisen prosessissa, joka tapahtuu varsinaisen soitonopiskelun ohessa. Harrastajat jaettiin ryhmiin sen mukaan, miten pitkään he olivat osallistuneet toimintaan ja mikä asema heillä oli harrastusyhteisössä. *Sivustaseuraajat* olivat toimintaa ulkopuolelta seuraavia, *tulokkaat* sellaisia, jotka olivat sisäänpyrkimisvaiheessa. *Aloittelijat* oli jo hyväksytty yhteisön jäseniksi, ikään kuin kokeiluluvalla. Neljäs ryhmä nimettiin *harrastajiksi*. He ovat saavuttaneet jo vakiintuneen aseman yhteisössä, mutta toimivat edelleen kentän auktoriteettien ehdoilla. *Sisäpiiriläiset* ovat sitoutunein ryhmä ja siihen kuuluvat ovat joko musiikin ammattilaisia tai tulossa sellaisiksi. Tullessa lähemmäs sisäpiiriä harrastukseen sitoutuminen ja musiikkikulttuurin arvostaminen lisääntyivät.

Asiasanat: Musiikkikulttuuri, soittoharrastus, sosiaalinen kenttä, kulttuuripääoma, erottautuminen, sosiaalistuminen, situationaalinen oppiminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MUSIIKKIHARRASTUS SOSIAALISENA KENTTÄNÄ	8
2.1 Erilaisia musiikin kenttiä	8
2.2 Intressi ja illusio	10
2.3 Musiikillinen kenttä ja habitus	11
2.4 Musiikki kulttuurisen pääoman kartuttamisena	13
2.5 Kulttuuripääoman periytyminen Suomessa	14
2.6 Yhteenveto	16
3 HARRASTUSYHTEISÖÖN SOSIAALISTUMINEN	18
3.1 Osallistumalla yhteisön jäseneksi	18
3.2 Oheisoppiminen soittoharrastuksessa	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Tutkimustehtävä	23
4.2 Tutkimuskohde ja aineiston keruu	26
4.3 Aineiston analyysi ja tulkinta	27

5 TUTKIMUSTULOKSET	32
5.1 Soittoa harrastamalla kulttuurin kentälle	32
5.2 Soittoharrastus kokemuksena	36
5.2.1 Harrastuksen merkitys itselle	36
5.2.2 Myönteisyyden kokeminen	40
5.2.3 Harrastuksen vaativuus	41
5.3 Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen	44
5.3.1 Mukaantulo harrastustoimintaan	44
5.3.2 Toiminnan luontevuus	47
5.3.3 Sitoutuminen	49
5.3.4 Oheisoppiminen	50
5.4 Musiikkiharrastus sosiaalisena kenttänä	52
5.4.1 Harrastusyhteisön kuvaus	52
5.4.2 Harrastusyhteisön ilmapiiri	56
5.4.3 Erottautuminen	60
5.4.4 Sosiaalinen kanssakäyminen	63
5.5 Kodin arvot ja kulttuuripääoma	66
5.5.1 Kodille tärkeät asiat	66
5.5.2 Kodin musiikkiharrastus	67
5.6 Tulosten yhteenveto	71
6 SOITONOPISKELU - TYÖMÄINEN HARRASTUS	75

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Harrastukset ovat huomion arvoinen tutkimuskohde lasten oppimisympäristönä, sillä oppimista tapahtuu paljon varsinaisen kouluopetuksen ulkopuolella arkipäivän oppimisena. Vapaa-ajan toiminta on osa nykyajan ihmisen jokapäiväistä elämää. Siitä muodostuu arkielämää rytmittävä tekijä, jonka avulla jokaisen on mahdollista kehittää omia lahjakkuuksiaan ja vahvuusalueitaan. Tähän koulu ei aina anna mahdollisuutta. Jos lapset aloittavat harrastuksensa nuorina, heidän vanhempansa ovat usein mukana toiminnassa. Tämä vaatii myös vanhemmilta aktiivisuutta. On tavallista, että esimerkiksi soiton opiskelu aloitetaan jo ennen kouluikää. Silloin jompikumpi vanhemmista käy lapsen kanssa soittotunnilla. Lisäksi soittoharrastukseen kuuluu olennaisena osana kotona tapahtuva päivittäinen harjoittelu, jota vanhemmat ohjaavat. Myöhemmin aloitetaan musiikin teorian opiskelu sekä ryhmäsoitto.

Lasten harrastuksia on tutkittu psykologisesta näkökulmasta. Silloin harrastukset nähdään sisäisenä tekijänä. Vapaa-ajan toiminta kuuluu lasten tasapainoiseen kehitykseen, ja sen yhteydessä on keskusteltu lasten jaksamisesta, josta esimerkiksi lastenpsykiatrit ovat huolissaan. Sinkkosen mielestä harrastuksissa on tärkeää se, että ne myötäilevät lasten kehitystä. Lasta ei saisi opettamisen tai kehittämisen varjolla painostaa eikä aiheuttaa liiaksi pelkoa tai mielipahaa. Lasten harrastukset voitaisiinkin nähdä heidän omana alueenaan, joka vähitellen siirtyy ohjaavien aikuisten avulla lasten omaisuudeksi. Tällöin lapset oppivat vähitellen itse hallitsemaan ja määräämään omasta elämästään. (Sinkkonen 1992, 63-66.)

Musiikki on yksi niistä harrastuksista, joiden yhteydessä on julkisesti puhuttu vanhempien ja opettajien intohimoista ja vaatimuksista. Romppainen Lasten maailma-lehdessä kirjoittaa lasten harrastamisen motivaatiosta ja on huolissaan lasten jaksamisesta, kun heidän viikko-ohjelmansa on kiireinen kaikkine kerhoineen, urheiluharrastuksineen

ja soittotunteineen. Haastattelussa lastenpsykiatri Roto Tampereen kaupungin perheneuvolasta tuo esiin yksilölliset erot lasten jaksamisessa. Hänen mielestään harrastukset ovat sopivasti annosteltuna hyvä asia, turvallinen tie kotoa maailmaan. Joskus kuitenkin näkee, että lapselta odotetaan liikaa ja että hän ei jaksaa toteuttaa vaatimuksia. (Lapsen maailma 1997/3,32-33.)

Harrastukset ovat yksi tapa kasvaa ja kehittyä yksilöllisesti. Ne ovat kasvavalle yksilölle myös tapa laajentaa kokemuspäiriään kodin ja koulun ulkopuolelle. Rinne (1998) tarkastelee asiaa yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Hän näkee harrastustoiminnan keinona kiinnittyä yhteiskuntaan ja pitää sen vuoksi tärkeänä, että vanhemmat ohjaisivat lapsiaan harrastusten pariin.

Harrastusyhteisöissä tapahtuu myös paljon epämuodollista eli informaalista oppimista, josta viime aikoina on alettu kiinnostua. Tällä tarkoitetaan satunnaisoppimista ja piilo-oppimista, jonkinlaista oheisoppimista, joka tapahtuu muun toiminnan sivutuotteena. Harrastusyhteisössä opetetaan virallisesti joitakin taitoja tai kehitetään joitakin ominaisuuksia. Sen ohessa tapahtuu kuitenkin monesti tiedostamatonta oppimista yhteisön käytäntöihin, tapoihin ja sääntöihin. Harrastusyhteisössä opitaan ohjaajilta, vertaisryhmältä sekä taustavaikuttajilta, joita musiikin harrastusyhteisössä ovat kodit sekä laajempi paikallisyhteisö ja kulttuuri.

Tässä työssä tutkittiin lasten soittamista harrastusyhteisön näkökulmasta. Musiikin harrastajilla tarkoitetaan tässä sellaisia, jotka opiskelevat musiikkia, esimerkiksi jonkin instrumentin soittoa systemaattisesti ja tavoitteellisesti. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat konservatorion musiikkikoululaiset, jotka aloittavat soittoharrastuksensa varhain, usein ennen kouluikää, ja etenevät harrastuksessaan järjestelmällisesti. Musiikin harrastusyhteisöä tarkasteltiin bourdieulaisesta näkökulmasta sosiaalisena kenttänä; huomion kohteena olivat lapsen ulkopuolelta häneen ja hänen soittoharrastukseensa kohdistuvat tekijät. Lapsilta kysyttiin harrastuskokemuksia konservatorion yhteisössä ja keskipohjalaisessa kulttuuriyhteisössä, joita tarkasteltiin oppimisympäristönä.

Harrastukset voidaan nähdä kiinnostuksena johonkin asiaan. Usein saman perheen lapset kuitenkin osallistuvat samoihin toimintoihin. Tämä näkyy selvästi konservatorion oppilaiden kohdalla. Monet musiikin harrastajat ovat sellaisia, joiden sisarukset myöskin soittavat jotakin instrumenttia. Tässä työssä tutkitaan ensinnäkin sitä, millainen

konservatorio on yhteisönä nuorten harrastajien mielestä. Toiseksi ollaan kiinnostuneita siitä, miten lapset kokevat heitä ympäröivien ihmisten osallisuuden harrastukseensa; miten yksilön ulkopuolelta tulevat yhteisöön liittyvät tekijät tukevat lasten soittamista, ja kokevatko lapset ympäristössään vaatimuksia ja painetta.

Kodin merkitys on suuri, kun puhutaan lasten harrastuksista. Musiikki liittyy tiettyyn elämäntyyliin; kodin habituksella ja elämäntavalla saatetaan tukea lapsen soittamista ja siinä edistymistä. Soittoharrastus on myös oppimista. Tässä tutkittiin oheisoppimista soittoharrastuksen yhteydessä; mitä muuta kuin soittamista harrastajien mielestä oppii konservatoriossa, ja miten harrastusyhteisöön sosiaalistutaan. Sosiaalista kenttää ja siinä vaikuttavia asioita pyritään lähestymään soittoharrastajista ja heidän kokemuksistaan käsin.

Tässä etsittiin siis näkökulmaa siihen, miksi lapset soittavat, harjoittelevat ja esiintyvät. Soitonopiskelu on vaativa harrastus; se vie paljon aikaa ja voimavaroja. Tässä pyrittiin löytämään sellaisia yhteisöllisiä tekijöitä, jotka auttavat lapsia ja nuoria jaksamaan soitonopiskelun vaatimuksissa ja paineessa. Toisaalta pyrittiin kuvaamaan harrastusyhteisöön ja musiikkikulttuuriin sosiaalistumista.

2 MUSIIKIHARRASTUS SOSIAALISENA KENTTÄNÄ

Lasten soitonopiskelussa musiikin harrastusyhteisö on kiinteä osa muuta kasvuympäristöä. Konservatorioon yhteisönä kuuluvat sellaiset ihmiset, jotka ovat tekemisissä lasten soittamisen kanssa. Tällaisia ovat nuoren harrastajan lisäksi ainakin soitonopettaja, teoriaopettaja, toverit sekä vanhemmat ja sisarukset.

Bourdieuolaisen ajattelun mukaan laajempi sosiaalinen kokonaisuus koostuu pienemmistä, suhteellisen itsenäisistä kokonaisuuksista, joissa vallitsee kussakin oma erityinen ja vain niille ominainen logiikka ja pakko. Näitä itsenäisiä sosiaalisia kokonaisuuksia nimitetään kentiksi. Sosiaalisella kentällä on ihmisiä, jotka pelaavat "peliä". Siellä vallitsee tiettyjä, itsestään selviä sääntöjä, joita hallitsevassa asemassa olevat pyrkivät pitämään yllä. Uudet yrittäjät pyrkivät sisään noudattamalla kentällä vallitsevia sääntöjä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 125-132.) Musiikin kentällä vallitsee muusikkojen logiikka. Uudet yrittäjät, siis ne, jotka haluavat, että heidät otetaan vakavasti muusikkopiireissä, pyrkivät toteuttamaan niitä tapoja, jotka tällä kentällä vaaditaan.

2.1 Erilaisia musiikin kenttiä

Musiikin alueellakin on useita erilaisia kenttiä. Toisistaan eroavat huomattavasti esimerkiksi klassisen musiikin ja kansanmusiikin kentät. Näillä on omat kenttää koskevat sääntönsä. Niitä käytetään tässä esimerkkeinä erilaisista kentistä, koska molemmat vaikuttavat ja toimivat aktiivisesti Keski-Pohjanmaalla, josta tutkimuksen aineisto on kerätty.

Instrumentit ovat yksi seikka, jonka perusteella kansanmusiikki eroaa klassisesta musiikista. Piano ja jousisoittimet kuuluvat perinteisesti klassiseen musiikkiin, esimerkiksi

kitara ja hanuri taas ovat perinteisiä kansanmusiikkisoittimia ja niitä soittamalla on vaikeaa tulla klassisen musiikin, siis myös konservatorion kentän hyväksymäksi. Kitara ja hanuri yhdistyvät ihmisten mielissä kevyeen musiikkiin. Viulu on esimerkki sellaisesta instrumentista, jota kummallakin alueella käytetään, mutta sitä soitetaan eri tavalla. Klassista musiikkia tulee soittaa hienostuneella, hillityllä tyylillä ja myös pukeutuminen on tähän sopiva, usein tumma-valkoinen juhla-asu. Soittoasennot ovat oikeat (siis sellaiset, joita opettajat soittotunnilla iskostavat nuorten päähän ja kehoon). Kansanmusiikkijuhlilla taas on hienoa soittaa rennommalla tyylillä, pukeutuakin voi vaikka resuisiin farkkuihin ja soittoasennot ovat huolettoman näköisiä. Nämä erot liittyvät myös korkeakulttuuriin ja kansankulttuuriin. Klassinen musiikki hienoine soittimineen, soittotyyleineen ja pukeutumisineen kuuluu tällöin korkeakulttuuriin, kun taas rennompi soittotyylillä ja kevyt musiikki ovat kansankulttuuria.

Kullakin kentällä on omat auktoriteetit, jotka määrittelevät säännöt. Tunnustetulle auktoriteetille on keskittynyt valtaa. Tämä on symbolista pääomaa, joka voi olla mitä perua tahansa, toisinsanoen mitä pääomaa tahansa, niin taloudellista, kulttuurista kuin sosiaalistakin, kunhan sosiaaliset toimijat tuntevat ja tajuavat sen, tunnistavat sen ja antavat sille arvoa. (Bourdieu 1998, 99.) Konservatorion kentällä tätä symbolista pääomaa on instituution edustajilla, opettajilla. He käyttävät siis symbolista valtaa sisään pyrkijöihin nähden. Pääsykokeen jälkeen tätä tapahtuu esimerkiksi siinä tilanteessa, kun päätetään, ketkä pääsevät esiintymään oppilasillassa, ja ketkä saavat stipendejä ja muutenkin huomiota erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Myös kansanmusiikin kentällä on omat auktoriteettinsa. Näitä ovat esimerkiksi kansanmusiikkijuhlien ohjelmasta vastaavat, jotka järjestävät juhlilla esiintymisiä sellaisille ryhmille, jotka sopivat tyylisiin. Konservatorion soittajaryhmien on ehkä vaikeaa päästä sinne esiintymään näkyvälle paikalle, vaikka he ovatkin hyviä soittajia. He soittavat kansanmusiikki-ihmisten mielestä ehkä liian puhtaasti tai jäykästi.

Ihmiset ovat oikeutettuja astumaan kentälle silloin, kun he omaavat jonkin tietyn ominaisuuksien yhdistelmän (Bourdieu & Wacquant 1995, 136). Nuorten, jotka haluavat musiikkia harrastavien yhteisön jäseneksi, tulee osoittaa musiikillinen pätevyytensä. Konservatorioon valitaan oppilaat karsinnan avulla. Pyrkijät suorittavat pääsykokeen, ja tietyn pistemäärän ylittävät valitaan oppilaiksi.

Kentälle pääsyä voidaan tulkita myös oppimisen näkökulmasta. Lave ja Wenger kuvaavat oppimista situationaalisen oppimisen prosessina. LPP(=legitimate peripheral participation) -prosessissa oppija kasvaa vähitellen kiinni yhteisöön osallistumalla sen toimintaan. LPP-prosessin avulla kuvataan uusien tulokkaiden sisääntuloa ja kentän vaatimien taitojen oppimista, ennen kuin heidät hyväksytään varsinaisiksi jäseniksi. Yhteisössä on siten erilaisia jäseniä; uusia tulokkaita, vasta-alkajia, matkalla olijoita ja vanhoja tekijöitä.(Lave & Wenger 1994,57.) Uudet tulokkaat ovat sellaisia, jotka eivät vielä edes soita, vaan seuraavat muiden toimintaa. Soittajat, jotka ovat uusista tulokkaista kehittyneet, esiintyvät oppilaskonserteissa. He ovat kuitenkin oppilaita ja heillä on vielä paljon oppimista tullakseen todellisiksi tekijöiksi. Bourdieun käsitteillä kuvattaessa heillä ei ole vielä riittävästi kentällä tarvittavaa kulttuurista pääomaa. Konservatorioon tullaan usein sen jälkeen, kun on seurattu vanhempien sisarusten, serkkujen tai muiden tuttujen esiintymistä. Tämän jälkeen pyritään kentälle sisään osallistumalla konservatorion pääsykokeisiin. Jos päästään sisään, ollaan vasta-alkajia, sen jälkeen monta vuotta matkalla olijoita. Oikeastaan vasta sitten, kun on opiskeltu musiikkia vuosikaudet, tullaan mahdollisesti ammattilaisiksi, ja auktoriteettien silmissä vanhoiksi tekijöiksi.

2.2 Intressi ja illusio

Musiikin alueelle pyrkivällä on intressi, joka kohdistuu musiikkiin. Jokainen kenttä saa aikaan ja synnyttää oman intressimuodon, illusion. Se on peliin pantujen panosten hiljaista hyväksymistä ja pelin sääntöjen omaksumista käytännössä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 145-146.) Nuori, joka haluaa tulla hyväksytyksi muusikkokentällä, hyväksyy ne vaatimukset, joita konservatorion opettajat ja tutkintolautakunnat heiltä odottavat. Vähitellen, kun taidot karttuvat, heidät sitten hyväksytään kentän täysivaltaisiksi jäseniksi.

Sellainen henkilö, joka omaa illusion, tempautuu mukaan peliin, ja uskoo että se on osallistumisen arvoista. Tällainen henkilö myöntää, että sosiaalinen peli on tärkeä ja että tapahtumilla on merkitystä siihen sitoutuneille, siinä mukana oleville. Pelissä voitetaan jotakin, ja siinä mukana olevat myöntävät, että nämä panokset ansaitsevat tulla tavoitelluiksi. (Bourdieu 1998, 131.) Bourdieun mukaan:

Illusio on sellainen lumoutunut suhde peliin, joka on tulosta henkisten rakenteiden ja sosiaalisen tilan objektiivisten rakenteiden välisestä ontologisesta yhteensopivuudesta. Juuri tämän haluan intresseistä puhuttaessa sanoa; te pidätte teille tärkeitä pelejä tärkeinä ja kiinnostavina siksi, että ne on pöntetty ja saatettu päähänne, ruumiiseen, muodossa, jota kutsutaan pelisilmäksi. (Emt., 131.)

Bourdieuun mukaan pelisilmä on iskostettu päähämme. Kun musiikin kentälle pyrkivät lapset ovat kotona oppineet sellaiset arvot, asenteet ja toimintatavat, jotka toimivat musiikin kentällä, ollaan tekemisissä habituksen kanssa.

Bourdieu sanoo, että intressi on välinpitämättömyyden vastakohta. Välinpitämättömälle kentällä tapahtuva on samantekevää. Peliin osallistumattoman mielestä panokset eivät ole kiinnostavia, eikä hän välitä osallistua peliin. Bourdieun mukaan jokainen sosiaalinen kenttä varmistaa sisääntulijoilta illusioksi kutsutun suhteen kenttään. (Emt., 132.)

Musiikin kentälle pyrkiviltä tarkistetaan suhde musiikkiin. Tätä kutsutaan musikaalisuuden testaamiseksi. Konservatorioon pyrkijöiltä kysytään varsinaisen musikaalisuustestin lisäksi myös sitä, miten he asennoituvat harjoitteluun ja näin varmistetaan, että he hyväksyvät tällä kentällä vallitsevan työskentelytavan. Jollakin muulla musiikin kentällä voi mennä mukaan vaikka ei sitoutuisikaan päivittäiseen asiaan syventymiseen. Siellä saattaa riittää, kun osallistuu yhteisiin harjoituksiin, kun taas konservatorion musiikkioppilailta vaaditaan sitoutumista päivittäiseen harjoitteluun.

2.3 Musiikillinen kenttä ja habitus

Koti on yksi tärkeistä tahoista, jotka tukevat, innostavat ja auttavat nuoria harrastuksissaan. Suomessakin on tutkittu kodin merkitystä nuorten musiikkiharrastuksille. Syrjäläisen (1991) tutkimuksessa tutkittiin vanhempien musiikkiasenteita, kotien musiikkiympäristöä ja kouluikäisten lasten musiikkikasvatusta Perniössä. Tutkimuksen tuloksissa tuli esiin kodin merkitys lasten musiikkikasvatuksessa. Ensinnäkin vanhempien asennoituminen musiikkiin todettiin erääksi tärkeimmistä ympäristötekijöistä, jotka kannustavat lapsia musiikin harrastamiseen. Myönteinen asennoituminen ilmenee musiikin arvostamisena, osallistumisena lasten musiikkitoimintoihin sekä kannustamisena opettajan antamien

tehtävien menestyksekkääseen suorittamiseen. Lisäksi tutkimuksessa löydettiin eroja vanhempien koulutustaustan mukaan siten, että korkeammin koulutetut pitävät musiikkikasvatusta tärkeämpänä kuin alemman koulutustason omaavat. (Syrjäläinen 1991, 47-52.)

Bourdieuun mukaan ihmiset toimivat sosiaalisessa maailmassa ja sen eri kentillä vahvistaen niitä ominaisuuksiaan, sitä pääomaa, joka tällä alueella on kaikkein arvokkainta. Tämä pääomien kasaaminen on ihmisissä asenteina ja suhtautumistapoina, joiden järjestelmää voidaan kutsua habitukseksi. (Roos 1987, 11-12.) Habituksen yhteydessä voisi puhua arvostusten järjestelmästä. Musiikin kentällä liikkuvat arvostavat musiikkiin liittyvää kulttuuripääomaa. He pitävät arvokkaana sitä musiikkitietoa, taitoa ja asennetta, joka toimii tällä kentällä. Habitus ilmenee siis musiikkipiireissä musiikin arvostamisena ja sen parissa toimimisena. Vanhemmat ohjaavat lapsensa musiikkiharrastuksien pariin, koska pitävät itse tärkeänä tätä kenttää.

Sosiaalinen kenttä ja habitus ovat toisistaan riippuvaisia. Ne toimivat vain suhteessa toisiinsa. Kenttä on pelitila, joka on olemassa vain, mikäli pelaajat tulevat siihen, uskovat siihen ja aktiivisesti tavoittelevat sen tarjoamia palkintoja. Habitus toimii vastaavasti vain sille yhteensopivalla kentällä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 39-40.) Musiikin kenttää ei voi tämän mukaan olla olemassa ilman muusikkoja ja niitä, jotka haluavat lisätä arvostustaan musiikin alalla ja pyrkivät sinne. Sellaiset vanhemmat, jotka pitävät musiikkia tärkeänä, tukevat lasten musiikkiharrastusta. Tämä kävi ilmi myös Syrjäläisen tutkimuksessa.

Habituksen käsite selittää sitä yhtenäisyyttä, joka sitoo yhteen toimijan tai toimijaluokan käytännöt ja hyödykkeet. Siitä muodostuu yhtenäinen elämäntyyli. Habitukset erottuvat toisistaan, kuten asemat, joiden tuotetta ne ovat. Ne tuottavat myös erotteluita, ovat selvärajaisia, eriytyneitä ja distinktiivisiä. Habitukset synnyttävät selvärajaisia ja tunnusomaisia käytäntöjä. (Bourdieu 1998, 18-19.) Habitus näkyy siis myös ulkoisena käyttäytymisenä ja eleinä. Kun habitus on yhteensopiva kentän kanssa, käyttäytyminen ja toimiminen kentällä on sujuvaa ja luontevaa. Jos habitus sopii musiikin kentälle, lapsen esiintyminen musiikkitilaisuuksissa sujuu hyvin ja hän tuntee olevansa omassa elementissään silloin, kun esiintyy. Esiintyminen on hänelle luontevat tapa toimia. Jos lapsen kotona on erilainen habitus kuin kentällä, jossa hän toimii, hän saattaa tuntea

olonsa vaivautuneeksi eikä esiintyminen ole luontevaa. Jos esiintyminen on luontevaa, hän ei edes ajattele, jännittääkö häntä, vaan koska hän on pienestä asti tottunut esiintymään, hän jatkaa sitä myös konservatoriossa.

Vanhempien habitus antaa tukea lapsen musiikkiharrastukselle siinä tapauksessa, että se on yhteensopiva musiikki-instituution edustajien habituksen kanssa. Soitonopettajalla on myös oma habituksensa ja hänellä on sellaista symbolista pääomaa, joka ilmeisesti toimii muusikkokentällä, koska hän on saavuttanut hallitsevan aseman siellä. Habitusten samankaltaisuus pystyy tuottamaan käytäntöjä, jotka ovat yhteensuuntautuvia (Bourdieu & Wacquant 1995, 156). Jos vanhempien ja opettajan habitukset ovat samankaltaisia, nämä molemmat osapuolet toimivat sopuosoinnussa ja tukevat sekä kannustavat lasta hänen harrastuksessaan. Kun lapsen kotona vallitsee samanlainen tai lähes samanlainen habitus kuin opettajan toiminnassa, opettajan on helpompi päästä lähelle oppilastaan. Oppilas ymmärtää myös tällöin paremmin opettajan ohjeita ja opastusta, kun se on samantapaista kuin se, mihin hän on kotona tottunut. Voi olla, että musiikkiharrastusten pariin hakeutuu juuri sellaisten perheiden lapsia, joilla on runsaasti nimenomaan sellaista kulttuurista pääomaa, joka toimii musiikin kentällä. Musiikkiharrastusta suosivat vanhemmat arvostavat varmasti erilaisia asioita kuin sellaiset vanhemmat, jotka vievät lapsiaan esimerkiksi jääkiekkoharjoituksiin.

2.4 Musiikki kulttuurisen pääoman kartuttamisena

Kullakin kentällä toimii sille sopiva habitus, ja siellä arvostetaan tiettyjä pääomalajeja. Bourdieu erottaa toisistaan taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman. Taloudellinen pääoma on rahaa ja muuta aineellista pääomaa, sosiaalinen sosiaalisia taitoja ja ihmissuhteita. Kulttuuripääoma puolestaan on tietoa, taitoa, näkemystä ja hyvää makua. Lisäksi jokaisella kentällä vaikuttaa jo aiemmin mainittu symbolinen pääoma, jonka haltija saa valtaa kentällä. Eri pääomalajien arvojärjestys on erilainen eri kentillä. Tietty laji on tietyllä kentällä tehokas ja antaa haltijalleen vaikutusvaltaa. (Bourdieu & Wacquant 1995, 147-149.) Musiikin kentällä arvostetaan kulttuuripääomaa, musiikkitietoa ja taitoa. Juuri näitä asioita testataan konservatorion pääsykokeissa. Tulokkaan pitää osoittaa

musikaalisuutensa ja hänelle annetaan mahdollisuus antaa näyte taidoistaan jonkin instrumentin soittamisessa tai laulamissa. Näitä taitoja pyrkijät ovat hankkineet aikaisemmin vanhempiensa tuella. Kotoa peritty habitus ja siihen liittyvät arvostukset ja toiminta siis auttavat tulokkaita pääsemään musiikin kentälle.

Habitukset ovat selvärajaisia ja tunnusomaisia käytäntöjä synnyttäviä periaatteita. Habituksen käsite tarkoittaa tiettyä kannanottoa siihen, miten käytäntö ja sen erityinen logiikka tulee rakentaa ja ymmärtää. Habitukseen kuuluu sellainen minimimäärä taloudellista ja kulttuurista pääomaa, joka tarvitaan, jotta yksilö pystyy käyttämään kaikille avoimet mahdollisuudet. Habitus auttaa luomaan kentän merkitykselliseksi maailmaksi. Se auttaa kokemaan kentän mielekkääksi ja arvokkaaksi, niin että siihen kannattaa uhrata energiaansa. (Bourdieu & Wacquant 1995, 151-158.)

Habitukset toimivat erottautumisena. Bourdieu puhuu distinktiosta erottautumisena. Tällaisena toimii käyttäytymisen ja esiintymistapojen tietynlainen yhdistelmä, useimmiten synnynnäisenä pidetty ominaisuus. (Bourdieu 1998, 15-16.) Kotoa peritty habitus siis auttaa ymmärtämään ja arvostamaan niitä seikkoja, joita tarvitaan sisäänpääsyyn musiikin kentälle. Se auttaa kokemaan tämän alueen tärkeäksi ja mielekkääksi tavaksi toimia. Ehkä se auttaa myös niissä ponnisteluissa, joita musiikin harrastaja joutuu tekemään pysyäkseen ja parantaakseen asemaansa yhteisössä, kehittyäkseen ja päästäkseen eteenpäin harrastuksessaan.

2.5 Kulttuuripääoman periytyminen Suomessa

Bourdieuin teorioita on kritisoitu Suomessa sen perusteella, että ne eivät sovellu meidän oloihimme, koska yhteiskuntamme on hyvin erilainen Bourdieuin analyysin kohteena olleeseen Ranskaan verrattuna. Pertti Alasuutari on kuitenkin elämäntyylitutkimuksessa vuonna 1995 kerätyn materiaalin perusteella esittänyt, miten kulttuuripääoma välittyy koulutuksen ja yksilön kotitaustan kautta sukupolvelta toiselle. Kulttuuripääoma-käsitteellä tarkoitetaan yksilön koulutusta, makua ja asenteita. (Alasuutari 1997,4.)

Alasuutari löysi laajan postikyselynsä aineistosta sellaisia makua, asenteita ja suhtautumistapoja kuvaavia tekijöitä, jotka liittyvät yksilöiden koulutustasoon vastaajien

iästä ja sukupuolesta riippumatta. Neljä tekijää oli sellaisia, että asenne kysytyä asiaa kohtaan on keskimäärin sitä myönteisempi, mitä korkeampi peruskoulutustaso vastaajalla oli. Myönteisyys siis kasvoi peruskoulutustason myötä. Tutkimuksen mukaan kulttuuripääoma koostuu asenteista klassiseen musiikkiin, itsensä kehittämiseen, taiteeseen ja kiinalaiseen ruokaan. Kulttuuripääoma on Alasuutarin mukaan muodollisesti riippumaton mm. tuloista, mutta on selvästi riippuvainen koulutustasosta; mitä korkeampi koulutustaso yksilöllä on, sitä enemmän hänellä on edellä mainittuja kulttuuripääomatekijöitä.(Alasuutari 1997, 6-7.)

Kulttuuripääoma oli yhteydessä myös vanhempien koulutustasoon, varsinkin isän koulutustasoon, siten että mitä korkeampi koulutustaso isällä on, sitä enemmän kulttuuripääomaa yksilö sai näissä mittauksissa. Myös puolison koulutustason kanssa saatiin samansuuntainen yhteys.(Emt., 11.)

Myös muissa tutkimuksissa on saatu tukea Bourdieun teorioille. Esimerkiksi Kuusinen (1986) on tutkinut Suomessa lasten koulumenestyksen ja sosiaalisen taustan yhteyttä sekä Liljander (1996) on tutkinut koulutuksen keskeyttämisistä ja koulutusalan vaihtamista korkeakoulutuksessa. Suomalaisessakin yhteiskunnassa on siis löydettävissä kulttuuripääomaa, jota hankitaan koulutuksella, mutta myös tavallaan peritään kotoa. Pitää kuitenkin muistaa, että ei ole kysymys mistään kausaalisuhteesta eikä siitä, että jokaisen korkeasti koulutetun vanhemman lapset tulevat automaattisesti kulttuuripääoman haltijoiksi tai että kulttuuripääomaa voi olla vain koulutettujen perheiden jälkeläisillä. Todellisessa elämässä on runsaasti poikkeustapauksia.

Suomalaisessa yhteiskunnassa pidetään yhteiskuntaluokkien makueroja pieninä. Myöskään elämäntyyli eivät Suomessa ole todennäköisesti yhtä pitkälle kiteytyneitä ja eriytyneitä kuin Ranskassa, niin että Bourdieun teorit ja tulokset eivät ole sellaisenaan siirrettävissä suomalaiseen kulttuuriin. Toisaalta maku- ja tyyli tutkimusta on arvosteltu epäolennaisten pintailmiöiden tutkimisesta.(Alasuutari 1997, 3.)

Vaikka mainituista teorioista ei voidakaan tehdä suoraviivaisia johtopäätöksiä, ne antavat jotakin suuntaa, herättävät pohdiskelua ja antavat mielenkiintoisen näkökulman tehdä suomalaista elämäntapa- ja kulttuurin tutkimusta.

2.6 Yhteenveto

Musiikin harrastamista on tässä kuvattu Bourdieun käsitteiden avulla. Vaikka bourdieulaisia teorioita on Suomessa arvosteltukin, ne ovat saaneet myös kannatusta. Bourdieun käsitteet sosiaalisesta kentästä, habituksesta ja kulttuuripääomasta sopivat myös kuvaamaan musiikkiharrastusta.

Musiikin alueella on erilaisia kenttiä. Jos kansanmusiikki-ihmisten on vaikea tulla kitaraa tai haitaria soittamalla hyväksytyksi klassisen musiikin alueella, myös klassisen viulun harrastajien on vaikea liikkua kansanmusiikkipiireissä. He erottuvat ehkä liiaksi ulkoisen olemuksensa, pukeutumisensa ja soittotyylinsä perusteella. Kummallakin kentällä on omat auktoriteetit, jotka omaavat symbolista pääomaa ja määräävät, mikä on hienoa ja sopivaa. Omaa aluetta vartioidaan ja ulkoa päin tuleva erilaisuus koetaan uhkana ja kielletään. Tapoja muutetaan, jos muutetaan, oman kentän auktoriteettien sanelemilla ehdoilla.

Musiikkielämään pyrkijällä on musiikkiin kiinnostus, ja suhde, jota Bourdieu nimittää illusioksi. Mielestäni tämä pyrkimys nimenomaan klassisen musiikin kentälle voi olla pikemminkin vanhemmilla tai kodilla kuin lapsella itsellään. Lapsi on ehkä vain luonnollisesti kiinnostunut musiikista, kun hän haluaa soittaa. Konservatorion kentälle pääseminen vaatii kuitenkin, että sitoutuu tapoihin, ja omaa riittävästi musiikkitietoa ja -taitoa. Musikaalisuus testataan ennen kuin pääsee oppilaaksi. Tällöin on avuksi, jos perheellä on sosiaalisia suhteita musiikki-ihmisiin. Heiltä saa arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, millaisia tehtäviä musiikkitesteissä suoritetaan. Lasta voidaan sitten ennakkoon valmentaa. Myös opettajan tunteminen voi olla avuksi, sillä hänellä on vaikutusvaltaa oppilasvalinnassa.

Jos kodin habitus on yhteensopiva musiikkielämän kentän kanssa, musiikin harrastaminen voi olla luonnollinen valinta tai yksinkertaisesti kasvamista jo kotona pienestä pitäen musiikin maailmaan. Jos kotona harrastetaan musiikkia, ja vanhemmat sisarukset tai esimerkiksi serkut ovat konservatorion oppilaita, lapsi ja hänen vanhempansa pitävät itsestään selvänä musiikkiharrastuksen aloittamista. Silloin se ei ole kovin selvästi yksilön sisäinen valinta, pikemminkin toimimista sosiaalisessa yhteisössä ja perheen kulttuurisen pääoman kartuttamista. Jos kotona arvostetaan musiikkia ja muut

perheenjäsenet esiintyvät, valintaa osoittaakin enemmän se, että ei harrasta musiikkia. Monet konservatorion oppilaat ovat sellaisia, joiden perheessä on muitakin soittajia. Samalla tavalla muutkin harrastukset, esimerkiksi urheilu, ovat usein koko perheen harrastuksia.

Aikaisemmin klassisen musiikin harrastus kuului yhteiskunnalliselle eliitille. Nykyisin Suomessa on yleisesti hyvä elintaso, joten taloudellinen pääoma ei rajaa klassisen musiikin harrastajia. Konservatoriojärjestelmä maassamme myös tukee vähävaraisia oppilaita siten, että esimerkiksi lukukausimaksuista voi saada vapautuksen ja soittimia saa edullisesti käyttöönsä. Musiikista onkin tullut tavallisten ihmisten harrastus. Esimerkiksi maanviljelijä- ja työläisperheiden lapsia opiskelee konservatoriossa. Taloudellista pääomaa tärkeämpi tekijä on varmaankin kulttuuripääoma; koulutus sekä kulttuuri- ja musiikkielämän arvostus.

3 HARRASTUSYHTEISÖÖN SOSIAALISTUMINEN

3.1 Osallistumalla yhteisön jäseneksi

Lave ja Wenger (1991) kuvaavat oppimista situationaalisen oppimisen prosessina, josta käytetään lyhennystä LPP (Legitimate peripheral participation). LPP on prosessi, jossa oppijat ottavat osaa sosiaaliseen toimintaan. Tiedon ja taidon hallinta edellyttää tulokkailta siirtymistä kohti täyttä osallistumista yhteisön sosiokulttuurisiin käytänteisiin. Prosessissa tulokkaista tulee osa yhteisöä siten, että heistä tulee vähitellen yhteisön täysivaltaisia jäseniä. (Lave & Wenger 1991, 29.)

Tässä tutkielmassa nimitetään situationaalisen oppimisen prosessia harrastusyhteisöön kasvamiseksi tai sosiaalistumiseksi. Musiikkiharrastuksen yhteydessä tätä tapahtuu jatkuvasti. Yhteisö on olemassa jos siinä on ennestään vanhojen harrastajien joukko, joka muodostaa 'sisäpiirin'. Konservatorion piirissä sisäpiiriläisiä ovat sellaiset soitonopiskelijat, jotka ovat olleet mukana toiminnassa jo monia vuosia ja ovat näkyvästi esillä esiintymällä usein konservatorion konserteissa ja muissakin paikkakunnan musiikkitilaisuuksissa. Uudet harrastajat tulevat mukaan ja vähitellen, kun heidän taitonsa karttavat, heistäkin tulee yhteisön jäseniä. Soiton harrastaja aloittaa opiskelunsa ja opettelee aluksi soittamisen alkeita yksityisopetuksessa. Hän osallistuu oppilas-konsertteihin aluksi kuuntelijana ja samalla seurailee kokeneempien harrastajien toimintaa. Kun taidot ovat riittävän hyvät, hän saa esiintyä ja hänestä tulee vähitellen yhteisön jäsen. Samaa asiaa käsiteltiin aikaisemmin Bourdieun kenttäteorian näkökulmasta luvussa 2.1. Bourdieun kenttäteoria ja situationaalisen oppimisen teoria ovat yhteydessä toisiinsa siten, että molemmat kuvaavat yhteisöön sosiaalistumista; kentän sääntöihin sitoutumista ja

yhteisöön liittymistä.

Laven ja Wengerin mukaan osallistuminen käsittää koko persoonan, joka toimii maailmassa. Sosiaalisen toiminnan teoria korostaa suhteellista keskinäistä riippuvuutta toimijan ja maailman, aktiivisuuden, merkityksien, kognition, oppimisen ja tietämisen välillä. Oppiminen, ajattelu ja tietäminen ovat myös suhteita toimivien ihmisten välillä. Ne nousevat esiin sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneesta maailmasta. Ymmärrys ja kokemus ovat Laven ja Wengerin mielestä pysyvässä vuorovaikutuksessa ja rakentavat toinen toistaan. Myös yksilöt, toiminta ja maailma ovat mukana kaikessa ajattelussa, puheessa, tietämisessä ja oppimisessa. (Lave & Wenger 1991, 49-52.)

Dewey puhui samasta asiasta korostaessaan kokemusta ja vuorovaikutusta oppimistapahtumassa. Deweyn mielestä kaikki inhimillinen kokemus on viime kädessä sosiaalista; se edellyttää ihmisten välistä kanssakäymistä ja keskustelua. Kuten situationaalisessa oppimisessa yhteisöön sitoudutaan oppimiprosessissa, Deweynkin näkemyksen mukaan lapsi johdatetaan koulussa pienoisyhteiskunnan jäseneksi. Silloin puhutaan sosiaalistumisesta. (vrt. Hytönen 1993, 22-27; Dewey 1963).

Osallistuminen ja oppiminen on siis laaja kokonaisuus, jossa erilaiset elementit kietoutuvat toisiinsa. Soiton opiskelussa harrastaja itse edustaa yksilötasoa. Itse hän opettelee soittamaan, haluaa saada tähän ohjausta ja osallistuu toimintaan. Toiminta konservatoriossa on soittotunnilla käymistä, kotiharjoittelua, esiintymistä ja ryhmätoimintaan osallistumista. Tässä toiminnassa ollaan koko ajan tekemisissä suppeamman tai laajemman musiikkiyhteisön kanssa; toimitaan auktoriteettien ohjauksessa tai toverien kanssa vertaisryhmässä. Myös konservatorion ulkopuolinen maailma tulee mukaan harrastamiseen, kun esiinnytään paikallisissa tilaisuuksissa tai edustetaan vaikkapa kilpailussa koko konservatoriota. Samalla joudutaan tekemisiin muunkin kuin soittamisen kanssa. Esiintyessä myös käyttäytyminen eri tilaisuuksissa sekä pukeutuminen kuuluu oppimiseen. Kussakin tilaisuudessa otetaan huomioon laajempikin yhteisö ja esiinnytään tilanteeseen sopivalla tavalla. Tämän oppiminen tapahtuu huomaamatta toiminnan ohessa. Seuraavassa luvussa tarkastellaan lähemmin oheisoppimista soittoharrastuksessa.

3.2 Oheisoppiminen soittoharrastuksessa

Oppiminen käsittää koko persoonan faktatiedon vastaanottamisen sijaan. Oppiminen tapahtuu toimimalla maailmassa ja maailman kanssa. Tässä toimija, toiminta ja maailma rakentavat toinen toistaan, monet elementit kietoutuvat yhteen ihmisten toiminnassa. (Lave & Wenger 1991, 32-34.) Useimmat musiikin harrastajat alkavat rakentaa käsitystään harrastuksesta jo ennen varsinaista harrastamista. Tämä on yhteydessä myös kognitiivisen oppimisen teorioihin, joissa puhutaan ankkuroivien ideoiden ja ennaltajäsentäjien käsitteistä. Niiden mukaan oppimista edistää se, että oppilaille ennen opetusta annetaan yleiskuva siitä, mitä tuleman pitää, eli herätetään oppilaiden mielessä relevantteja aikaisempia tietoja ja luodaan odotuksia opittavasta materiaalista. (Kuusinen 1993, 46-47.) Nuoret musiikkiharrastajat seuraavat ennen omaa osallistumistaan esimerkiksi isompien sisarustensa tai joidenkin muiden harrastusta sivusta ja alkavat rakentaa omia toivomuksiaan ja tavoitteitaan. Myöhemmin, kun tullaan yhteisön varsinaiseksi jäseneksi, toiminta ja siinä onnistuminen muovaa näitä käsityksiä. Myös osallistujien toiminta muovaa itse toimintaa. Esimerkiksi toiminta ryhmässä ja esiintyminen muotoutuu sellaiseksi, mihin osallistujilla on valmiudet ja halu. Sitten kun tullaan sisäpiiriläiseksi, voidaan itse tietoisesti vaikuttaa harrastusyhteisön toimintaan. Nuoremmilla ei ehkä ole toiminnassa sananvaltaa, mutta ohjaajat ottavat heidän mahdollisuutensa huomioon suunnitellessaan esiintymisiä ja ryhmätoimintaa.

Toimintaa maailmassa ja maailman kanssa kuvaavat myös Berger ja Luckmann (1995) hahmotellessaan sosiaalisen todellisuuden rakentumista. Jokapäiväisen elämän todellisuus on heidän mukaansa ihmiselle subjektiivisesti merkityksellinen, yhtenäinen maailma. Tätä he nimittävät arkielämän todellisuudeksi tai myös perustodellisuudeksi. Arkitodellisuuden lisäksi on muitakin todellisuuksia, esimerkiksi mielikuvitusmaailma monissa lasten leikeissä. Arkitodellisuus on se perustodellisuus, johon palataan mielikuvitusmatkojen jälkeen. Tätä arkielämän todellisuutta yksilö pitää itsestään selvänä ja normaalina asiana. (Berger ja Luckmann 1995, 30-32.) Myös harrastukset kuuluvat tähän arkitodellisuuteen. Ne kuuluvat päivän rutiineihin, joissa yksilö rakentaa omaa käsitystään maailmasta.

Lave ja Wenger sanovat oppimisesta, että se on integroiva osa tuottavassa

käytännössä eli elävässä elämässä. LPP johtaa vähitellen yhteisöön sitoutumiseen arkipäivän oppimisen avulla. LPP on kokonaisuus, jossa toiminta, toimija ja osallistuminen sosiaaliseen käytäntöön kuvaavat toisiaan eivätkä voi olla erillään. Laven ja Wengerin mukaan nämä komponentit muodostavat kokonaisnäkömyksen yhteisön jäsenyydestä. Tila, johon 'ulkojäsenyys' johtaa on ilmaistu täytenä jäsenyytenä. Osittainen jäsenyys ei ole vielä tätä. Sosiaalisen toiminnan rakenteen ymmärtää sitä paremmin, mitä enemmän ja aktiivisemmin osallistuu toimintaan. (Lave & Wenger 1991, 34-37.) Tämä on yhteydessä Bourdieun kenttään siten, että sosiaalinen rakenne, josta tässä puhutaan on sosiaalinen kenttä, jonka säännöt ja tavat Bourdieun mukaan iskostetaan sinne pyrkijän päähän, toisinsanoen kentälle pyrkijä sitoutuu noudattamaan kentän tapoja. Soittoharrastuksessa osallistuminen lisääntyy vähitellen, mitä kauemmin ollaan toiminnassa mukana. Vasta-alkajat käyvät vain omalla soittotunnilla ja kuuntelevat oppilaskonserteissa muiden esiintymistä. Tässä muiden kuuntelussa heidän mieleensä juurtuvat ankkuroivat ideat; heille luodaan odotuksia tulevasta soittomateriaalistaan. Vähitellen, kun taito lisääntyy, he pääsevät esiintymään sekä mukaan soittoryhmiin. Samalla kun osallistutaan enemmän, opitaan yhteisön toimintatapoja ja sitoudutaan noudattamaan niitä.

LPP ei itsessään ole koulutuksen muoto, kasvatust strategia tai opetustekniikka. Se on analyyttinen näkökulma oppimiseen ja tapa ymmärtää oppimista. Sen pyrkimys on osoittaa, että yhteisöön sosiaalistumista tapahtuu missä tahansa koulutusmuodossa, jossa on oppimiskonteksti, ja vaikka ei olisi edes koulutusmuotoa. (Lave & Wenger 1991, 40-41.) Tällä tarkoitetaan arkipäiväoppimistä; oheisoppimista, jota tapahtuu varsinaisen opetuksen sivutuotteena yhteisössä oppimisena. Tällaista oppimista tapahtuu oletettavasti myös musiikin harrastusyhteisössä. Siellä ilmeisesti opitaan myös paljon muuta kuin musiikkia. Tässä tutkielmassa ollaan etsimässä tätä "jotakin".

Oppimisen sosiaalinen luonne käsittää sisäistämisen, joka hankitaan yksilöllisesti kulttuurisesti annetusta. Siihen kuuluu myös oppiminen pedagogisen rakenteen ulkopuolella sosiaalisessa maailmassa. Tässä otetaan huomioon sosiaalisten käytäntöjen konfliktiluonne. Enemmän huomiota Laven ja Wengerin mielestä ansaitsevat sosiokulttuurinen muodonmuutos sekä muuttuvat suhteet tulokkaiden ja vanhojen jäsenten välillä sosiaalisessa yhteisössä (Lave & Wenger 1991, 48-49.) Sisäistämisestä puhuvat

myös Berger ja Luckmann sosialisointin yhteydessä. Tämä oppiminen pedagogisen rakenteen ulkopuolella käsittää siis esimerkiksi sen, mitä lapset oppivat omassa kodissaan primaarisosialisoinnin yhteydessä. Bergerin ja Luckmannin mielestä sisäistäminen tapahtuu sosialisointiprosessissa, joka voidaan määritellä yksilön kokonaisvaltaiseksi ja johdonmukaiseksi perehdyttämiseksi yhteiskunnan tai sen osa-alueen objektiiviseen maailmaan. Primaarisosialisointi on yksilön ensimmäinen, lapsuuteen ajoittuva sosialisointi, jonka kuluessa hänestä tulee yhteiskunnan jäsen. (Berger & Luckmann 1995, 147-152).

Kotona tapahtuva primaarisosialisointi tapahtuu vanhempien välityksellä. Lapsi siis sisäistää sen maailman ja ne arvot, joita vanhemmat hänelle välittävät. Vanhemmat toimivat suodattimena ja tulkkina lapsen ja ympäristön välissä. Sosiaalisessa ryhmässä opitaan myös erilaisia asioita havainnoimalla toimintaa ja osallistumalla siihen, ilman että kenenkään tarvitsee näitä asioita opettaa tai edes puhua niistä. Joskus ne tulevat esille vapaamuotoisessa jutustelussa. Näin ollen oppimisen kannalta on tärkeä se ympäristö, jossa ihmiset elävät.

Tämä yhteisössä oppiminen ja todellisuuden rakentaminen tapahtuu siis ulkoisen, sosiaalisen todellisuuden ja yksilön vuorovaikutuksessa. Yksilö omaksuu ja sisäistää ulkoisen todellisuuden ja toteuttaa ja muuttaa vuorostaan itsestään käsin ulkoista todellisuutta; toisin sanoen sosiaalinen todellisuus muokkaa yksilöä ja yksilö vuorostaan muokkaa sosiaalista todellisuutta. LPP-prosessissa yksilö sisäistää ulkoisen todellisuuden osallistumalla toimintaan ja sitoutumalla vähitellen yhteisöön. Siinä tapahtuu sosiaalistuminen, yhteisöön kasvaminen. Viimeistään tullessaan sisäpiiriläiseksi yksilö vaikuttaa yhteisön toimintaan ja omalta osaltaan muovaa sen käytänteitä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä

Berger ja Luckmann (1995, 32) määrittelevät elämismaailmaa seuraavasti:

“Ruumiini ‘tässä’ ja nykyhetkeni ‘nyt’ muodostavat elämismaailmani peruskoordinaatit. Tämä ‘tässä ja nyt’ on huomioni keskipiste arkitodellisuudessa; se, minkä koen ‘tässä ja nyt’, muodostaa tietoisuuteni reaalisisällön.”

Musiikkiharrastus lasten kokemana on heidän elämismaailmaansa kuuluva asia. Tässä työssä tarkastellaan musiikkiharrastusta ensinnäkin *lasten kokemana*. Toisin sanoen musiikkiharrastusta tutkitaan lasten elämismaailman osana. Musiikkiharrastuksesta etsitään jotakin, joka on tärkeää lapsille heidän senhetkisessä tilanteessaan. Ei tavoitella jotakin, jota tämä harrastus mahdollisesti tulevaisuudessa tuo mukanaan, vaan pyritään selvittämään musiikin harrastamiseen liittyviä asioita lasten arkielämässä.

Tutkimusta voidaan pitää otteeltaan *etnometodologisena*. Garfinkel on teoretisoinut etnometodologista tutkimusta. Hän etsi teoreettista lähestymistapaa, joka auttaisi paneutumaan suoraan niihin käytänteisiin, joiden avulla toimijat analysoivat elämänolojaan sekä suunnittelevat ja toteuttavat toimiaan. Tällainen teoreettinen lähestymistapa johtaisi vuorostaan sosiaalisen toiminnan kuvaukseen, joka perustuisi entistä enemmän kokemuksen jäsentymisen analyysiin. Garfinkelin mukaan teorian tulee analysoida ~~olosuhteiden ja tapahtumien rakentumista ja tunnistamista sellaisina kuin ne hetki hetkeltä~~ toimijoiden toimiessa avautuvat. (Ks. Heritage 1996, Garfinkel 1967). Juuri tällaisia, harrastajien kokemuksia sosiaalisesta toiminnasta pyritään selvittämään tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen kohteena on musiikkiyhteisön toiminta, ja yksilöt kokijoina

ovat nuoria soittoharrastajia. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, *miten lapset ja nuoret kokevat soittoharrastuksen konservatoriossa*. Kohteeksi valittiin konservatorion musiikinopiskelu, koska haluttiin tutkia säännöllistä ja tavoitteellista soittoharrastusta.

Berger ja Luckmann korostavat intersubjektiivisuutta jokapäiväisessä elämismaailmassa. Jokapäiväinen todellisuus jaetaan toisten yksilöiden kanssa (Berger & Luckmann 1995,33). Jos ajatellaan musiikin harrastajayhteisön jokapäiväistä todellisuutta, sekin on intersubjektiivinen. Musiikkia harrastetaan yhdessä toisten kanssa. Harrastukseen liittyy myös muita tärkeitä ihmisiä, jotka vaikuttavat välittömästi ja välillisesti harrastustoimintaan. Tärkeimpiä ovat opettaja sekä omat vanhemmat ja sisarukset. Myös harrastajatoverit jakavat yhteisen todellisuuden. Toisena tutkimustehtävänä musiikkiharrastusta tarkastellaan tässä työssä *kasvatusyhteisönä* ja tutkitaan sitä, *miten lapset kokevat muiden ihmisten osallisuuden omaan harrastukseensa*.

Lasten harrastamista on lähestytty eri tavoin. Sitä voidaan tarkastella yksilökeskeisesti, jos ajatellaan kunkin toteuttavan vapaa-ajallaan omia mielihalujaan ja taipumuksiaan. Musiikkiharrastusta onkin tutkittu psykologisesta näkökulmasta (Kurkela 1994, Lehtonen 1986). Tässä työssä tarkastellaan asiaa sosiaalisesta näkökulmasta, bourdieulaaisesti ajatellen. Työssä korostuu se, *millaista osaa lasten harrastukset esittävät sosiaalisella kentällä*, soittoharrastusta lähestytään sisäisten tekijöiden sijasta yksilön ulkopuolelta. Tällöin tulee huomion kohteeksi koti, harrastusyhteisö sekä lähiympäristön kulttuurinen ilmapiiri. Soittaminen vie suuren osan lasten vapaa-ajasta ja voi olla, että se estää jonkin muun asian harrastamisen. Siihen sisältyy vaatimuksia; kotona pitää harjoitella joka päivä, usein pitää pukeutua juhla-asuun ja lähteä esiintymään erilaisiin tilaisuuksiin silloin, kun toverit tekevät jotakin muuta. Aina lapset eivät muista oma-aloitteisesti harjoitella, tai jokin asteikkoharjoitus ”unohtuu”. Silloin vanhemmat puuttuvat lapsen harrastukseen, muistuttavat tai käskevät harjoittelemaan. Tässä työssä pyritään selvittämään, *mitkä tahot tukevat ja kannustavat lapsia heidän harrastuksessaan ja millä tavalla sekä miten lapset kuvaavat harrastusyhteisöä*.

Kolmantena kiinnostuksen kohteena on se, *mitä muuta soittoharrastukseen sisältyy kuin musiikkia ja millaista oheisoppimista harrastuksen yhteydessä tapahtuu*, toisinsanoen mitä muuta soittoharrastuksessa oppii kuin musiikkia. Tästä saattaa löytyä yhteys Laven ja Wengerin situationaaliseen oppimiseen. Yhteisössä tapahtuu sen mukaan oppimista

varsinaisen opetusrakenteen ulkopuolella. Soittoharrastus saattaa olla esimerkiksi tärkeä sosiaalisen toiminnan muoto. Esimerkkinä tapaus siitä, kun nuorten ryhmä oli lähdössä edustamaan omaa oppilaitostaan alueelliseen tapahtumaan. Kysyttäessä, onko hienoa lähteä soittamaan, kaksi 12-vuotiasta tyttöä vastasi, että olisihan se vielä hauskempaa, jos ei tarvitsisi soittaa. Musiikkiharrastuksessa nuorille onkin ilmeisen tärkeää se, että saa viettää aikaa yhdessä tovereiden kanssa.

Näkökulma oppimiseen perustuu Laven ja Wengerin situationaaliseen oppimiseen, jossa eräänlaisena oheisoppimisena opitaan yhteisön tapoja ja sääntöjä osallistumalla toimintaan. Situationaalisen oppimisen prosessissa osallistuminen toimintaan johtaa yhteisön sääntöihin ja tapoihin *sitoutumiseen*. Koska tutkimus kohdistuu Keski-Pohjanmaan konservatorion oppilaisiin Vetelin toimipisteessä, tulokset antavat tietoa paikallisista erityispiirteistä, esimerkiksi siitä, auttaako paikallinen musiikin harrastusyhteisö nuoria kasvamaan kiinni musiikkikulttuuriin. Keski-Pohjanmaalla on vahva musiikkikulttuurin ja kansanmusiikin perinne. Kaustisella, joka on Vetelin naapurikunta, on kesäisin kansanmusiikkijuhlat sekä talvella kamarimusiikkitapahtuma. Musiikki on siis kiinteä osa lähiympäristön kulttuuria, ja se saattaa olla seudun erityistekijä, joka tukee myös nuorison soittoharrastusta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen harrastus soitonopiskelu konservatoriossa on lasten ja nuorten kokemana?
 - Mikä harrastuksessa koetaan myönteiseksi, mikä kielteiseksi?
 - Mikä harrastuksessa on kevyttä ja helppoa, mikä raskasta?
2. Miten lapset kokevat muiden osallisuuden soittoharrastukseensa?
 - Keiden taholta lapset ovat mielestään saaneet kannustusta ja tukea?
 - Minkä lapset kokevat kannustukseksi?
 - Miten lapset kuvaavat harrastusyhteisöä?
3. Konservatorion musiikkimaailma oppimisympäristönä?
 - Oheisoppiminen soittoharrastuksessa?
 - Harrastukseen sitoutuminen lasten ja nuorten kuvaamana harrastamisen eri vaiheissa?

4.2 Tutkimuskohde ja aineiston keruu

Tutkimuksen kohteena ovat konservatoriossa musiikkia harrastavat lapset ja nuoret. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla 12 soitonopiskelijaa Keski-Pohjanmaan konservatorion Vetelin sivutoimipisteestä. Tutkimusjoukko valittiin harkinnanvaraisesti pianoa ja viulua soittavista nuorista siten, että joukkoon tulisi eri ikäisiä harrastajia sekä kummankin sukupuolen edustajia. Otosta voidaan nimittää ositetuksi ja harkinnanvaraiseksi (vrt. Patton 1990, 182.) Tarkoituksena oli saada tutkimustuloksiin mahdollisimman monenlaisia harrastuskokemuksia. Tutkimukseen ei haluttu mukaan esimerkiksi pelkästään tyttöjen kertomuksia, ei myöskään minkään rajatun ikäryhmän kokemuksia. Esimerkiksi nuorimpien haastateltavien ajateltiin kuvaavan tämän hetken kokemuksena harrastamisen alkuaikojä, joita varttuneemmat muistelevat menneinä tapahtumina.

Mukana tutkimuksessa oli neljä pianonsoittajaa, seitsemän viulunsoittajaa sekä yksi molempia instrumentteja opiskeleva. Viulunsoittajia otettiin mukaan enemmän kuin pianisteja, koska haluttiin tutkia ryhmässä toimimista. Ryhmätoimintaa järjestetään enemmän viulunsoittajille, jotka osallistuvat orkestereihin ja pienryhmäsoittoon. Haastateltavien ikä vaihteli kuudesta kahteenkymmeneenkuuteen. Tyttöjä oli mukana seitsemän ja poikia viisi. Soittoharrastuksessa on mukana enemmän tyttöjä kuin poikia. Tässä tutkimuksessa haluttiin kuulla myös poikien kokemuksia, ja siksi heitä on tässä mukana suhteellisesti enemmän kuin poikia on koko harrastajajoukossa.

Keski-Pohjanmaan Konservatorio on toiminut vuodesta 1966 lähtien. Päätoimipiste sijaitsee Kokkolassa, ja siihen kuuluu kahdeksan sivutoimipistettä, joista yksi toimii Vetelissä. Vetelin toimipisteessä opiskellaan pianon ja viulun soittoa sekä teoria-aineita. Toimipisteessä oli 28 oppilasta lukuvuonna 1996 - 1997. Yksityistuntien lisäksi Vetelissä toimii jousisoittajille eri tasoisia pienryhmiä. Oppilasmatineoita pidetään tavallisesti kahdesti lukukaudessa. Oppilaat esiintyvät myös monissa kunnan tilaisuuksissa, ja edistyneimmät toimivat Vetelin poikakuoron säestysryhmänä. Jotkut ryhmät ovat myös tehneet esiintymismatkoja ulkomaille. Kesäisin esiinnyään Kaustisen kansanmusiikki-juhlilla ja tammikuussa Kamarimusiikkiviikon tilaisuuksissa. Vanhempien tukitoiminnalla kerätään varoja stipendejä varten. Konserttitoiminta Vetelissä on vilkasta, ja varsinkin

jousisoitinryhmät esiintyvät paljon (Keski-Pohjanmaan Konservatorion toimintakertomus 1996 - 1997, 7-23).

Tutkimuksessa tehtiin lapsille ja nuorille teemahaastattelu (liite 2). Sitä ennen heiltä oli kerätty suppea kirjallinen aineisto, jossa oli esitetty avoimia kysymyksiä (liite 1). Nuorimmat vastasivat näihin kysymyksiin kotona vanhempien avustuksella, vanhemmat teoriatunnilla. Kysymyksistä keskusteltiin haastattelun alussa, ja siten ne näkyvät myös tutkimusaineistossa. Haastattelut nauhoitettiin ja kirjoitettiin sanatakkasti tekstin muotoon, kuten tällaisissa tutkimuksissa on tapana. Haastattelutekstejä oli 130 sivua.

4.3 Aineiston analyysi ja tulkinta

Tämän jälkeen aineistoa lähdettiin luokittamaan ja tulkitsemaan grounded theory-menetelmällä. Tässä tutkimuksessa kohde oli tutkijalle vanhempana yhteisöön osallistumisen kautta tuttu. Tutkija tunsi myös tutkittavat ulkonäöltä, ja he tiesivät, kuka tutkija on. Tämä tuo mukaan etnometodologisen elementin tutkijan ollessa yksi yhteisön toimijoista. Tämän näkemyksen mukaan teorian tulee analysoida olosuhteiden ja tapahtumien rakentumista ja tunnistamista sellaisena kuin se esiintyy toimijoiden toimiessa. Tutkijan tehtävänä on tallentaa yhteisön jäsenten ajatuksia omasta yhteisöstään (ks. Garfinkel 1967; Heritage 1996, 47; Grönfors 1982, 22-23). Tässä pyrittiin lähestymään musiikin harrastusyhteisöä nuorten kokemusten kautta, tutkija kysyi heidän ajatuksiaan musiikkiharrastuksesta ja harrastusyhteisöstä. Tutkimuksessa ei tällä kertaa pyritä yleistyksiin, vaan saamaan tietoa yhdestä yhteisöstä ja muodostamaan luokittamalla teoria siitä, miten tällainen harrastusyhteisö mahdollisesti toimii ja mikä on osallistujille tärkeää. Taustalla on tutkijan oma kokemus ja havainnot yhteisöstä sekä tutkimuksen teoreettinen, bourdieulainen ja situationaalisen oppimisen näkökulma, josta on lähdetty liikkeelle. Nämä ohjasivat haastatteluteemojen ja kysymysten muodostamista.

Tutkimuksen analyysi ja päättely riippuu tutkimuksesta. Se etenee deduktiivisesti, yleiseltä tasolta yksityiskohtiin tai induktiivisesti yksityiskohdista yleistyksiin päin. Glaser ja Strauss, jotka ovat grounded theory-menetelmän kehittäjiä, ovat sitä mieltä, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa teoria tulee muodostaa kerätyn aineiston pohjalta. He ovat

siis induktiivisen päättelyn edustajia (ks. Glaser ja Strauss 1967, Grönfors 1982, 27-31). Tämä tutkimus ei edusta puhdasta induktiivista päättelyä, koska liikkeelle on lähdetty teoreettisesta näkökulmasta. Tässä käytetäänkin induktion ja deduktion yhteismuotoa, abduktiivista päättelyä.

Abduktiivisessa päättelyssä havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus eli johtolanka, josta edetään teoriaan eräänlaisessa teorian ja empirian vuoropuhelussa. (Grönfors 1982, 33-39). Tässä tutkimuksessa on lähdetty liikkeelle bourdieulaisesta ja situationaalisen oppimisen näkökulmasta, jonka pohjalta muotoiltiin haastatteluteemat. Mukana on koko ajan myös tutkijan kokemus ja tutkittavan yhteisön tuntemus. Analyysivaiheessa pyrittiin luokittelu tekemään aineiston perusteella induktiivisten periaatteiden ja grounded theory-menetelmän mukaan. Koska etukäteen oli käytössä alustava teoriamuodostelma, teoriaan katsotaan myös luokitteluvaiheessa. Koska teoriamuodostelma oli alustava, analyysivaiheessa oli mahdollista tehdä tarkistuksia aineiston perusteella.

Tämän tutkimuksen analyysissa käytetään grounded theory-menetelmää, jossa analyysi etenee aineistosta tulevista alkuperäishavainnoista lähtien kohti teoreettisia rakennelmia (Strauss & Corbin 1990). Analyysi soveltuu tutkimuskohteisiin, jotka ovat uusia tai tutkimukseen, jossa pyritään luomaan uutta perspektiiviä vanhaan. Tutkimuksen otos voi olla esimerkiksi yksilöitä, havaintoja, tapahtumia tai keskusteluita, kuten tässä tutkimuksessa. Otos on erilainen kuin teoriaa testaavassa tutkimuksessa, missä sen tulee edustaa laajempaa populaatiota. (Glaser 1978, Viljanto 1997, 32). Tässä tutkimuksessa etsittiin yhteisöllistä perspektiiviä musiikin harrastamiseen.

Alkuperäishavainnot

Haastattelutekstit luettiin läpi lause lauseelta omassa asiayhteydessään, ja etsittiin niistä merkityksellisiä yksiköitä. Analyysiyksikkönä oli siten merkityksiä sisältävät lauseet. Keskustelut nimettiin substantiivisin koodein, jotka sisälsivät kaikki asiat, mistä keskusteltiin. Näin saatiin esille ne asiat, joista lapset ja nuoret puhuivat haastatteluissa. Asiat nimettiin marginaaliin. Asioiden nimeämisessä käytettiin haastateltavien ilmaisuja sekä joissakin kohdin teoriasta tulevia nimityksiä. Tarkoitus oli tässä vaiheessa kuitenkin säilyttää haastateltavien kieli ja saada selville ne asiat, joista lapset ja nuoret todella

puhuivat. Tässä vaiheessa tutkimus oli “seurustelua” aineiston kanssa paljolti ilman teoriaa. Teorian käsittekieli ikään kuin unohdettiin vähäksi aikaa, jotta päästiin kiinni asioihin, joista harrastajat puhuivat.

TAULUKKO 1. Alkuperäishavainnosta substantiiviseen koodiin

Alkuperäishavainto	Substantiivinen koodi
(Kerropa sitten, että minkälainen harrastaminen toi on toi soittoharrastus?) - No se on mukavaa ja sitten haastavaa ja kaikkea muuta.	Myönteisyys Haastavuus
(Kerropas että mitä sä teet sen soittoharrastuksen yhteydessä, mitä kaikkea siihen niin kuin kuuluu?) - No, harjoitella viululäksyt ja sitten käydä viulutunneilla ja (Kuuluukos muuta vielä?) - Ei ainakaan tuu päähän.	Harjoittelu Osallistuminen
(Mikä sun mielestä on toi konservatorio?) - No se tarkoittaa niinku musiikin opiskelupaikkaa, sellanen, niinku ylempi	Konservatorio musiikinopiskelupaikkana Konservatorion paremmuus

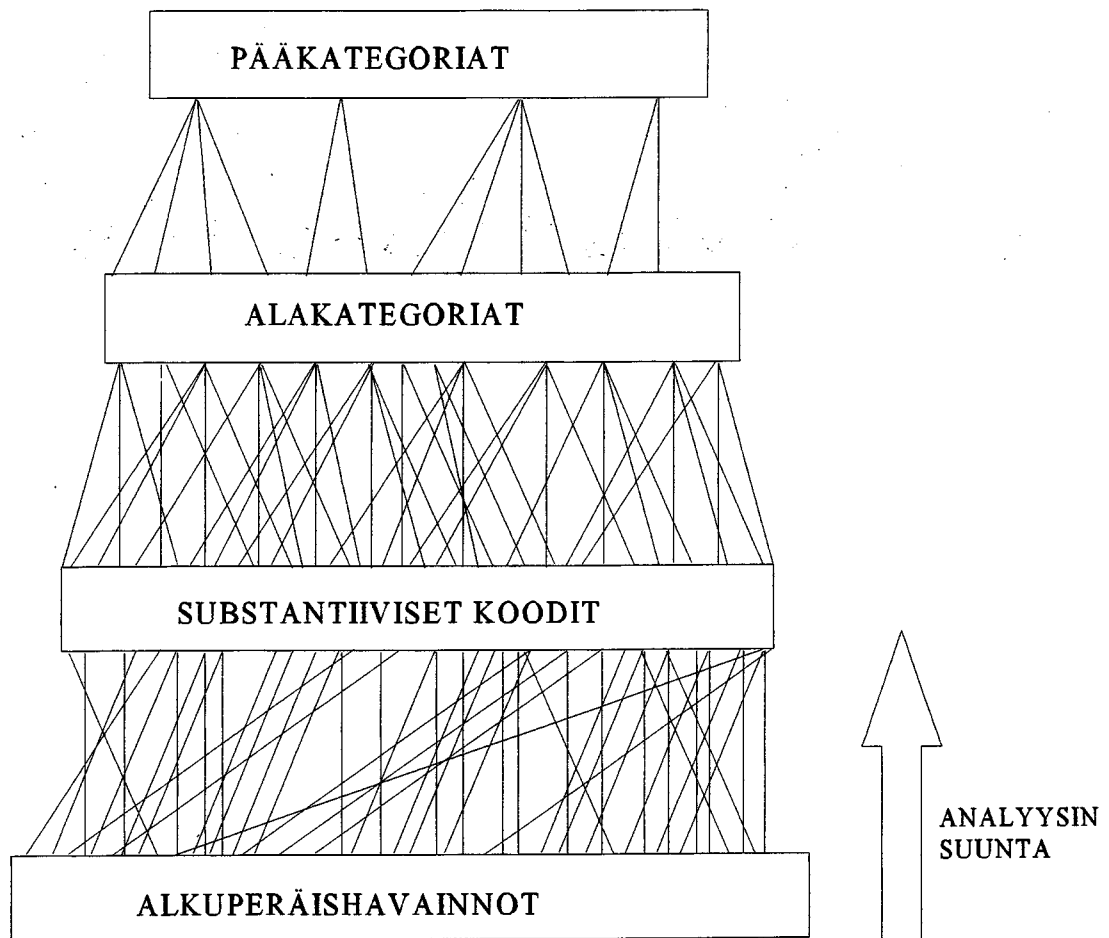
Kategorioiden muodostaminen

Kategorioiden muodostamiseksi aineisto käytiin läpi uudelleen. Alkuperäishavaintoa ja substantiivista koodia verrattiin toisiinsa, jolloin voitiin tunnistaa niitä kuvaavia piirteitä. Substantiivisia koodeja, joita ensimmäisen analysoinnin jälkeen oli yli sata, verrattiin myös toisiinsa ja pohdittiin, mitkä niistä liittyvät toisiinsa ja kertovat samasta asiasta. Näistä muodostuivat alakategoriat. Kun kaikki substantiiviset koodit oli saatettu toistensa yhteyteen, saatiin 13 alakategoriaa. Tätä vaihetta kutsutaan nimellä open coding (Strauss ja Corbin, 1990, 61-74.)

Alakategorioita vertailtiin nyt toisiinsa ja muodostettiin niiden yhteenliittymistä pääkategoriat, joita tässä tutkimuksessa tuli neljä. Tätä vaihetta Strauss ja Corbin nimittävät axial coding-vaiheeksi (Emt. 96-115.)

Kategorioiden muodostamisessa jokainen alkuperäishavainto liittyi johonkin substantiiviseen koodiin ja näin kaikki kerrotut asiat näkyvät tutkimuksen tuloksissa. Toisiin substantiivisiin koodeihin sisältyy vain yksittäisiä alkuperäishavaintoja, toisissa

niitä oli useita. Alkuperäishavainnoissa oli myös toistuvasti mainittuja asioita. Kaikki näkyvät kategoriataulukossa samanvertaisina, eli ne saivat samanlaisen painoarvon riippumatta siitä, montako kertaa ne oli mainittu.

KUVIO 1. Kategorioiden muodostaminen

Analyysin suunta oli siis alhaalta ylös päin, alkuperäishavainnoista substantiivisiin koodeihin, ja niistä alakategorioiden kautta lopullisiin pääkategorioihin. Analyysi oli liikkumista teorian ja aineiston välillä. Jo osa substantiivisten koodien nimistä on löydetty

teoriasta, ja alakategorioiden nimissä on löydettävissä haastateltavien kieltä. Pääkategoriat on pyritty nimeämään teoreettisten käsitteiden mukaan. Seuraavassa esitetään esimerkkinä yhden pääkategorian (Kodin arvot ja kulttuuripääoma) muodostuminen substantiivisista koodista taulukon muodossa.

TAULUKKO 2. Esimerkki siitä, miten alakategorioat ja pääkategoria muodostuu substantiivisista koodista

Substantiivinen koodi	Alakategoriat	Pääkategoria
Perheen harrastukset→ Työn tärkeys Koulun tärkeys Oppimisen tärkeys Käytöksen tärkeys Kodin kirjat	Kodille tärkeät asiat	Kodin arvot ja kulttuuripääoma
Kodin musiikkiharrastus→ Musiikin tärkeys kodille Kodin kiinnostus harrastuksesta Kotiväen osallistuminen Kodin musiikkiesineet	Kodin musiikkiharrastus	

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Soittoa harrastamalla kulttuurin kentälle

Tutkimuksen tuloksissa näkyy kaksi pääulottuvuutta, yksilötaso ja laajempi yhteisön taso. Yksilötaso kertoo siitä, millainen harrastus soittaminen on yksilöllisenä kokemuksena. Soittoharrastus alkaa omasta kokemuksesta ja mielenkiinnosta. Laajempi yhteisön taso on yksilön ulkopuolelta tulevaa vaikuttamista, jota lapsiin ja nuoriin kohdistuu soittoharrastuksen yhteydessä. Kodin sekä lähiyhteisön tuella harrastajat siirtyvät vähitellen musiikkikulttuurin kentälle ja heistä tulee harrastusyhteisön toimivia jäseniä. Laven ja Wengerin termeillä ilmaistuna tulokkaista tulee osallistumisen avulla varsinaisia yhteisön jäseniä, *sisäpiiriläisiä*. Kodin kulttuurinen pääoma ja musiikin kentällä toimiva habitus ikään kuin peritään kotoa, ja se ohjaa sisäpiiriin. Kun kotona arvostetaan musiikkia, soittoharrastus on nuorille luonnollinen valinta, musiikkikulttuuriin sosiaalistutaan ja kasvetaan vähitellen. Tässä yhdistyvät tutkimuksen teoreettiset näkökulmat, Bourdieun habitusteoria sekä Laven ja Wengerin situationaalinen oppiminen. (Ks. luvut 2 ja 3)

Substantiivikoodeista muodostui tutkimuksessa kolmesta alakategoriaa, jotka edelleen ryhmittivät neljäksi pääkategoriaksi. Yksilötaso näkyy kaikkein selvimmin pääluokassa *soittoharrastus kokemuksena*. Tämä luokka sisältää nuorten omia kokemuksia musiikin harrastamisesta; harrastuksen merkitys itselle, myönteisyyden kokeminen ja harrastuksen vaativuus.

Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen voidaan myös ajatella kuuluvaksi yksilötasolle. Kategoria kuvaa mukaantuloa harrastustoimintaan, toiminnan luontevuutta, harrastukseen sitoutumista ja oheisoppimista. Tässä tutkimuksessa kysyttiin nuorilta heidän

kokemuksiaan musiikin harrastamisesta. Niinpä sitoutuminen ja oppiminenkin on tässä sitä, minkä harrastajat itse kokevat sitoutumiseksi ja mitä he harrastuksensa ohessa kokevat oppivansa.

Musiikkiharrastus sosiaalisena kenttänä kuvaa selkeimmin harrastusta yhteisötasolla. Siihen sisältyy harrastusyhteisön kuvaus yleisesti. Se kertoo myös harrastusyhteisön ilmapiiristä, sosiaalisesta kanssakäymisestä sekä erottautumisesta musiikkia harrastavien yhteisössä. Erottautumisella tarkoitetaan tässä sitä, että musiikkiharrastus yhdistää yhteisön jäseniä ja he poikkeavat muista laajemman yhteisön jäsenistä, esimerkiksi luokkatovereista, jotka eivät harrasta musiikkia.

Yhteisötason kategoriana, joskin kodin näkökulmasta ja kodin tukea harrastukselle kuvaten *kodin arvot ja kulttuuripääoma* kertoo kodille tärkeistä asioista sekä kodin musiikkiharrastuksesta. Nämä seikat kannustavat nuoria musiikkiharrastuksessa ja auttavat heitä eteen päin.

Yleisellä tasolla yksilö- ja yhteisöulottuvuudet ovat yhteydessä tutkimuksen teoreettiseen näkökulmaan. Situationaalinen oppiminen kuvaa yksilötasoa, yksilön kasvamista kiinni yhteisöön LPP-prosessissa. Oppiminen tapahtuu toimimalla ja sitoutumalla yhteisöön. Koko ajan tähän kasvamiseen vaikuttaa kuitenkin yhteisötaso, ja tästä Bourdieu puhuu kenttäteoriassaan. Yhteisön toimintaan tullaan mukaan kentän ehdoilla ja sosiaalistutaan niihin käytäntöihin, tapoihin ja sääntöihin, joita musiikkikulttuurin kentällä pidetään arvokkaina. Kodin arvostukset ja habitukset toimivat tukena yhteisöön sosiaalistumisen prosessissa. Näitä kahta näkökulmaa ei voida erottaa, vaan ne ovat tutkimustuloksissa läsnä koko ajan rinnakkain ja toisiaan tukien.

Seuraavaksi tutkimuksen pääkategoriat, alakategoriat ja niitä kuvaavat substantiivikoodit esitetään taulukon muodossa. Taulukosta näkyy myös, millä tavalla eri kategoriatasot liittyvät toisiinsa.

TAULUKKO 3. Pääkategoriat, alakategoriat ja substantiivikoodit tutkimustuloksissa.

Pääkategoria	Alakategoria	Substantiivikoodit
Soittoharrastus kokemuksena	Harrastuksen merkitys itselle	Oma halu harrastaa Oma pystyvyys Onnistuminen Suoritusten merkitys Matkojen merkitys Musiikista nauttiminen Musiikki välineenä eteenpäin Ihmisten tärkeys Itsensä toteuttaminen Innostuneisuus Harrastusten merkitys Rentoutuminen
	Myönteisyyden kokeminen	Myönteisyys Harrastuksen raskaus Vastenmielisyyt
	Harrastuksen vaativuus	Vaativuus Tekniikan tärkeys Tavoitteellisuus Musiikkiharrastuksen työmyisyys Paineen kokeminen Harjoittelun tärkeys
Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen	Mukaantulo harrastustoimintaan	Aloituksen varhaisuus Ennakkotieto konservatoriosta Ennako-odotukset Esikuvat Valmentaminen Sisään tulo Odotusten mukaisuus
	Toiminnan luontevuus	Mukaan tulon luontevuus Esiintyminen Jännittäminen
	Sitoutuminen	Sitoutuminen Ohjeiden noudattaminen Harjoittelu Vastuun lisääntyminen Musiikin hallitsevuus Osallistuminen
	Oheisoppiminen	Vastuun oppiminen Vaikkeiden asioiden oppiminen Kurinalaisuuteen oppiminen Sosiaalisten taitojen oppiminen

Taulukko 3 jatkuu

Pääkategoria	Alakategoria	Substantiivikoodit
Musiikkiharrastus sosiaalisena kenttänä	Harrastusyhteisön kuvaus	Harrastusyhteisö Harrastustoverit Opettajan persoona Sääntöjen tarpeellisuus Soittomateriaali Pukeutuminen Muiden kuuntelu Ohjaus Osaamisen näyttäminen Edistymisen seuraaminen Konservatorio musiikinopiskelupaikkana Konservatorio soittopaikkana
	Harrastusyhteisön ilmapiiri	Ilmapiiri Kannustavuus Kannustus ja tuki Innostavuus Haastavuus
	Erottautuminen	Ulkopuolisille näyttäminen Soittotaidon käyttö Ulkopuolisten huomioiminen Ulkopuolisten huomio Opetuksen laatu Konservatorion paremmuus Merkit
	Sosiaalinen kanssakäyminen	Sosiaalinen kanssakäyminen Ryhmässä oppiminen Ryhmässä soittaminen Ryhmään kuuluminen Yksin soittaminen Toiminta toverien kanssa
Kodin arvot ja kulttuuripääoma	Kodille tärkeät asiat	Perheen harrastukset Työn tärkeys Koulun tärkeys Oppimisen tärkeys Käytöksen tärkeys Kodin kirjat
	Kodin musiikkiharrastus	Kodin musiikkiharrastus Musiikin tärkeys kodille Kodin kiinnostus harrastuksesta Kotiväen osallistuminen Kodin musiikkiesineet

Kategorioista ja edellä olevasta taulukosta käy ilmi, *mistä* lapset ja nuoret ovat haastatteluissa puhuneet. Asiat on sijoitettu taulukkoon ja myös tähän tuloksista kertovaan lukuun yksilötasolta lähtien siten, että on aloitettu lapsista itsestään ja harrastuksen

merkityksestä heille. Tästä siirrytään vähitellen etäisemmälle yhteisötasolle. Kodin kulttuuritekijät liittyvät toisaalta myös harrastusyhteisöön, mutta ne esitetään viimeisenä, koska niiden ajatellaan tässä olevan taustatukea.

Kategorioissa on päällekkäisyyttä, ja samoista asioista puhutaan eri luvuissa vaikkakin hiukan eri näkökulmasta. Esimerkiksi oppimisesta on kysymys jo luvussa soittoharrastus kokemuksena ja myöhemmin sosiaalistumisen yhteydessä. Omat kokemukset kertoivat kuitenkin enemmän yksilöllisistä oppimiskokemuksista, joten niitä on perusteltua käsitellä siitakin näkökulmasta. Sosiaalistumisessa taas on kysymys yhteisöön kasvamisesta ja harrastuksessa oppimisesta yleisemmin. Substantiivikoodit olivat sellaisia, että asiat olisi voitu sijoittaa moneenkin kohtaan. Sen vuoksi tuloksissa ilmenee päällekkäisyyttä, ja samoista asioista puhutaan monessa kohdassa.

Nyt siirrytään käsittelemään eri kategorioiden sisältöä, eli sitä, *mitä* haastateltavat ovat eri teemoista sanoneet. Jokainen pääkategoria käydään läpi alakategorioiden samassa järjestyksessä kuin ne ovat taulukossa.

5.2 Soittoharrastus kokemuksena

Soittoharrastus kokemuksena kuvaa selkeimmin harrastusta yksilökokemuksena. Siihen kuuluvat haastateltavien kertomukset musiikkiharrastuksen merkityksestä heille itselleen, myönteisyyskertomukset sekä myös kokemus harrastuksen vaativuudesta. Tämä luokka on kaikkein vähiten yhteydessä tutkimuksen teoreettiseen näkökulmaan, ja tässä aineisto ja haastateltavat itse tulevat esiin.

5.2.1 Harrastuksen merkitys itselle

Harrastuksen merkitys haastateltaville käsitteli omaa halua harrastaa, onnistumista, suoritusten merkitystä, matkojen merkitystä, musiikista nauttimista, musiikkia välineenä eteen päin, ihmisten tärkeyttä, itsensä toteuttamista, innostuneisuutta, muiden harrastusten merkitystä ja rentoutumista.

Kun puhuttiin siitä, miksi harrastettiin musiikkia, monet haastateltavat kertoivat omasta halustaan harrastukseen. Se kertoo halusta päästä sosiaaliselle kentälle, bourdieun käsitteillä ilmaistuna *intressistä ja illusiosta*; pidettiin tärkeänä kentälle tärkeitä arvoja, tässä tapauksessa musiikkia (Bourdieu 1998, 131). Tämän lisäksi jotkut selittivät sitä, miksi haluavat soittaa, kuten 9-vuotias Laura:

(Mikä sinulle on siinä soittamisessa tärkeätä, hyvää ja mukavaa?) - Että sitten voi myöhemmin aina tota soitella jotakin, mitä osaa tai jos ei enää soita, ja sitten muistaa kumminkin ja osaa soittaa myöhemminkin sitten noita.

Soittoa ei siis haluttu opetella pelkästään nykyhetkeä varten, vaan ajateltiin siitä olevan jotakin iloa myös tulevaisuudessa. Soittoa haluttiin opetella, jotta tultaisiin hyväksi soittajaksi. Se tuli esiin monissa haastatteluissa. 9-vuotias oli oppinut harrastuksessaan jo *suuntautumaan tulevaisuuteen*, koska hän ajatteli tulevaisuudennäkymiään soittajana. Tätä voidaan nimittää pitkäjänteisyydeksi; työ tehdään nyt, mutta merkittävä palkinto tai työn tulos nähdään jossakin tulevaisuudessa.

Soittoharrastukseen liittyi onnistumisen kokemuksia ja ilahduttavia tapahtumia. Sellaisia olivat onnistuneet esiintymiset ja monille jo konservatorioon pääsy. Bourdieun (1998) käsitteillä ilmaistuna kysymys on *sosiaaliselle kentälle pääsystä*, Lave ja Wenger (1991) puolestaan puhuvat yhteisöön *tulokkaista ja sivustaseuraajista*. Konservatorioon pyrkijät ovat näitä tulokkaita. Onnistumisen kokemukset antavat itseluottamusta. 26-vuotias Marjo muistaa onnistumisen lapsuudestaan:

...Tätini soitti pianolla "Sua kohti Herrani". Minäkin halusin oppia sen laulun soittamaan, mutta tätini totesi: "Et sinä sitä opi!" Uhallakin opettelin, ja opin! Se sillain ittee innosti yllättävän paljon ja sillain. Se oli sillain, aika vaikutti paljon omaan soiton, tai anto semmosta jonkunlaista itseluottamusta.

Onnistumiset ovat myönteisiä kokemuksia. Joskus epäilijänä on soittaja itse, joskus taas joku ulkopuolinen. Kun epäilysten jälkeen oppii, onnistumisen ja oppimisen kokemus on voimakas ja siitä saa itseluottamusta ja uskoa omiin kykyihin. Tämä taas vaikuttaa harrastamiseen innostavasti ja antaa palautetta omasta edistymisestä. Soittoharrastajilla näyttää tämän perusteella olevan jo varhain *määrätietoinen pyrkimys eteen päin ja halu oppia*.

Musiikilla oli harrastajille myös merkitystä *välineenä* eteen päin pääsystä,

esimerkiksi koulutukseen pääsyssä tai muuten elämässä selviämässä ja menestymisessä.

(Mikähän vanhempien mielestä on tärkeää sun musiikin harrastamisessa?) - Mä luulen, että ne pyrkii että mä saisin mahdollisimman paljon kurssitutkintoja ja, suoritettua ja tietäisin mahdollisimman paljon musiikista ja tuntisin vähän säveltäjiä ja tällai tulis yleissivistys että tavoite on kait se, että mä pääsisin vähän muita pikkusen etulinjalle muita sitten, kun lähden ammattia hakehen.

Heikki, 14 v.

Harrastuksella nähdään olevan konkreettista merkitystä elämässä eteen päin pääsyssä. Nuori ajattelee jo tulevaisuuttaan ja ammatinvalintaansa. Musiikkiharrastus ja suoritukset siinä tiedostetaan koulutukseen pääsyssä etua tuovaksi tekijäksi. Musiikki nähdään siis sekä arvokkaaksi itsessään, *itseisarvoksi*, että myös *välinearvoksi*. Välinearvo se on silloin, kun siitä ajatellaan olevan hyötyä muillakin elämänalueilla, esimerkiksi koulutukseen pääsyssä. Kuten ensimmäinen 9-vuotias haastateltava, myös 14-vuotias *tähtää tulevaisuuteen* harrastuksessaan.

Suorituksista puhuttiin muutenkin ja niitä pidettiin merkinä onnistumisesta harrastuksessa. Myös nuoremmissa ikäryhmissä puhuttiin suorituksista, esimerkiksi 7-vuotias Liisa oli kirjoittanut:

(Miten soittoharrastus konservatoriossa on sujunut?) - Hyvin. 1/3-tutkinto 6-vuotiaana.

Suoritukset nähtiin tärkeinä *merkkeinä edistymisestä* harrastuksessa. Useissa haastatteluissa kerrottiin myös siitä, että musiikkipiireissä saa arvostusta, kun on suorittanut kurssitutkintoja. Tämä on kentän tärkeänä pitämän kulttuuripääoman vahvistamista; musiikkisuoritukset ovat arvokasta pääomaa muusikkojen kentällä ja antavat siellä arvostusta (vrt. Bourdieu 1995, 1998; Roos 1987).

Suoritukset ja onnistumisen kokemukset kertovat *pystyvyyden kokemuksesta*. Jo sisään pääsyssä koettiin, että pääsykokeesta suoriutuminen oli merkki omasta pystyvyydestä. Joskus onnistumista myös epäiltiin. Myös ulkopuoliset saattoivat epäillä nuorien yrittäjien selviytymistä. Oman pystyvyyden epäily kertoo ehkä suorituspaineista ja siitä, että musiikkiharrastus koetaan vaativana. Harrastuksessa tähdätään tulevaisuuteen ja harrastajilla on jo omia tavoitteita, jotka luovat suoriutumista vaatimuksia.

Myönteistä merkitystä haastateltavat liittivät eniten tovereihin ja *ryhmään*

kuulumiseen, ja se tulee esille monissa eri kohdissa. Musiikkia ja soittamista pidettiin myönteisenä, ja usein siihen lisättiin yhteissoitto. Pianistit eivät osallistu yhteissoittoon, joten heidän haastatteluissaan tämä ei tule esiin. Hekin pitivät kuitenkin tovereita tärkeinä ja kertoivat muista asioista, joita tovereiden kanssa tehdään, esimerkiksi leikkimisestä ja ajan vietosta väliajoilla ja tuntien jälkeen. Varttuneemmat harrastajat kertoivat paljon myös matkoista, joita on tehty ryhmien kanssa. Tämä tiivistyy hyvin 26-vuotiaan Marjon kertomuksessa:

(Minkälaisia tilanteita se musiikkiharrastus on sun elämään tuonut?) - Monenlaisia. No ne konsertit on semmosia, ja ne esiintymiset, niitähän on, se on semmosta sosiaalista kanssakäymistä ihmisten kanssa, semmosta varmaan muuten, jos aattelee että ei soittais mitään, niin ei olis. Ja kumminkin on aika paljon joutunut tehdä ohjelmaa johonkin esiintymiseen tai mennä jonkun porukan kans. Sitten on se just että se matkustuspuoli, mä en ois muuten varmaan mihkään mennytkään, kun me nykys, tai silloin kun oltiin pieniä, ei päästykään mihkään. Ei oo perheellä, mitä ne nyt myöhemmin sitten vasta. Mutta ne kaikki matkat mitä oon tehnyt, niin melkein ne on sitten soittoreissuja, eri porukoitten kanssa että se on ihan kiva, tosi monipuolista.

Musiikkiharrastus on merkinnyt Marjolle *sosiaalista kanssakäymistä* ja tuonut sellaisia tilanteita ja sisältöä elämään, joka puuttuisi ilman musiikkiharrastusta. Oman perheen kanssa ei oltu matkusteltu, mutta musiikkiryhmien kanssa on päässyt mukaan monenlaisille matkoille. Ryhmässä soittaminen ja esiintymismatkat musiikkiryhmän kanssa antavat soiton harrastajien elämään myönteisiä yhdessäolon kokemuksia. Tämä kertoo harrastusyhteisöön kuulumisesta ja siihen sosiaalistumisesta, *sisäpiiriin pääsemisestä*, kuten Lave ja Wenger (1991) asian ilmaisevat.

Kokonaisuudessaan musiikkia pidettiin tärkeänä asiana elämässä, ja nuorilla oli oma halu harrastaa, määrätietoisuutta sekä pyrkimys eteen päin. He olivat harrastuksessaan suuntautuneet tulevaisuuteen ja oppineet pitkäjänteisyyttä. Toverien ja ryhmässä soittamisen merkitys oli suuri, ja se toi elämään sosiaalista kanssakäymistä. Osallistumisen kautta oli päästy sivustaseuraajista sisäpiiriläisiksi. Suoritukset olivat merkkejä edistymisestä ja kentän arvostaman kulttuuripääoman lisääntymisestä ja pystyvyydestä. Suorituksia ajateltiin voitavan myös käyttää välineenä elämässä eteen päin. Harrastus antoi myönteisiä elämyksiä ja auttoi toteuttamaan itseään.

5.2.2 Myönteisyyden kokeminen

Haastatteluissa esiintyi paljon myönteisyyspuhetta. Harrastusta pidettiin enimmäkseen myönteisenä. Kun kysyttiin, millainen harrastus soittaminen on, yleisin vastaus oli, että se on ”semmoinen mukava”. Tarkentavat kysymykset toivat esiin muitakin sävyjä, ja kategorian sisältö vaihtelee asteikolla myönteinen - kielteinen (vastenmielinen). Kokonaisuutena omaa harrastusta pidettiin pääasiassa myönteisenä, ja kokemus oli, että siinä oltiin mukana omasta halusta.

Myönteisyyttä ja kielteisyyttä esiintyi samojen haastateltavien puheessa, joskus jopa samoissa repliikeissä. Ne liittyivät usein myös samaan asiaan. Myönteisenä pidettiin *onnistumista ja suoriutumista*. Vastaavasti *epäonnistuminen* koettiin *kielteisenä*. 10-vuotias Maija kertoo:

Jos osaa kappaleet, se on ihan kivaa.
(Ootko sä pettynyt johonkin konservatoriossa?) - Mä en osaa kappaleita, niin harmittaa, vaikka se onkin ihan oma vika.

Jos suoritukset ja onnistumiset ovat harrastuksessa tärkeitä, kuten edellisestä luvusta kävi ilmi, on luonnollista, että *osaamista ja oppimista* pidetään myönteisenä. 7-vuotias Liisa kertoi myönteisyydestä soittomateriaalissa ja esiintymisissä, sekä myös hyvin konkreettisesti epäonnistumisesta:

Kivaa, jos saa kivoja kappaleita läksyksi. Saa esiintyä monissa paikoissa, festivaaleilla. Tuntuu kurjalta silloin, kun soittoasento on väärä. Sormet ei mene hyvin paikoilleen ja tulee huono ääni. Ei ope vihanen oo, vähän vaan typääntyny, jos en oo harjotellu sillä tavalla kun ope on käskeny. Jos menee väärin, aina pitää alottaa alusta. Ope vääntää asentoja ja sanoo, että puree peukalosta.

Soittoharrastukseen liittyy myönteisiä ja kielteisiä asioita. Nuoria oppilaita ohjataan sananmukaisesti kädestä pitäen. Se tuntuu lapsista vastenmieliseltä, vaikka soittaminen muuten onkin kivaa.

Toverit ovat harrastuksessa tärkeitä. *Yhdessä soittaminen, toverit ja matkat* olivat monissa kertomuksissa myönteisiksi mainittuja asioita. 14-vuotias Risto yllättyi, kun kysyttiin ilahduttavia tapahtumia:

(Ootko sä iloisesti yllätynyt jostain, tai mikä ois ollut semmonen ilahduttava tapahtuma?) - Konservatoriossa? (Niin, konservatoriossa tai Viskureissa?) - No se on semmonen ystävyys tai ihan että ollaan kavereita kaikkien kanssa ja opettaja on mukava sillain että jos ois jos ei kumpikaan niistä ois, niin ei kai sitä tulis mitään viulunkaan opettelusta.

Ystävyys on hyvä sana kuvaamaan tovereiden ja ihmisten myönteisyyttä harrastusyhteisössä. Muissakin haastatteluissa tuli esille sama asia, että kaikki ovat ystäviä keskenään. Käsitteellisesti voidaan tällöin puhua *harrastusyhteisöön kuulumisesta* sekä *yhteenkuuluvuudesta vertaisryhmässä*.

Vaikka harrastus koettiin kokonaisuudessaan myönteiseksi, kielteisiäkin asioita oli. Jotkut niistä olivat myönteisten asioiden käänteispuolia, kuten esimerkiksi epäonnistumiset ja se, ettei osaa läksyjään. Ja jos yhdessä soitto mainittiin myönteisiin asioihin, kotona yksin harjoittelu oli vastaavasti vastenmielistä. Ilmapiirin vaativuus yleensä hyväksyttiin, vaikka sitä ei pidetty myönteisenäkään. Harvinaisempaa oli moite konservatorion ilmapiiriä kohtaan. Sitä kuitenkin esiintyi, esimerkiksi 14-vuotiaan Riston puheessa:

Mä en oo niin ankarasti tykästynyt tähän vanhaan, juurtuneeseen konservatorion ilmapiiriin. (Mikähän siinä on semmoista, mistä sä et niin kuin hirveesti tykkää?) - Se ettei saa siinä niin kuin ite päättää, mitä haluaa soittaa. Esimerkiks en mä oo ainakaan ikään saanut mitään oikein kevyttä musiikkia tai jatsia tai semmosta.

Nuoret kokevat kielteisenä sen, etteivät saa itse vaikuttaa asioihinsa ja soittomateriaaliinsa. Ilmapiiri koetaan opettajajohtoiseksi ja heidän toivemusiikkinsa ei ole riittävästi mukana harjoiteltavassa ohjelmistossa. Tällaisista kokemuksista kertoivat yläasteikäiset.

Tässä tutkimuksessa Myönteisyyden kokemiskategoriaan sisällytettiin vain sellaiset asiat, joita haastateltavat ovat nimittäneet myönteiseksi tai kielteiseksi. Myöhemmin tulee ehkä esiin lisää asioita, joita lukijoiden mielestä voidaan pitää myönteisinä tai kielteisinä. Tutkimuksessa haluttiin kuitenkin pitäytyä lasten ja nuorten kokemuksissa, ja sen vuoksi myönteisiksi ja kielteisiksi nimettiin vain ne asiat, jotka olivat haastateltavien mielestä sitä.

5.2.3 Harrastuksen vaativuus

Harrastuksen vaativuus kertoo, mitä harrastus haastateltavien mielestä vaatii. He liittivät siihen soittotekniikan korostamista, tavoitteellisuutta, musiikkiharrastuksen työmäisyyttä,

paineen kokemista ja harjoittelun tärkeyttä.

Harrastusta ja *yhteisön sääntöjä* pidettiin kyllä *vaativana*, mutta niihin oltiin enimmäkseen tyytyväisiä. Käyttäytymissäännöt vaativat yleistä hyvää käyttäytymistä, toisten kuuntelua, hiljaa olemista konserteissa ja oppitunneille osallistumista. 14-vuotias Heikki ilmaisee sääntöjen vaativuuden seuraavasti:

Säännöt ei oo mitkään kauhean tiukat, mutta kyllä ne on ehdottomasti tavallista yläastetta tai ala-astetta tiukemmat.

Musiikkiharrastus konservatoriossa on siis harrastajien mielestä säännöiltään vaativampaa kuin koulu. Tunneille *osallistuminen* ja harrastukseen *sitoutuminen* on selvää jo nuorille harrastajille. 10-vuotias Riikka kertoo säännöistä, että

- No, niinku, niitä pitää noudattaa niitä, että niinkun käy säännöllisesti aina viulutunnilla joka viikko ja sitten jos ei, niin jos on ilmottamatta pois tunnilta, niin kolme kertaa, niin sitten erotetaan konservatoriosta.

Tästä poissaolosäännöstä kertoivat monet ala-asteikäiset haastateltavat. Oppilaille tehdään ilmeisesti alusta asti selväksi, että harrastus vaatii sitoutumista ja säännöllistä opetukseen osallistumista. Vaativuudesta puhuttiin kuitenkin myönteiseen sävyyn; sitä pidettiin hyvänä asiana. Vaativuus voi olla myös erottelujen tekoa muihin. Oma harrastus nähtiin ehkä parempana kuin muut harrastukset, koska se oli vaativampaa kuin esimerkiksi kansalaisopistossa soittaminen ja säännöt olivat tiukemmat. Ilmassa oli jopa erottamisen uhka, jos sääntöjä ei noudateta. Bourdieu puhuu *erottautumisesta*, distinktiosta. Hänen mukaansa erottautuminen on erilaisuutta, etäisyyttä tai erottava piirre (Bourdieu & Wacquant 1995, 151-158). Vaativuus ja muita yhteisöjä tiukemmat säännöt saattavat olla tämä erottava piirre, joka liitetään musiikkiharrastukseen.

Nuorimpien ikäryhmässä korostuivat myös soittotekniikkaan ja edistymiseen liittyvät asiat. He kokivat vaatimuksena, että asennot ovat oikein, kuten 7-vuotias Liisa kertoi:

...No ihan niitä asentoja pitäis mennä hyvin, että jos oppii väärin niin niitä on hankala korjata.

Soittotekniikkaan liittyvät asiat tulivat korostetusti esiin nuorimpien ryhmässä.

Varttuneemmilla oppilailta ne on ilmeisesti jo opittu. Heiltä oli vaadittu ahkeraa *harjoittelua* ja sitä kautta edistymistä. Monet haastateltavat kertoivat, että soittaminen on kovaa työtä ja harjoittelua. 14-vuotias Risto kertoi harjoitteluohjeista, että

...ihan sillain vaan että kauheesti pitää harjotella ja sen kautta tulee kaikki sitten, laulut rupeaa menhän kun vaan harjottelee.

26-vuotias Marjo piti konservatorion soittoharrastusta vaativampana kuin muuta musiikin harrastamista:

(Mitä erilaista tuossa musiikin harrastuksessa on konservatoriossa kuin jossain muussa musiikin harrastamisessa?) - No ne muut on ehkä enemmän semmosta vapaata tai semmosta enemmän semmosta jotenkin innostunut tai sillain, niin harrastusta ehkä enemmän. Että se on kumminkin aika työtä se konservatorio, kun se on semmosta pitkäjännitteistä, että pienillä lapsilla on jo heti alussa niin, että pitäis soittaa joka päivä. Sitä säännöllisyyttä tuo just se, soittotunnit ja niihin pitää valmistautua. Ne on niin kuin läksyjä.

Joissakin haastatteluissa kerrottiin aikarajoista, joita harjoitteluun annettiin, ja harjoitteluajan määrääminen koettiin liiallisena vaativuutena. Musiikkiharrastusta sanottiinkin *työmäiseksi*, ja kerrottiin, ettei se aina tunnu harrastukselta, vaan enemmänkin työltä tai koululta. Haastateltavilla oli paljon myös muita harrastuksia, ja niitä tarvittiin heidän kertomansa mukaan rentoutumiseen, ja niitä pidettiin varsinaisina harrastuksina, kun soittaminen sitä vastoin luokiteltiin työn teoksi tai kouluksi.

Paineen kokeminen soittoharrastuksessa oli haastateltavien kokemuksen mukaan suorituspainetta kurssitutkiinnoista. Paineen kokemisesta kertoivat enemmän varttuneemmat harrastajat. Heiltä vaaditaan jo enemmän suorituksia ja edistymistä, ja he vaativat ehkä itsekkin itseltään enemmän ja "ottavat painetta". Kurssitutkiinnot olivat kuitenkin se tilanne, missä suorituspainetta tuli esiin. Tutkinnosta kertoo 10-vuotias Maija:

(Kun sä oot suorittanut kurssitutkiintoja, minkälaisia ne on sun mielestä ollut ne kurssitutkiinnot?) - No mä en oo saanut hyvää käsitystä kyllä, en oikein tiedä.

(Haluankin kuulla sun mielipiteesi. Mikäs siinä on ollut semmoista huonoa?) - No kun mun 1/3 tutkinto niin, pikkunen vitsi vaan, mutta mä joskus hermostun vähän turhan herkästi, niin se vaan jäi semmosena vähän huonona asiana mieleen, sitten mä en tykkää, kun kuunnellaan niin korvan tarkkana ja katotaan ja sitten annetaan se tuomio.

(Sä et tykkää, kun ne heti arvostelee?) - No en, se jännittää vähän turhan paljon.

Soiton opiskelu oli haastateltavien mielestä *vaativa, painettakin tuova* harrastus,

jonka vastapainoksi tarvittiin muita harrastuksia. Tämä vaatavuus ilmeisesti kuitenkin hyväksyttiin, koska jo aikaisemmin on tullut esille, että musiikki on tärkeä asia ja se antaa elämälle myönteistä vivahdetta ja tuo mukanaan sosiaalista kanssakäymistä ja matkoja. Ehkä nämä myönteiset asiat olivat harrastajille tärkeämpiä kuin kielteiset. Jos paine olisi koettu ahdistavana, harrastus olisi todennäköisesti lopetettu. Harrastajat olivat kertomansa mukaan mukana konservatoriossa omasta halustaan.

5.3 Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen

Musiikkiharrastukseen sosiaalistuminen on vähitellen tapahtuvaa *yhteisöön kasvamista*. Tutkimukseen osallistuneet olivat aloittaneet harrastamisen varhain, useimmiten ennen kouluikää, ja konservatorioon oli tultu monesti sisarusten tai muiden lähiympäristön tovereiden mallin mukaan. Odotukset harrastusta kohtaan olivat olleet vähäisiä, ja sisään tulo oli monesti tapahtunut ”huomaamatta”. Sisään tulo oli ollut jollakin tavalla luonnollinen, itsestään selvä tapahtuma. Myös toiminta oli sellaista, että sitä pidettiin luonnollisena. Esiintymisiä kuitenkin oli jännitetty, samoin kurssitutkintoja. Toimintaan osallistuminen näytti aikaansaavan harrastukseen sitoutumista. Tämä näkyi varsinkin varttuneimpien harrastajien puheista. Heidän vapaa-ajastaan musiikki vei suuren osan, osallistuminen erilaiseen toimintaan oli lisääntynyt ja musiikkiharrastuksella oli hallitseva rooli heidän elämässään. Osallistumalla toimintaan opittiin myös muuta kuin musiikkia. Tämä oheisoppiminen oli sellaista, mistä on haastateltavien mielestä hyötyä elämässä; elämän perusasioita, vastuuta, haasteiden kohtaamista ja sosiaalisia taitoja.

5.3.1 Mukaantulo harrastustoimintaan

Mukaantulo harrastustoimintaan pitää sisällään ennakkotiedot sekä odotukset harrastuksesta, esikuvat, valmentamisen ja sisään tulon.

Soittoharrastus oli *aloitettu nuorena*, viulunsoittajat usein jo neli- tai viisivuotiaana. Pianistit olivat aloittaneet vähän vanhempina, mutta heilläkin korkein aloitusikä oli

kahdeksanvuotiaana. Suurin osa tutkittavista oli aloittanut soittoharrastuksensa ennen kouluikää. Ehkä nuoren ikänsä vuoksi heillä ei ollut ollut aloittaessaan selkeätä käsitystä konservatorion toiminnasta. Varttuneimpien harrastajien kohdalla voisi ehkä ajatella, että he eivät enää kovin hyvin muista, mitä ajattelivat, tiesivät ja odottivat tulevalta harrastukseltaan, mutta samantapaisia vastauksia tuli kaikkein nuorimmilta. Suurin osa oli tiennyt, että siellä opetetaan soittamaan ja että sinne on pääsykokeet. Soiton opettamiseen liittyivät myös monien odotukset harrastusta kohtaan. Tärkeitä toiveita monilla olivat jotkin *edistymistoiveet*; että pääsisi konservatorioon, oppisi soittoa ja tulisi hyväksi soittajaksi. Lisäksi oli tovereihin liittyviä toiveita; toivottiin uusia kavereita. 20-vuotias Piia kertoo omista toiveistaan:

(Minkälaisia toiveita sulla oli silloin, kun sä pyrit?) - Oppia soittahan hyvin, kehittyä. Ja justiin päästä niihin porukoihin ja pikkuhiljaa niitten vanhempienkin kanssa soittahan, joita silloin katto sillain vähän ylöspäin, pääsis soittahan.

Odotukset harrastusta kohtaan liittyivät siis soittajana kehittymiseen ja ryhmään kuulumiseen, jotta pääsisi soittamaan yhdessä hyvien soittajien kanssa. Heillä on siis intressi ja illusio sosiaalista kenttää kohtaan, kuten Bourdieu (1998) sanoisi. Tämä kertoo myös siitä, että harrastajat olivat etukäteen kuitenkin oli tienneet jotakin harrastuksesta, vaikka sitä ei ehkä tietoisesti ajateltu. Oli varmaankin kuultu varttuneempien soittajien esiintymisiä, ja siinä oli itsellekin tullut halu oppia soittamaan. Taitavat soittajat olivat esikuvia. Ulkoa päin *seurailijasta* haluttiin tulla *yhteisön jäseneksi*, joka otettaisi mukaan yhteistoimintaan. Laven ja Wengerin *situationaalisen oppimisen* prosessi toteutuu siis tässä harrastusyhteisössä (Lave & Wenger 1991). Ulkopuolisen silmin konservatorion soittajat näyttivät hyviltä. 10-vuotias Päivi sanoo tunteneensa konservatorion soittajia:

(Tunsitko joitakin, jotka oli konservatoriossa jo silloin?) - Joo.

(Minkälaisia soittajia ne oli sun mielestä silloin?) - Mun mielestä ne oli tosi hyviä jo silloin, kun ne oli jo konservatorioon päässyt.

Konservatorioon pääseminen oli tavoite ja eräänlainen hyvän soittajan mittari. Konservatorion soittajia arvostettiin ja heidän katsottiin jo saavuttaneen jotakin sellaista, johon itse pyrittiin.

Konservatorion toiminnasta tietämisen lisäksi valmentaminen oli sellainen asia, jonka jotkut haastateltavat ensin kielsivät, mutta lisäkysymysten jälkeen ilmeni, että heitä

oli nimenomaan valmennettu konservatoriota tai tulevaa soittajanuraa varten. Monet kertoivat saaneensa valmennusta oman perheen jäseniltä tai soittaneensa valmennusryhmässä. Yhtä pianonsoittajaa lukuun ottamatta kaikki olivat käyneet soittotunnilla ennen konservatorioon pyrkimistä. Tätä voidaan pitää valmennuksena pääsykokeeseen, jossa yhtenä tehtävänä on antaa soittonäyte. Tässä saattaa auttaa vanhempien ja kodin *habitus ja kulttuuripääoma*, jonka turvin lapsi ohjataan soittoharrastuksen pariin. Musiikkia ja konservatorioon pääsemistä pidetään kotonakin tärkeänä asiana, ja siksi lapselle annetaan valmennusta pääsykokeeseen tai viedään hänet soittotunnille. Habitus on tällöin yhteensopiva muusikkokentän kanssa, kuten Bourdieu asian ilmaisee. (Bourdieu & Wacquant 1995, 151-158.)

Pyrkimiseen tai konservatorioon sisään tuloon olivat ohjanneet ja auttaneet kotiväki sekä entiset soitonopettajat. Jotkut olivat jopa sitä mieltä, että opettaja oli jollakin tavalla vaikuttanut heidän sisään pääsemiseensä. Tästä esimerkkinä kahden harrastajan kertomukset, toinen varttuneempi ja toinen juuri sisään pyrkivä.

(Missä sä aloit alunperin harrastaa musiikkia; mitä se oli, laulua vai soittoa ja millä soittimella?) - Tais olla viulua ja pianoa varmaan ekaluokalla, kansalaisopistossa.
 (Sitten sä oot siitä vähitellen siirtynyt?) - Joo. Mä en muista, miten. Kumminkin opettajan, niin semmosessa valmennusryhmässä olin. Olikohan se sitten kolmannella, kun mä pyrin.
 (Pääsitkö sä eka kerralla?) - Joo pääsin, mutta sekin oli sillain, että opettaja mut sinne puhui, kun siellä oli kaks vanhempaa, jotka ne otti sitten niin kuin iän perusteella. Kuitenkin vanhempia pitää ottaa ekana. Opettaja oli sitten puhunut, että mutkin pitää ottaa.

Piia, 20v.

(Kuinka kauan sä oot käynyt soittotunneilla?) - Vuoden.

(Mitä sä nyt aiot, kun et päässyt? Oliko se pettymys?) - Ei ollut.

(Eikö tullut yhtään paha mieli, vaikka et päässyt?) - Ei.

(Aiotko pyrkiä sitten uudestaan ensi vuonna?) - Aion. Tai en mä pyri, mutta opettaja opettaa mut sinne.

Jussi, 6v.

Harrastuksen aloittamisessa on ollut tärkeä osa kodilla ja soitonopettajilla, jotka ovat ohjanneet ja auttaneet lapset harrastuksen pariin ja sisään konservatorioon. Sisään tulo oli siis tapahtunut kodin *habituksen, kulttuuripääoman ja sosiaalisen pääoman* turvin (vrt. Bourdieu & Wacquant 1995, Bourdieu 1998). Pyrkimään oli monesti innostuttu jonkun tutun soittoharrastajan esimerkkiä seuraamalla, ja monessa tapauksessa tämä esimerkki löytyi omasta perheestä tai lähiympäristöstä. Ennako-odotukset liittyivät soiton oppimiseen ja harrastusryhmiin mukaan pääsyyn. Konservatorioon oli tultu mukaan vähitellen *osallistumalla* ensin muuhun musiikinopetukseen, esimerkiksi kansalaisopiston

soittopiireihin. Mukaan tulo oli tapahtunut yhteisöön kasvamalla, *situationaalisen oppimisen kautta*, kuten Lave ja Wenger teoriassaan esittävät (Lave & Wenger 1991).

5.3.2 Toiminnan luontevuus

Kun mukaan tulo soittoharrastukseen oli koettu luonnollisena tapahtumana, myös itse toiminta oli monien kohdalla luonnollista jatkoa sille, mitä oli pienestä pitäen tehty; soittamista ja laulamista. Konservatoriossa soitonopiskelu on tavoitteellista, ja tämä oli sopusoinnussa sen kanssa, mitä lapsena oli sisään pyrkiessä toivottu, että edistyisi, oppisi ja tulisi hyväksi soittajaksi. Soittotuntien lisäksi tärkeä osa toimintaa on esiintyminen oppilaskonserteissa. Monet pitivät esiintymistä luonnollisena ja omien sanojensa mukaan ”tavallisena”, mutta siihen liittyy esiintymisjännitystä, joka saattaa olla suorituspaineen ilmenemismuoto.

Kokonaisuudessaan soittoharrastus ja itse toiminta koettiin luonnolliseksi, mukaan tulo ja käyttäytymissäännöt ovat itsestään selvät, tai vähitellen tulleet sellaiseksi. Tämä antaa tukea Bourdieun (1998) habitusteorialle; toiminta koettiin luonnolliseksi koska habitus oli yhteensopiva muusikkojen sosiaalisen kentän kanssa. Käyttäytymissääntöjä oli myös opittu situationaalisen oppimisen prosessissa vähitellen toimintaan osallistumalla (Lave & Wenger 1991). 14-vuotias Heikki kertoo:

(Miten tää on tullut esiin, mistä sä oot oppinut, että siellä pitää tollain olla, onko joku sulle kertonut että sitten kun nyt mennään konserttiin niin siellä ei saa sitten pulista?) - Jaa, mä en oikein tiedä, ehkä osittain tuo, mitä sä sanoit joo, mutta voi olla että se tulee pikkusen itestäänkin. Tajuu, että miten siellä pitää olla.

Varsinkin *mukaan tuloa*, mutta myös *toimintaa* kokonaisuudessaan pidettiin *luonnollisena ja itsestään selvänä*, sitä ei osattu selittää eikä eritellä syitä. Tämä käy selvästi ilmi varttuneempien harrastajien kertomuksista. Marjo, 26v. kertoo:

...siihen on jotenkin kasvanut sisälle siihen systeemiin.

(Onko toi musiikki ollut sulle sitten silloin kouluaikana harrastus vai työ?) - No, kyllä se tuntui sillain työmäiseltä harrastukselta. Se on mennyt siihen jotenkin sillain itestään jotenkin, ja siitä tykkää niin kauheesti ja sitten tää on niin monipuolista, niin - mennyt itestään.

(Mikä sulle on siinä tärkeää, tuossa musiikin harrastamisessa?) - Mää en oikein tiä, kun se

tuntuu, että siihen on kans vain niin kasvanut, ettei osaa sillain eritellä. Ei osaa eritellä, sitä vaan soittaa.

Piia, 20 v.

Esiintymisiä monet haastateltavista pitivät luonnollisena ja tavallisena toimintana. Eroa oli nuorempien ja vanhempien välillä, nuorimpia ei esiintyminen jännittänyt. Muutenkin haastateltavat olivat kokeneet esiintymisen eri tavoin, ilmeisesti toiset ovat jännittäjätyyppejä, toiset eivät. 14-vuotiaalle Heikille esiintyminen on luonnollista:

(Minkälaista esiintyminen on sulle?) - No se ei oo enimmäkseen näyttämistä, että se on vähän niin kuin - on sitä oikeastaan vähän vaikea sanoa, se on harjoitusten kappaleita noin niin kuin tiivistettynä sillain että me soitetaan puolet paremmin kuin harjoituksissa.

(Nautitko sä siitä esiintymisestä tai jännitätkö sä sitä?) - No, meillä on sellanen jako kotona että isä hermoilee esiintymisiä mutta ei matkoja ja minä hermoilen matkoja mutta en esiintymisiä, että niitä mä en oo, että mä en kyllä tiedä minkä takia mä en hermostu paljon mistään esiintymisistä että se tulee tavallaan niin kuin luonnolliseks. Muistaakseni kymmenen esiintymisen jälkeen se, ei enää yhtään hermoillut mitään esiintymistä, siinä on se tunnelma ihan ainutlaatuinen että se ei oo missään muualla, eikä sitä voi käsittää ennen kuin on esiintynyt yhtään kertaa missään.

Esiintymisvarmuutta on hänen sanojensa mukaan tullut kokemusten myötä ja hän nauttii esiintymisestä. Monet varttuneimmat, mutta myös jotkut nuoremmat harrastajat jännittivät esiintymistä, ja esiintymispainetta oli varsinkin silloin, kun esiinnyttiin yksin. Ryhmäesitykset olivat rennompia, onnistuminen ei ollut pelkästään oman suorituksen varassa.

(Minkälaisia tilanteita tää musiikkiharrastus on tuonut sun elämään?) - Esiintymisiä, ne oli, mä muistan ainakin seurakuntatalolla piti. Kauhiasti jännitti ennen ja oli ihan paniikki ja sitten kun sinne pääsi soittaan, niin sitten taas sen jälkeen, että "Huh-huijaa". Semmosia tilanteita, mistä piti suoriutua. Haasteita tuli paljon.

Piia, 20 v.

Esiintyminen loi Piian mielestä painetta ja toi mukanaan haasteita. Jännitys oli voimakas ennen esiintymistä, mutta ehkä se otettiin haasteena, josta selvittiin, koska esiintymisen jälkeen tuli helpotuksen huokaus. Jännityspuhetta oli varttuneimpien haastatteluissa paljon, ja jännitys häytti haastateltavien mukaan esiintymistäkin. Ehkä suorituspainetta ja onnistumisen odotukset ovat voimakkaampia sellaisilla, jotka ovat jo pidempään opiskelleet soittoa.

5.3.3 Sitoutuminen

Musiikkiharrastukseen sitoutuminen esiintyi haastatteluissa ohjeiden noudattamisena eli sääntöihin ja toimintatapoihin sitoutumisena, ahkerana harjoitteluna, vastuun lisääntymisenä, musiikin hallitsevuutena ja osallistumisen lisääntymisenä. Nämä lisääntyivät harrastuksessa mukanaolon ja toimintaan osallistumisen myötä.

Soittoharrastus konservatoriossa on tavoitteellista ja oppilailta odotetaan omien sanojensa mukaan harjoittelua, soittotunneilla käyntiä, esiintymistä ja muuta toimintaan osallistumista. Jo harrastusyhteisöön pääsy tai ainakin siinä mukanaolo vaati siis jonkinasteista sitoutumista, ainakin säännöllistä osallistumista toimintaan. Sitoutumisesta kertoo se, että haastateltavat *tähtäsivät tulevaisuuteen* ja uusien *tutkintojen suorittamiseen* sekä *edistymiseen* soitossaan. Ohjeiden noudattaminen ja soittoläksyjen harjoittelu olivat itsestään selviä asioita, ja moni ajatteli jatkavansa soiton opiskelua mahdollisimman pitkälle. Lopettamista ei harkittu ainakaan vakavasti. Soittoa myös *harjoiteltiin* joka päivä; toiset enemmän ja toiset vähemmän.

Vartuneempien kertomuksissa sitoutuminen, vastuun ottaminen ja osallistuminen oli lisääntynyt konservatorioon tulon jälkeen, samoin harjoittelu. Musiikista oli tullut tärkeä ja hallitseva osa elämää, jollekin jopa tärkeämpi kuin koulu. Kehitystä kerrottiin myös tapahtuneen osallistumisen ja mukanaolon myötä, kuten 14-vuotias Risto kertoo harrastuksensa sujumisesta:

Hitaasti, mutta varmasti. En ole niin hirveällä tohinalla kehittynyt, mutta kun olen ollut "sisällä" jo useamman vuoden, niin pakkohan siinä on ollut kehittyä. Ei kuitenkaan joka tunnille voi mennä ihan harjoittelematta, pakko ollut ...

Edistymistä tapahtui osallistumalla ja toiminnassa mukana olemalla, mutta myös päivittäin; erilaisiin ryhmiin pääsi mukaan, kun edistyi.

(Onko se sillain niin kuin muuttunut tämä harrastaminen, että kun sulla on tullut useampia soittovuosia, onko siihen tullut lisää sitä toimintaa, erilaisia jotain ryhmiä tai jotain?) - Voi olla että aluksi oli enemmänkin. Mutta nyt on sitten tietysti tämä, että säästetään poikakuoroa.

(Jos sä aattelet, että siitä kun sä aloit, menit konservatorioon?) - Oli meillä joku semmonen iso ryhmä, mutta mä en muista oliko meillä sitten pienempiä porukoita. Ne tuli sitten tietysti vähän myöhemmin. Kun oppi vähän soittahan.

Piia, 20 v.

Musiikkiharrastus oli tärkeä asia näille konservatoriossa soittoa opiskeleville nuorille, ja sillä on hallitseva asema heidän elämässään. Näin myös 14-vuotiaalle Heikille:

(Mikä sulle itelles on tärkeitä tuossa musiikin harrastamisessa?) - No, se on mulle vähän niin kuin elintapa että sitä ei voi oikein lopettaa kesken millään eikä, enkä mä oo sitä harkinnutkaan, kyllä se on, se on aika, todellakin vangitsevaa että pyörii melkein koko elämä vähintään viiskytprosenttisesti sen musiikin ympärillä.

Harrastukseen sitoutuminen antoi tukea tutkimuksen teorialle. Situationaalisen oppimisen prosessissa *sitouduttiin vähitellen harrastukseen*, osallistuminen lisääntyi ja yhteisön jäsenyys vahvistui sitä mukaa, mitä kauemmin oltiin toiminnassa mukana. (Vrt. Lave & Wenger 1991.) Mukaanpääsy soittoryhmiin voidaan nähdä myös musiikillisen *kulttuuripääoman karttumisena*. Sitä mukaa kuin soittotaito ja musiikkitieto lisääntyy, saavutetaan arvostusta muusikkojen sosiaalisella kentällä. (Vrt. Bourdieu 1998).

5.3.4 Oheisoppiminen

Kun haastateltavilta kysyttiin oppimisesta, he kertoivat paljon erilaisesta musiikin oppimisesta. Tässä haluttiin tutkia, mitä muuta kuin musiikkia soittoharrastuksessa oppii. Haastateltavat kertoivat vastuun, vaikeiden asioiden ja sosiaalisten taitojen oppimisesta.

Vastuuntunto ja omista asioista huolehtiminen tuli esille useissa haastatteluissa. Kerrottiin sellaisista asioista kuin tunneille ja harjoituksiin meneminen ja paikallaolo oikeaan aikaan ja omista läksyistä huolehtiminen. Tätä voidaan sanoa myös *sitoutumiseksi*.

(Mitä sä tolla kurilla tarkoitat?) - No pitää olla järin, aina justiin silleen paikalla, sitten muuten opettaja ei tykkää, kaikkee tämmöstä ja järjestys on sillain että pitää olla justiin käyvä niissä konserteissa justiin tietty määrä, opintovihkossa pitää lukea kaikki.

Risto, 14 v.

Opittiin siis tekemään ne tehtävät, jotka oli annettu omalle vastuulle. Tätä voitaisiin sanoa myös *kurinalaisuudeksi*. 7-vuotias Liisa sanoi, että harrastuksessa oppii *kärsivällisyyttä*. Hän oli jo nuorella iällä oppinut hyvin analysoimaan omaa oppimistaan, ja koki oppineensa itsehillintää ja jonkinlaista pitkäjänteisyyttä. Samasta asiasta puhuu Piia, 20 v. konkreettisesti kertoen, mitä kurinalaisuus ja kärsivällisyys hänen mielestään

tarkoittaa:

...No varmasti tämmöstä tunnollisuutta ainakin tulee ja semmosta että pitää käydä tunneilla ja pitää harjoitella. Kyllä siitä muutenkin elämässä hyötyä on. Oppii siellä muutakin, just ihmisten kanssa, erilaisia kohtaa.

Oppimisen yhteydessä varttuneemmat haastateltavat puhuivat siitä, missä muussa opituista asioista olisi hyötyä kuin musiikissa. Esiin tuli ajatus, jonka Piia sanoi suoraan, että opituista asioista on hyötyä elämässä. 10-vuotias Päivi sanoi, että oppii vaikeita asioita. Muutenkin haastatteluissa tuli esiin harrastuksen *haasteellisuus*. Ehkä tämäkin on sellainen asia, josta on hyötyä elämässä. Kun harrastuksessa opitaan kohtaamaan haasteita ja suoriutumaan vaikeista asioista, niistä selvittää ehkä muutenkin elämässä. 14-vuotias Heikki sanoi, että harrastuksessa oppii elämän perusasioita:

(Mitä nää olis nää elämän perusasiat?) - Osaa sen porukan iän tai näön perusteella päätellä, että miten käyttäytyä ja, ja osaa vähän seurata porukkaa. Jos ollaan vaikka vieraassa kaupungissa tai vieraassa maassa eikä osaa sen porukan kanssa liikkua, niin- ni, sitten voi kyllä olla vähän pahemmassa liemessä, jos hukkuu siitä porukasta.

Sosiaaliset taidot, erilaisten ihmisten kanssa oleminen ja ryhmässä toimiminen oli sellaista oppimista, mistä monet puhuivat, kuten jo edellisistä lainauksista kävi ilmi. 14-vuotias Risto sanoi, että ryhmässä oppii:

(Oppiiko sun mielestä muuta kuin soittamista?) - Ei. Tai no en mä tiedä, jos yksin harrastaa, niin ei varmasti opi, mutta kun tuokin on tuo ryhmä, siinä sen ohella sitten oppii.
(Mitäs siinä oppii?) - En mä oikein tiedä, suhtautumaan toisiin ihmisiin ihan eri tavalla, kaikkea tämmöstä sosiaalista kanssakäymistä siinä oppii.

Ryhmässä oppiminen kuvaa juuri situationaalista oppimista sosiaalisissa tilanteissa. Ryhmä ja sen toiminta tuottaa sosiaalisten taitojen oppimista varsinaisen musiikkiopetuksen ohessa. Ryhmäopetuksen tarkoituksena on opettaa nuoria soittamaan yhtyeessä, ja sen ohessa opitaan muutenkin toimimaan yhdessä toisten kanssa. Tämä tukee Lave ja Wengerin situationaalisen oppimisen teoriaa, kun he sanovat, että oppiminen käsittää koko persoonan faktatiedon vastaanottamisen sijaan. Se tapahtuu *toiminnassa maailmassa ja maailman kanssa*. Tässä toimija, toiminta ja maailma rakentavat toinen toistaan. (Lave & Wenger 1991, 32-34.) Nuoret soittajat ryhmässä ja heidän harrastusyhteisönsä siis rakentavat toiminnassa toinen toistaan.

5.4 Musiikkiharrastus sosiaalisena kenttänä

Sosiaalisella kentällä tarkoitetaan tässä musiikin harrastusyhteisöä. Haastateltavat kertoivat, keitä yhteisöön kuuluu ja mitä eri toimijat yhteisössä tekevät. Yleisemminkin tuli esiin, mitä yhteisössä tapahtuu ja mitä piirteitä haastateltavat yhteisöön liittävät, eli mikä konservatorion harrastusyhteisö heidän mielestään on ja mitä tapoja yhteisössä noudatetaan. Haastateltavat puhuivat myös yhteisön ilmapiiristä, sen kannustavuudesta ja haastavuudesta. Sosiaalista kanssakäymistä ja sen eri muotoja kuvattiin ensinnäkin yhteisön sisältä käsin: kerrottiin mitä toimintaa oli harrastustoverien kanssa eri ryhmissä, ja millaista oli yksin soittaminen. Toisaalta myös erottautuminen kuvasi sosiaalista kanssakäymistä: toimintaa yhteisöstä ulkopuolisiin päin ja sitä, miten konservatorio nähdään laajemmassa yhteydessä.

5.4.1 Harrastusyhteisön kuvaus

Haastateltavat sanoivat konservatoriota soittopaikaksi ja *musiikinopiskelupaikaksi*. Tämä on ns. "virallinen" tehtävä, joka konservatoriolla on, ja sen haastateltavatkin olivat omaksuneet. Toiminta, jota yhteisössä tapahtuu oli tämän mukaisesti soittamista, opettamista ja soittotilaisuuksissa käymistä:

(Kuvailepas vähän, mitä siihen kuuluu!) - No harjottelua enimmäkseen.

(Entäs muuta?) - Noo, sitten pitää kulkea paljon Vetelissä. Ja kaikissa paikoissa, missä soitetaan.

(Mikä sun mielestä on tuo konservatorio?) - Semmonen paikka jossa soitetaan ja siellä on yksityistunteja ja orkestereja. Soittopaikka.

Ville, 9 v.

Yhteisöön liitettiin myönteisiä ja kielteisiä piirteitä. Tietyt asiat nähtiin *pakollisiksi*, jotta kehittyä soittossaan, ja näin kielteisiltäkin tuntuvat asiat hyväksytään. Tämäkin kuvaa yhteisöön sitoutumista ja situationaalista oppimista. ~~Kielteisiin asioihin on opittu suhtautumaan opettavaisina, välttämättöminä piirteinä, jotka edistävät kehittymistä soittajana.~~

(Mikä sulle on konservatorio, mitä se kaikkea pitää sisällään?) - Tietysti se pitää aika monta asiaa. No kyllä se on se, vaikka se on semmosen vähän konservatiivinen laitos ynnä muuta vastaavaa ja tympäsee monesti ne kurssit ja tutkinnot, mutta kun niitä on kumminkin tehnyt sinne, niin siinä on kumminkin, ehkä se on kumminkin sillain hyvä, että sitä kehittyä sillain asteittain.

Marjo, 26 v.

Nuorimmat haastateltavat eivät kritisoineet konservatorion toimintaa, vaikka he suoraan kysyttäessä saattoivatkin nimetä kielteisiä piirteitä. Sen sijaan murrosikäiset ja sitä vanhemmat kaipasivat toimintaan jotakin uutta, vaikka perustoimintatavat hyväksyttiin. 14-vuotias Risto ilmaisi asian näin:

(Mikä sun käsityksen mukaan on toi konservatorio?) - Se on tota niin vanhoillinen laitos, vuodesta toiseen veetään saman kaavan mukaan. Ei minusta oo kehittynyt pitkään aikaan, tai että minun mielestä. Että tulis ihan uusia systeemejä, lauluja tekehän ja kaikkee. Tietysti se on se perusohjelma, mikä pitää kaikkien käydä.

Koska konservatoriota pidettiin soitonopetuspaikkana, suurin osa haastateltavista piti harrastusyhteisön jäsenenä ensisijaisesti soitonopettajia ja oppilaita. Monen mielestä myös oma perhe kuuluu musiikkiharrastukseen kannustajana, kuljettajana ja konserteissa kuuntelijana. Useimmat liittivät harrastusyhteisöön sellaiset ihmiset, joiden kanssa jotenkin ollaan tekemisissä, jotka opettavat, ohjaavat, ovat vertaisryhmän jäsenenä tai oppilaskonserttien kuuntelijoina. 10-vuotias Riikka ajatteli asiaa laajemmin ja katsoi harrastukseensa kuuluvaksi kaikki musikaaliset ihmiset. Tätä hän selitti näin: "Jos näkee sillain kun ne soittaa, niin sitten tuntuu että ite soittaa siellä". Hän koki *yhteenkuuluvuutta* kaikkien soittajien ja musikaalisten ihmisten kanssa.

Säännöt ja tavat, joista haastateltavat kertoivat, koskivat erilaisia soittotilanteita ja niissä *käyttäytymistä* sekä *esiintymisiä* ja siinä *pukeutumista* ja *käyttäytymistä*. Soittotunteja kuvattiin sellaisiksi, että siellä "läksyt soitetaan ja uusia läksyjä otetaan", kuten 10-vuotias Matti kertoi. Oppilaskonsertit ovat hänen mielestään

Semmosia, että siellä soitetaan vaan kappale, ja sitten mennään kuuntelemaan, kun toiset soittaa, ja sitte kun loppuu se konsertti, niin lähetään kotia.

Myös muiden kertomuksien mukaan oppilaskonserteissa yleensä oltiin hiljaa ja kuunneltiin esityksiä ja sen jälkeen lähdettiin pois, eikä niihin liittynyt muuta toimintaa. Ne olivat tilaisuuksia, joissa oppilaat saivat esiintyä, ja yleisönä olivat kaikkien

vanhemmat.

Säännöt ja tavat olivat useimpien mielestä hyviä, ja ne oli haastattelukertomusten mukaan opittu muun toiminnan ohessa, ilman että niitä olisi kukaan erityisesti opettanut, tai ne oli opetettu kotona.

(Minkälaisia sääntöjä soittajilla on? Miten siellä pitää olla siellä tunnilla ja oppilasillassa?) - No ihan hiljaa.

(Missä pitää olla hiljaa?) - Oppilasillassa.

(Kuka sulle on kertonut, että siellä pitää olla sillain hiljaa?) - Äiti.

Jussi, 6v.

(Miten sulle on kerrottu nää, että miten siellä konsertissa pitää olla? Onko opettaja sulle kertonut?) - Tai sitten kotona on mulle yleensä kerrottu.

Liisa, 7 v.

Ehkä säännöt ja tavat opitaan muun toiminnan ohessa harrastusyhteisöön sosiaalistumisen yhteydessä. Silloin ohjeita annetaan vähitellen ja hienovaraisesti, eikä sitä koeta varsinaisena tapojen opettamisena. Kotiväki voi antaa ohjeita, kun ollaan menossa johonkin tilaisuuteen. Saattaa myös olla, ettei säännöistä puhuta ääneen, vaan niitä opitaan seuraamalla kokeneempia harrastajatovereita ja tehdään samalla tavalla kuin he. Tämäkin on situationaalista oppimista; opitaan harrastusyhteisön kokeneemmilta jäseniltä.

Pukeutumistyylistä kaikilla oli selkeä käsitys, kuten myös 6-vuotiaalla Jussilla: "Liivit, joo ja semmoinen valkoinen paita." Monet sanoivat, että esiintymisasu on siisti. Haastateltavat olivat myös tyytyväisiä tyyliin ja heidän käsityksensä mukaan asun saa itse valita. Myös pukeutumistyyli opitaan toiminnan ohessa ilman erityistä "tyylikoulutusta". 10-vuotias Päivi kertoi pukeutumisesta, että "yleensä katotaan kavereilta, että mitä niillä on".

Poikkeuksen omasta valinnasta teki *esiintymisryhmän pukeutuminen*. Mielenpiteet tästä vaihtelivat siten, että nuorimmat olivat tyytyväisiä tilanteeseen, totesivat vain, että asuista sovitaan yhdessä tai opettaja määrää, mitä laitetaan. Varttuneemmat olisivat halunneet enemmän itse vaikuttaa pukujen suunnitteluun tai valintaan. He olisivat myös ~~toivoneet vapaampaa pukeutumista. Useassa varttuneempien soittoharrastajien~~ haastattelussa tuli ilmi tyytymättömyyttä ryhmän pukuihin tai niiden valintaan. Siihen liittyi heidän mielestään ristiriitoja ja se oli saanut liian suuren huomion yhteisössä.

(Entäs sitten kun tää ryhmä on, pitääkö ryhmällä olla samanlaiset vaatteet?) - No yleensä pitää, se on aikamoinen tappelu kyllä, kun ruvetaan suunnittelehan vaatteita

Heikki, 14 v.

(Entäs tuo pukeutuminen, minkälainen pukeutuminen on, esiintymispukeutuminen?) - Se on oma shownsa....

Opettaja on sillain määrännyt aika paljon. Ois voinut kyllä kysyä... Turhaa, ihan vaatteitten kanssa on ihan turhaa hössötystä paljon.

Marjo, 26 v.

(Miten se on se esiintymispukeutuminen, minkälainen se on sun mielestä?) - Kyllä mun mielestä esiintyminen saa olla aika vapaa valinta...

(Entäs sitten kun ryhmä esiintyy, jos Viskurit esiintyy vaikka?) - Silloin pitää olla samanlaiset

(Tiedätkö sä kuka ne valitsi sitten?) - No kyllä ne kait mielipiteet kysy meiltä, mutta kyllä ne kuitenkin sitten opettaja ja muut vanhemmat sitten päättivät, semmosen käsityksen mä sain....

(Tiedätkö sä muista, tytöistä sitten, onko ne puhunut mitään?) - Ne ei oikein sulata sitä hameasiaa.

Risto, 14 v.

Lapsille ja nuorille pukeutuminen ei esiintyessä ollut tärkeää. Tyypillinen kommentti oli erään 10-vuotiaan pianistin lausahdus: "...ei se piano kato, mitä meillä on päällä, ei me vaatteilla soiteta." Pukeutuminen näyttäisikin olevan tärkeämpää opettajalle ja äideille, jotka olivat määränneet esiintymisasiista. Lasten esiintyminen on samalla perheen esiintymistä ja myös opettaja tulee huomion kohteeksi, kun hänen oppilaansa esiintyvät. Ehkä se saa opettajat ja vanhemmat kiinnittämään huomiota esiintyvien lasten pukeutumiseen niin, että he eivät luota lasten arvostelukykyyn.

Pukeutumisen lisäksi kerrottiin muutenkin toiminnan *kurinalaisuudesta*; opettajan kerrottiin päättävän monista asioista soitossa ja ryhmätoiminnassa. Itse saatiin päättää, soittaako ja haluaako mennä esiintymään. Opettaja kuitenkin valitsee esitettävät ja soitettavat kappaleet. Tähän oltiin useimmiten tyytyväisiä. Jotkut kertoivat, että eivät pidä soittomateriaalista. Opettaja saattoi antaa aikamääriä soittoharjoitteluun, ja nuorimpien oppilaiden harjoittelua vanhemmat ohjasivat kotona.

(Onko sulle annettu mitään kellomääriä, että kuinka monta tuntia päivässä pitää soittaa?) - No ensimmäinen opettaja antoi että puoli tuntia päivässä pitää soittaa.

(Jaksoitko soittaa puoli tuntia?)- Jaksoin, kun äiti aluksi vartioi.

Laura, 9 v.

(Minkälainen harrastus on soittaminen?Kerro siitä omasta kokemuksesta ja omasta harrastuksesta, että minkälaista se on sulle ollut.) - En mä oikein osaa vastata tähän. - ihan

tommosta että en mä tiedä, onko se ollut niin itseaktiivista, että kun on melkein aina passoitettu soittaa, että harjoittelepas nyt että joudut tunnille. Ihan se on kuitenkin ollut hyvä.

(Kukas sua on käsenyt?) - Äiti.

Risto, 14 v.

Vanhempien ohjaus ja soittamaan kehottaminen on ilmeisesti koettu tukena ja auttamisena, jotta itse menestyisi harrastuksessaan. Haastateltavat eivät pitäneet sitä painostuksena. Useassa haastattelussa sanottiin, että on hyvä, kun autetaan.

Soittoharrastus konservatoriossa on *tavoitteellista*, ja siihen kuuluu oppilaiden *edistyksen seuraaminen*. Haastateltavat kertoivat tilanteista, joissa he näyttävät osaamisensa. Ensimmäinen tilanne, jossa pätevyys mitattiin, oli pääsykoe. Siinä piti saada tietty pistemäärä, jotta pääsi konservatorioon. Sen jälkeen osaamista punnittiin omalla soittotunnilla, kun opettaja seurasi, miten soittotehtävistä suoriuduttiin. Edistymisen seuraamista voidaan pitää Bourdieun käsitteillä kentän rajojen vartioimisena. Ihmiset ovat Bourdieun mielestä oikeutettuja astumaan kentälle silloin, kun omaavat jonkin tietyn ominaisuuksien yhdistelmän. (Bourdieu & Wacquant 1995, 136.)

Selkeimpiä, “virallisia” osaamisen näyttämisiä olivat soittoharrastajien mielestä *kurssitutkinnot*, jotka aiheuttivat painetta. Tällainen osaamisen näyttäminen oli kuitenkin osa harrastusyhteisön toimintaa, ja se hyväksyttiin asiaan kuuluvana, vaikka siitä ei aina pidetty. Haastatteluissa tuli esiin samassakin repliikissä esiin tutkintojen vastenmielisenä ja vaikeana pitäminen ja toisaalta sen seikan toteaminen, että ne ovat hyviä ja tarpeellisia, motivoivat harjoittelemaan ja antavat palautetta menestymisestä. Ilmeisesti tutkintoihin liittyy ristiriitaisia ajatuksia, mutta niiden tarpeellisuus ymmärretään.

5.4.2 Harrastusyhteisön ilmapiiri

Yleisesti ilmapiiriä sanottiin myönteiseksi, haastavaksi ja kannustavaksi. Negatiivisena piirteenä ilmapiirissä pidettiin jäykkyyttä ja jännittyneisyyttä oppilaskonserteissa. ~~Kannustusta oli saatu kotoa, opettajalta, tovereilta sekä laajemmalta yhteisöltä.~~

Haastavuutta oli vaikeiden tehtävien kohtaaminen. Joidenkin mielestä kurssitutkinnot olivat haastavia kokemuksia. Myös jotkut vaikeat kappaleet olivat haastateltavien mielestä haastavia; niistä pidettiin.

(Onko sun kappaleet ollut sopivia, ettei oo ollut liian vaikeita?) - On. Mulla on nytkin. Ainakin neljä sivua on kappale ja se on mukava.
(Ei oo liian vaativa?) - Ei. Eikä liian helppo.

Liisa, 7 v.

Opettajalla oli tärkeä rooli ilmapiirin luomisessa innostavaksi ja kannustavaksi. Tämä sanottiin suoraan haastatteluissa. Harrastusyhteisön piirteisiin kuului, että opettajalla oli *ohjaava rooli* yhteisön toiminnassa. Soitonopettaja on siis haastateltavien mielestä monella tavalla keskeinen hahmo yhteisön toiminnassa.

(Sä tunsit opettajan ennestään. Kerropas opettajasta jotakin!) - Opettaja joo, se on oikein semmonen pirtsakka ja kannustava. Se sai kyllä innostuhan. Se on paljon opettajastakin kiinni. Suuri vaikutus opettajalla, onneks oli semmonen, joka tietysti oli semmonen kannustava, myönteinen.

Piia, 20 v.

Laajemmalla *yhteisöltä saatu kannustus* oli stipendejä. Niitä sanottiin kannustaviksi ja innostaviksi sekä yllättäviksi. Stipendit jaettiin julkisesti, ja koko yhteisö sai tietää menestyksestä. Tätä kautta koko yhteisö yhtyi kannustaviin huomionosoituksiin. Monet olivat saaneet stipendejä, kuten myös 26-vuotias Marjo, joka muistaa vielä ensimmäisen stipendinsä kannustavana kokemuksena:

(Ootko sä saanut stipendejä?) - Joo.
(Minkälaisia kokemuksia ne on ollut?) - Kyllä ne on ollut... tosi kivaa, ja sen ensimmäisen muistaa varmaan. Kyllä mä muistan, sen ensimmäisen kun sain, se oli mahtavaa jotenkin. Että saa niinkö semmosta tunnustusta soitosta.
(Sekin on semmosta kannustusta?) - Joo, ja sit se on kumminkin yleensä stipendi tulee silloinkin kun on hyvin menestynyt tai sitten kun on tehnyt jonkun tutkinnon isomman tai just sillain, se on ihan kivaa. Ja sitten kun se on jotenkin, kun sen saa juhlissa, kun me saatiin koulun juhlissa, kevätjuhlissa, se on ihan kivaa.

Vaikka opettajaa sanottiin tärkeäksi ilmapiirin luojana ja innostajana, kannustavuuden yhteydessä puhuttiin eniten *kodin kannustuksesta*. Kodin kannustuksena pidettiin yleistä myönteistä suhtautumista musiikkiin, konserttien ja esiintymisten kuuntelua, kiittäviä kommentteja esiintymisen jälkeen, yleistä rohkaisua sekä auttamista kotiharjoittelussa. Auttajana kotona oli useimmiten äiti tai isä, mutta usein myös sisarukset, jotka olivat itsekin soitonharrastajia. 10-vuotias Maija oli saanut konkreettia

auttamista ja neuvoja soittoläksyihinsä, ja oli siihen myös tyytyväinen:

(Jos sulle tulee joitain vaikeuksia, niin kuka sua auttaa siellä kotona?) - Isosisko, ja sitten äiti.

(Mitenkäs ne auttaa?) - No, ne tulee istuhan viereen ja sitten neuvoo ja kuuntelee ja kertoo, että miten pitäis soittaa ja sitten mä yritän itekin soittaa.

(Entäs kun sä soitat, niin puuttuuko kukaan, huomautteleeko kukaan sun soitosta, että miks nyt sä noin soitit?) - No sisko joskus, jos sattuu olehan lähistöllä. Sanoo, että älä kiihdytä tai älä hidasta tai jotain tämmöstä.

(Miltä se sinun mielestä tuntuu?) - No, eipä siinä mitään omituista, kiva vaan että joku neuvoo.

Kaikki eivät kuitenkaan olleet saaneet kotoa myönteistä auttamista ja tukemista. Omien sanojensa mukaan 7-vuotiasta Liisaa ei auteta kotona, vaan hän selviytyy itsenäisesti vaikeuksistaan.

(Kuka sua kotona auttaa, jos sulle tulee jotain vaikeita kohtia?) - Ei, mä vaan harjoittelen niitä monta kertaa, niin kyllä ne menee.

(Ettei kukaan äiti tai kukaan auta?) - Ei.

(Kukas sua kannustaa kotona?) - Ei kukaan.

(Eikö kukaan kannusta eikä rohkaise sillain?) - No ei.

(Sillain että sä jaksaisit paremmin soittaa, joskus jos sua kyllästyttää harjotella ja sä et viiti, niin eikö kukaan sano mitään?) - Ei. Panee vaan viulun koteloon, ja ei ees taho saada ottaa pois sieltä. Tai viiään tonne varastoon joskus. Mutta mulla ei oo kyllä vielä viety.

(Millonkas se sinne varastoon on viety?) - No siskolla, jos se ei oo oikein paljon harjotellut, niin sitten viiään.

Liisan kokemusta moni pitäisi soittamaan *painostuksena*. Sekään ei ilmeisesti ole tavatonta soittoharrastajien kodeissa. Vanhemmat ehkä ajattelevat, että soittaminen on lapsille vapaaehtoista, mutta jos soittaa ja käy yksityistunneilla, se vaatii harjoitteluun sitoutumista, josta heidän tulee huolehtia nuorten soittajien puolesta. *Harjoitteluun sitoutuminen* oli yksi yhteisön ominainen piirre. Vaikka oli yleistä, että kotiväki kannusti ja auttoi harjoittelussa, se ei ollut mikään sääntö. Joku koki myös auttamisen kielteisenä asioihinsa puuttumisena, eikä omien sanojensa mukaan pystynyt ottamaan apua vastaan omilta sisaruksilta, jotka ovat liian läheisiä. Jotkut halusivat pitää soittoharrastuksen omana alueenaan, jolle muilla ei ole asiaa.

Opettajan ja oman perheen lisäksi tärkeä kannustuksen ja tuen lähde olivat toverit, jotka olivat muutenkin harrastuksessa tärkeitä. Nuorimmat eivät maininneet saavansa tukea tovereilta, vaan vanhemmilta. Varttuneemmat sen sijaan kyllä puhuivat vanhempien ja

sisarusten kannustuksesta, mutta sen lisäksi he painottivat *toverien merkitystä*. Toverit olivat haastateltavien mukaan ymmärättäviä kuuntelijoita vaikeuksissa sekä soittoharrastusta jatkamaan kannustajia.

(Onko puhuttu sitten soittamisesta tai jotain siihen liittyvästä?) - On niistäkin saatettu, ja sitten että jos joku on meinannut välillä lopettaa, niin sitten on koitettu sanoa: "no älä nyt vielä lopeta" ja muuten.

(Kaverit on yrittänyt niin kuin kannustaa?) - Joo. Kannustettu jatkahan, jos on joku vähän...

(Onko kukaan muuten niin kuin painostanut sinua soittamaan?) - Ei oo. Kannustettu on, mutta ei painostettu.

(Millä tavalla on kannustettu?) - "Kyllä se siitä", "mee nyt vielä tunnille" ja sillain.

(Kuka on kannustanut?) - Vanhemmat, ja sisarukset.

Piia, 20 v.

(Kuka sua on, sitten auttanut vaikeuksissa ja kannustanut?) - No kyllä ne, no koulussa ainakin kyllä ne omat ystävät ja koulukaverit, semmoset just jotka tajuaa asioista jotain, eikä niinkään, kun silloin alussa ...no vanhemmat ei oo kyllä, siis tosi vähän on puuttunut meidän kaikkien soittamiseen...Mutta kumminkin, kyllä ne on kaverit ja sitten opet, kyllä opettaja tietysti.

(Millä tavalla, mikä sulle on ollut niin kuin semmosta kannustusta kaverien ja opettajan taholta?) - No silloin jos ei oo tota niin-ni, jos on tullut, esimerkiks silloin kun käsien kanssa oli ongelmia... ei pystynyt moneen kuukauteen tai siis pariin kuukauteen soittaa ollenkaan, niin kyllä se oli semmonen myötätunto ja semmonen että sai niinko puhua jollekin. Se on niinkö just, se on niinkö että sai puhua jollekin.

Marjo, 26 v.

Vaikka ilmapiiriä sanottiin yleisesti myönteiseksi ja innostavaksi, tutkimuksessa löytyi myös kuvauksia *jäykästä* ilmapiiristä ja vastenmielisyyttä soittomateriaalia kohtaan. Oppilaskonsertteja sanottiin jäykiksi ja tästä syytettiin klassista musiikkia. Jäykkyys ilmeni haastateltavien mukaan puhumisen kieltämisenä ja hiljaisuutena konserteissa. Kun yleisö istui hiljaa paikallaan, ilmapiiristä tuli jäykkä ja esiintyjät jännittivät sekä kokivat suorituspainetta.

(Entäs oppilaskonsertit, mitäs niistä sanot?) - Ideahan sillain tietenkin hyvä ..., että opettaja haluais itekin että se on, pitäis olla niinkö vapaampi ilmapiiri. Kumminkin se on vähän sellasta jäykkää meininkiä niinkö, ja se tekee paljon se musiikkikin tekee siinä. Klassinen musiikki ei oo, kyllä se on ihan eri meininki, jos on joku kansanmusiikkikonsertti ...

(Minkälaisia ne on sitten, mitä se on se jäykkyys?) -... no ollaan niinkö sillain kauheen hiljaa. Herkästi ne tilaisuudet on semmosia jäykkiä, ko yleisö on sillain että ne istuu hiljaa ja kaikki pitää olla just ei saa puhua oikein siellä välillä ja "hys,hys!", sitä ja sen tietenkin ymmärtää, mutta sitten herkästi tulee, esiintyjille tulee turhaa semmosta että nyt pitää just olla niinkö, no pitää suoriutua mahdollisimman hyvin. Mutta jos yleensä näin, ja sen takia monesti tuleekin semmosta ihan turhaa jännitystä,tai semmosta että soittaa väärin ja niistä sitten hermostuu kauheesti...se on kauheen kova paikka, jos menee väärin eikä niinkö onnistu. Jos se on se jäykkä tilanne, niin se, niistä tulee herkästi semmosia traumoja.

Marjo, 26 v.

Harrastusyhteisön ilmapiiriä pidetään siis useimmiten haastavana ja kannustavana, ja opettajan rooli on tärkeä kannustavan ilmapiirin luojana. Kannustusta saatiin myös laajemmalla yhteisöltä stipendien muodossa. Tärkein oli kuitenkin kotoa saatu kannustus, joka ilmeni auttamisena, kuljettamisena ja muuna taustatukena. Joskus kotona myös painostettiin soittamaan, kun vanhemmat kehottivat harjoittelemaan kovasti. Tovereilta saatu kannustus oli tärkeää varttuneemmille soittajille.

Kannustavuuden lisäksi ilmapiiriä nimitettiin jäykäksi, joka näkyi haastateltavien mukaan esiintymistilanteissa ja konserteissa. Ilmapiirin jäykkyys aiheutti nuorten mielestä suorituspainetta.

5.4.3 Erottautuminen

Haastateltavien puheessa tuli selvästi esiin *erottautuminen*. He pitivät konservatorion musiikkiharrastusta erilaisena kuin muuta musiikin harrastamista sekä erottuivat luokkatovereistaan ja muista ulkopuolisista ihmisistä. Erilaisuutta ei hävetty, vaan se *haluttiin näyttää* muille, ja siitä oltiin ehkä ylpeitäkin. Musiikkiharrastus konservatoriossa oli erottava tekijä, joka yhdisti soittoharrastajia ja erotti heitä muista ihmisistä. Erottautumisen käsite tulee Bourdieun teoriasta. Hänen mukaansa erottautuminen, *distinktio*, on jotakin, jolla ilmaistaan yhteisön samanlaisuutta ja eroa yhteisöön kuulumattomista. (Vrt. Bourdieu & Wacquant 1995, 151-158.)

Ulkopuolisille haluttiin näyttää, että oltiin *muusikkoja*. Näyttämistä tapahtui esimerkiksi, kun *esiinnyttiin* harrastusyhteisön ulkopuolella, vaikkapa koulussa tai kun käytettiin erilaisia *merkkejä*, joilla ilmaistiin musiikin arvostusta. Tällaisia merkkejä olivat erilaiset korut, paidat, tarrat, musiikkiaiheisten kuvioiden piirtely näkyvälle paikalle sekä oman huoneen sisustuksessa käytetyt julisteet ja esineet. Merkkien käyttöä pidettiin kannustavana. Ehkä se loi itselle myönteistä mielikuvaa harrastuksesta ja vahvisti käsitystä itsestä muusikkona. 10-vuotias Riikka kertoi merkkien käytöstä:

(Käytättekö te tämmösiä musiikkiaiheisia jotain merkkejä, koruja taikka tarroja, onko musiikkiaiheisia tarroja tai seinällä julisteita tai tämmösiä?) - Julisteita on ja sitten on tarroja.

(Miltä se tuntuu pitää niitä musiikkiaiheisia kuvia?) - Kivalta. Se on kannustavaa ja kaikkea muuta.

Näkyvänä merkinä voidaan pitää myös viulukotelo, jota kannetaan soittotilaisuuksiin mennessä. Viulun kantaminen ei hävetä, vaan se toimii ulkopuolisille merkinä siitä, että osaa soittaa, kuten 20-vuotias Piia sanoo:

(Entäs tuo, kun kulkee jossain ja kantaa viulua mukana. Jos ei ota huomioon, että se nyt on painava ja raskas kantaa, niin minkälainen muuten olo on niin kuin kulkea sen viulun kanssa?) - Ei sitä ...siihen on niin tottunut.

(Hävettääkö, kun ihmiset näkee?) - Ei hävetä

(Vai onko se mukavaa pitää?) - On se ihan mukavaa, joo. Kantaa jotain soitinta, ja "Mä osaan soittaa tätä!"

(Onko se kiva niin kuin näyttää toisille, että on soittaja?) - On se kiva näyttää.

Soittajat olivat *ylpeitä harrastuksestaan* ja he *halusivat näyttää* muillekin, että ovat muusikkoja. Huomion osoituksena ulkopuolisilta pidettiin pieniäkin eleitä, esimerkiksi ohikulkijoiden katseita.

(Haluatteko te että toiset kaverit tietää, että te harrastatte musiikkia?) - Joo, kyllä se on. Sitä pitää pikkusen alleviivata koko ajan, mutta ei siinä leuhkassa mielessä, että semmonen ihan vaan että toiset todellakin tietää että siinä menee muusikkoja.

(Entäs kun te kuljette jossakin, te kannatte viuluja olkapäällä, miltä se tuntuu?) - Se tuntuu aika raskaalta kyllä, mutta kyllä ihmiset ainakin huomaa sen että viulua kannetaan. Jos ei ne tuu puhumaan mitään, niin ainakin melkein kaikki vilkasee, että jahah, siinä taitaa joku mennä soittamaan taas.

(Miltä se tuntuu, kun ihmiset katsoo ja huomaa sen?) - No ne on yleensä sellasia pikaisia vilkaisuja että muusikot kyllä huomaa ne, mutta nämä ihmiset ei tiedä, että onko se huomattu että ne on vilkassut että siinä menee soittaja, mutta kyllä se on pikkusen, välillä se tuntuu aika tunkeilevalta, mutta kyllä se yleensä on sellasta että on kivaa kun pikkusen huomataan, jos ei konsertissa kuunnella, niin ainakin tällä tavalla huomataan.

Heikki, 14 v.

26-vuotias Marjo näytti ylioppilaskuvaansa, jossa hänellä oli viulu mukana. Siinäkin viulu toimi merkinä muille. Hän halusi näyttää ihmisille, että musiikki on hänelle tärkeä asia. Viulu ei hänen mielestään edustanut pelkästään viulunsoittoa, vaan musiikkia yleensä. Silloin hän oli sanojensa mukaan halunnut erottautua tavallisista lukiolaisista:

(Sulla on ylioppilaskuvassakin viulu mukana?) -Joo. Se. Mä en... miks se ...joo... vaikka nyt aattelee, että miks sitä ...mulla oli kumminkin niin, että se oli pääaine, vaikka nyt aattelee ...sitä ei varmaan enää.

(Halusitko sä sillä ilmaista, että musiikki on sulle tärkeä?) - Kyllä sitä varmaan, joo. Halus

erottua siitä ettei oo Vetelin lukiassa. Jotain semmosta. On se sillain tärkeä yleensäkin. Ei se niin viulua sillain välttämättä tarkota pelkästään. ...yleensä niin kuin musiikkia. Siihen ei voinut mitään muuta oikein laittaa...

Ulkopuolisilta saatu *huomio* ei ole pelkästään *myönteistä*, vaan se voi ilmetä koulussa myös *kiusaamisena*. Koululuokassa voitiin tuntea itsensä poikkeavaksi, varsinkin pojat, jotka muusikkona erosivat perinteisen urheilullisen poikakulttuurin edustajista. Tytöt eivät kertoneet kiusaamisesta. Soittajat eivät kuitenkaan kertomansa mukaan välittäneet tästä, vaan sekin toimi erottautumisena. Omaa harrastusta pidettiin arvokkaana. Koulutovereiden suhtautumisesta kertoi 14-vuotias Heikki:

(Voisitko kertoa niistä konkreeteista tilanteista, joita tulee, soittotuntikokemuksia ja käytännön tilanteita, mihin sä joudut sen takia, tai pääset) - On kyllä aika vaikea vastata tähän ... ää, tuota... siitä tulee kyllä tietty arvokkuus aina välillä, että kun osaa soittaa vähän jotain, mitä sillä sitten käsittääkin, varmaan jokaisella oma suhtautumistapa siihen, mutta kavereilta siitä saa aina välillä kuulla ja

(Mites kaverit suhtautuu siihen, kun sä soitat? Muut luokkakaverit, tai semmoiset, jotka ei itse soita?) - Minä en tiedä, kuinka moni on onnistunut saamaan sellaisen luokan kuin minulla, niin että siellä on äärimmäisen vähän musiikin harrastajia, ja suurin osa harrastaa urheilua ja halveksii musiikkia oikein sydämensä pohjasta. Yleensä se on kielteistä se palaute.

(No miten se ilmenee?) - No siitä voidaan huudella vaikka että tuolta tulee viulisti tai jotakin sen tapaista ja ... sekin on osittain sitä, ettei ymmärrä sitä, mitä se on.

(Miten sä oot ite kestänyt, tai miten sä oot sopeutunut siihen?) - Minä en yleensäkaan välitä mitä muut puhuu, jatkanpahan vaan eteen päin enkä välitä, mitä ne puhuu.

Heikki kertoi myös haluavansa erottautua omista luokkatovereista. Ehkä urheiluharrastajat nähtiin vastakkaisena soittoharrastajille. Muissakin kertomuksissa tuli esille urheilusta erottautuminen. Hevosharrastus oli sellainen, josta useat halusivat erottautua, mutta joukosta löytyi myös ratsastajia. Muutenkin soittoharrastajilla oli paljon harrastuksia, myös liikuntaharrastuksia, kuten laskettelua ja kuntoliikuntaa tai voimistelua, mutta kilpaurheilijoita ei haastateltavien joukosta löytynyt.

Omaa harrastusta pidettiin arvokkaana ja hyvänä asiana, ja *konservatoriota* pidettiin *parempana* musiikin harrastuspaikkana kuin muita harrastuspiirejä. Tämä tuli johdonmukaisesti esiin kaikissa kertomuksissa. Konservatorion opetusta pidettiin parempana, opettajia paremmin koulutettuina, soittoharrastajiakin pidettiin muita parempina, ja tunneillekin valmistauduttiin paremmin kuin kansalaisopiston piireissä. Opetusta pidettiin järjestelmällisempänä ja tavoitteellisempänä ja vaativampana, ja monet

sanoivatkin pyrkineensä konservatorioon paremman opetuksen ja kehittymismahdollisuuksien takia.

Konservatorio nähtiin korkeatasoisena musiikkioppilaitoksena, ja jo sisään päästessä oli tuntunut hienommalta olla konservatoriossa kuin kansalaisopistossa. Useimmat haastatteluun osallistuneet olivat olleet aikaisemmin kansalaisopiston soittopiireissä, joten he osasivat verrata näitä kahta harrastusyhteisöä.

(Mikä sun käsityksesi mukaan on tämä konservatorio?) - Mä oon käsittänyt sen semmoisena aika isona oppilaitoksena, että siellä opitaan ja sen alaisena voi suorittaa kursseja, mutta kyllä niitä muutenkin pystyy varmaan suorittamaan. Mä oon käsittänyt sen vähän korkeampana asteena tälle, mikä se nyt on ... kansalaisopistolle.

(Miltä se tuntui sitten kun pääsi sisälle konsaan?) - Se oli, taas tulee tämä että siinä vaiheessa ei vielä oikein tiennyt että mitä se oli, mutta kyllä se tuntui siltä että siinä jotenkin on hienompaa olla konservatoriossa kuin kansalaisopistossa.

Heikki, 14 v.

5.4.4 Sosiaalinen kanssakäyminen

Sosiaalista kanssakäymistä on sivuttu jo aikaisemmissa luvuissa. Tässä käsitellään sitä, mitä sosiaalinen kanssakäyminen soittoharrastuksessa on ja missä sitä tapahtuu. Varsinaista ryhmätoimintaa oli järjestetty vain viulunsoittajille, jotka soittivat ryhmissä ja myös esiintyivät yhdessä tovereiden kanssa. Kaikki kuitenkin kertoivat haastatteluissa tovereista ja heidän kanssaan toimimisesta erilaisissa tilanteissa. *Soittoryhmien* lisäksi sosiaalista kanssakäymistä oli *teoriatunneilla* ja niiden yhteydessä, *oppilasilloissa* sekä erilaisissa *vapaamuotoisissa tilanteissa*, kun esimerkiksi odoteltiin omia soittotunteja ja vietettiin toverien kanssa aikaa koulun tiloissa. Ryhmäsoiton lisäksi kanssakäymisen muotoja olivat sellaiset toiminnot, joita muutkin lapset harrastavat; leikkimistä, pelaamista, juttelemista jne.

Harrastuksessa oli kaikille tärkeää yhdessäolo muiden kanssa. Pianonsoittajilla ei ole yhteissoittoa, mutta he kertoivat viettävänsä muuten aikaa tovereiden kanssa ja jotkut kertoivat säestävänsä toisia esimerkiksi koulun musiikkitunnilla tai aamuhartauksissa. Siinäkin oli kysymys yhteismusisoinnista. 9-vuotias Laura kertoi vapaamuotoisista tilanteista, joissa vietti aikaa muiden soittajien kanssa:

(Mitäs täällä tapahtuu, kun teillä on teorit, jouduttekos te odotteleen omia tunteja?) - Joo.
 (Minkälaista teillä on täällä?) - Me ollaan tossa sisällä, tuolla yläkerrassa.
 (Mitä te teette?) - Leikitään.
 (Onko teillä mukavaa?) - On, siinä on niitä muita, niiden kanssa.

Yhdessäolo oli siis myönteistä yhdessäoloa ja leikkimistä. Siinäkin oli sosiaalista kanssakäymistä, ja harrastajatovereiden kanssa vietetyt vapaahetket ehkä loivat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Teoriatuntien jälkeen jäätiin joskus juttelemaan tai pihalle pelaamaan palloa. Kaikki haastateltavat sanoivat saaneensa tovereita muista harrastajista.

Vaikka kaikki kertoivat yhdessäolosta, viulunsoittajat puhuivat selvästi enemmän tovereista ja näiden merkityksestä harrastukselle. Heillä oli ryhmässä soittamista ja yhteistoiminta näytti olevan olennainen osa heidän soittoharrastustaan. Ryhmäsoittoa pidettiin myönteisenä ja ystävyys sekä ryhmään kuuluminen tuli tärkeänä asiana esiin. Ryhmään kuuluminen tuotiin esiin myös yhdenmukaisella pukeutumisella, joka tuntui hyvältä.

(Mikäs siinä Viskurit-ryhmässä on mukavaa?) - Kaikki.
 (Voisitko sä kertoa jotain asioita, mitä olis semmoisia kivoja?) - No, siinä kaikki on ystävällisiä ja kavereita toisten kanssa.
 (Sä oot tullut vähän myöhemmin siihen Viskureihin, ja ne muut on alottanut aikaisemmin. Miten sut on otettu vastaan? Onko sut heti hyväksytty ihan hyvin?) - Joo.
 (Oot päässyt kaveriksi niitten toisten kanssa?) - Mm-m.
 (Ettei oo ketään, että ne ois vaan keskenään jutellut, ja sä oisit ollut niin kuin ulkopuolinen?)
 - Ei. Kaikki on hyväksynyt....Se on kivaa, kun kaikilla on samanlaiset asut, niin tietää, niinku katsojat, että ne on yks ryhmä, ettei ne oo vaan otettu sieltä sun täältä sinne.
 (Tuntuuko se itellekin sitten erilaiselta, kun on ne samanlaiset asut?) - Joo.
 (Millä tavalla erilaiselta, osaisitko sanoa?) - En osaa. No se on, tai no, no tietää että kuuluu siihen samaan ryhmään.

Riikka, 10 v.

Ryhmässä soittaminen ja esiintyminen oli viulunsoittajien mielestä mieluisampaa kuin yksin soittaminen. Ryhmäharjoitukset ja esiintymismatkat toivat harrastukseen myös paljon muuta kuin soittamista; puhumista, yhdessäoloa sekä ihmissuhteita ja sosiaalista kanssakäymistä. Soittoharrastajat olivat ystäviä keskenään ja juttelivat monenlaisista asioista. Vapamuotoista kanssakäymistä pidettiin tärkeänä asiana harrastamisessa.

(Entäs kavereitten kanssa, teillä jää aina joskus semmosia taukoja tai vapaa-aikoja, niin mitäs te silloin juttelette?) - Ihan mistä vaan, sillain syntyjä syviä. Ne on ihan mukavia kun on aikaa, ettei oo niin kuin ihan semmosta soittoa ja matkustusta. Semmosta ihan positiivista, reissuja ja noin että ollaan kumminkin tultu toimeen.

(Miten tärkeää sun mielestä tommonen vapaamuotoinen kanssakäyminen on?) - No, onhan se, en mä ainakaan jaksais jos ei voi vaihtaa mielipiteitä välillä.

Risto, 14 v.

Pienryhmätoiminta toi harrastukseen myös *esiintymismatkoja*, jotka olivat mieleenjäviä kokemuksia. Matkoilla oli paljon muutakin toimintaa kuin soittamista; sosiaalista kanssakäymistä, ihmisiin tutustumista ja monenlaista oppimista.

(Tunteeko sitä itsensä, kun menee ulkomaille johonkin ja menee esiintymään, tunteeko sitä itsensä enemmän joksikin oikeaksi esiintyjäksi?) - No ehkä jonkun verran, joo. Se on niin erilaista siellä, kun joillekin ihan oudoille ja oudon kielisille ja ihan niinkö eri ihmisille esiintyy, ett se on vähän niinkö erilaista kuin mitä nyt täällä tutuille sillain, mutta onhan se kyllä, tai siinä tulee niin paljon muuta siinä reissaamisessa. Paljon muutakin kuin ne soittojutut.

(Mitäs kaikkea siinä sitten tulee?) - No siinä justiinsa kun muitten kanssa ollaan tekemisissä, oppii tuntehan muita ihmisiä reissussa ja mulla on hyvä, kun mä oon pystynyt olla ihan eri porukoitten kans, kuorojen ja yhtyeitten ja semmosissa pienemmissä ja isommissa, siinä oppii kaikenlaista.

Marjo, 26 v.

Soittoharrastus on siis paljon muutakin kuin soittamista, ja keskeisenä osana varsinkin viulunsoittajien toimintaa on erilainen yhteistoiminta ja sosiaalinen kanssakäyminen. Kaikilla on soittamisen lomassa leikkejä ja "hauskanpitoa". Tämä antaa varmasti voimavaroja harrastamiseen, joka monesti saattaa olla raskastakin harjoitteluineen ja kurssitutkintoineen.

Yhteenkuuluvuus harrastusyhteisössä rakentuu sekä myönteisistä että kielteisistä piirteistä. Myönteisinä voidaan pitää leikkejä, ryhmäsoittoa, esiintymismatkoja ja erilaisia vapaamuotoisia tilanteita. Nämä luovat yhteenkuuluvuutta ja myönteisiä tunne-elämyksiä yhteisön jäsenten välille.

Kielteiset piirteet voivat myös luoda yhteenkuuluvuutta vertaisryhmässä. Kurinalaisuus yhdistää harrastajia. Sen kielteisyyttä varmaankin lieventää se, että kaikki muutkin harrastajat noudattavat samoja sääntöjä, tapoja ja rituaaleja. Hyvä esimerkki on pukeutuminen, josta käytiin keskusteluita harrastajien kesken, vaikka ei voitukaan avoimesti esittää kritiikkiä johtajalle.

Erottautuminen on toisaalta myönteinen, kun se luo yhteenkuuluvuutta muihin harrastajiin nähden, mutta siitä saattaa yhteisön ulkopuolella muodostua kielteinen leima, josta on haittaa esimerkiksi kiusaamisen muodossa.

5.5 Kodin arvot ja kulttuuripääoma

Kodin arvot ja kulttuuripääoma ovat *taustatukea* lasten soittoharrastukselle. Nämä ovat perheen elämäntapaan liittyviä tekijöitä, joita ei välttämättä liitetä lasten soittoharrastukseen, mutta ne vaikuttavat esimerkiksi harrastusten valintaan ja niissä toimimiseen. Tällaisia ovat ensinnäkin sellaiset asiat, joita kotona pidetään tärkeinä ja arvokkaina. Haastattelukertomuksissa esiintyivät tärkeinä asioina perheen harrastukset, työn, koulun ja oppimisen tärkeys sekä kodin kirjat. Toisaalta enemmän musiikkiin liittyvänä kulttuuripääomana esille tuli kodin musiikillinen kulttuuripääoma: musiikkiharrastus, musiikin arvostus yleensä, perheenjäsenten osallistuminen lasten soittoharrastukseen sekä erilaiset musiikkiesineet, joita haastateltavien kodeissa oli paljon.

5.5.1 Kodille tärkeät asiat

Perheen harrastuksista kysyttäessä lapset ja nuoret kertoivat etupäässä omista harrastuksistaan. Vanhemmilla ei heidän mukaansa juuri ollut harrastuksia. Sen sijaan haastatelluilla itsellään oli paljon harrastuksia myös musiikin ulkopuolella. Monet harrastivat lukemista, erilaista liikuntaa, tietokoneita, TV:n katselua ja erilaista kotona tapahtuvaa puuhailua. Musiikkia pidettiin perheen tärkeimpänä harrastuksena. Myös vanhemmat osallistuivat aktiivisesti nuorten soittoharrastukseen. Heillä ei ehkä olekaan kovin paljon aikaa omiin säännöllisiin harrastuksiin. Vanhempien harrastuksista mainittiin musiikin lisäksi lukeminen, käsityöt, koti- ja puutarhatyöt sekä kuntoliikunta.

Lukuharrastusta oli monien kodissa, ja myös kirjoja oli kodeissa. Kirjojen määrä ja laatu kuitenkin vaihteli paljon. Jotkut kertoivat, että heillä on kotona paljon kirjoja, niin koko perheen yhteisiä kuin omiakin. He kertoivat myös hakevansa kirjastosta erilaisia kirjoja luettavakseen joka viikko. Osa haastatelluista sen sijaan kertoi, että kotona on vain muutamia kymmeniä kirjoja. Kirjastostakin joku saattoi lainata vain sarjakuvakirjoja tai joitakin kirjoja koulun esitelmää varten. Tässä joukossa ei siis tullut esiin yleisesti kirjallisuuden arvostusta tai se vaihteli suuresti. Sen sijaan *musiikillista kulttuuripääomaa* oli jokaisessa kodissa. Musiikki oli haastateltavien kodeissa tärkeä asia ja siihen liittyviä

esineitä; soittimia, äänilevyjä ja muita musiikkiaiheisia esineitä oli paljon.

Työ oli sellainen asia, jota näiden nuorten kodeissa pidettiin tärkeänä. Joukossa oli maanviljelijöiden lapsia, ja he sanoivat, että "navetta on tärkeä". Joku vastasi myös vanhempien harrastuksista kysyttäessä, että nämä harrastivat vain työntekoa. *Työn arvostus* liittyy pohjalaiskulttuuriin, jossa työtä arvostetaan ja esimerkiksi yrittäjäys on yleistä. Weber on määritellyt *protestanttisen askeetin*, puritaaniin, joka harrastaa säännöllistä ja kohtuullista, perin hyveellistä elämää. Weberin protestanttisen työetiikan mukaan ajan haaskaus on suurin synti ja työ nähdään ehkäisykeinona viettelyksiä vastaan, ja Työtä pidetään elämän itsetarkoituksena. Tähän liittyy myös ajatus, että työn hedelmistä nautitaan vasta myöhemmin. (Weber 1980, 114-136.) Kodeissa oli myös lapsille opetettu ruoanlaittoa ja muita arkielämään liittyviä taitoja. 20-vuotias Piia kertoo perinteisestä maalaiselämästä:

(Mitä muita asioita teillä kotona pidetään tärkeänä ihan musiikin ulkopuolella?) - Uskonto ja tämmönen perinteinen maalaiselämä.

(Mitä siihen kuuluu siihen perinteiseen maalaiselämään?) - Semmoset, että on tämmöstä käytännönläheistä ja semmosta että osaa tämmösiä perusasioita tehdä, koetaan tärkeänä. Että osaa laittaa ruokaa ja semmosia asioita tehdä.

Kun vanhemmat pitivät työtä tärkeänä, he ehkä pitivät työnä myös lasten koulua. Koulumenestys ja oppiminen mainittiin usein tärkeiden asioiden joukossa.

(Mitäs muita asioita teillä pidetään tärkeänä kuin tota soittamista?) - Että koulussa menis kokeet ihan hyvin. Ja todistus on hyvä. Tällä kertaa oli ihan hyvä todistus.

(Mikä teidän perheessä on tärkeitä. Mitä äiti ja isi pitää tärkeänä?) - Töitä ja sitten syömistä. Sitä on pakko tehdä.

Liisa, 7 v.

Työhön ja elämässä menestymiseen liittyy ehkä myös hyvän käytöksen arvostaminen, jonka haastateltavat mainitsivat. Kotikasvatuksessa oli heidän kertomansa mukaan korostettu hyvää käytöstä, toisten huomioonottamista ja rehellisyyttä.

(Mitä muita asioita teillä kotona pidetään tärkeinä kuin musiikkia?) - Käytöstä. Ja tavat. (Mikäs niissä käytöstavoissa on tärkeitä?) - Että pärjätään elämässä eikä munata kaikkia tilaisuuksia huonolla käytöksellä, kait se on sivistynyt tapa.

Maija, 10 v.

Työn arvostaminen on yhteydessä myös siihen, mitä soittoharrastajat varsin nuorena olivat oppineet; tulevaisuuteen suuntautumisen ja palkkioiden odottamisen. Kuten työn hedelmät yleensäkin, soittoharjoittelun tuloskin nähtiin tulevaisuudessa ja sitä jaksettiin odottaa. Soittoharrastajien mielestä oli tärkeää tehdä ahkerasti työtä, toisin sanoen harjoitella soittoläksyt, jotta tulevaisuudessa tultiin hyväksi soittajiksi. Tämä voidaan nähdä työn arvostamisen ilmentymänä. Kaikki, mihin ryhtyy, siis soittoharrastuskin, on tärkeää tehdä hyvin ja ahkerasti.

5.5.2 Kodin musiikkiharrastus

Musiikki oli kaikkien haastateltavien kotona hyvin tärkeä asia. Monet perheenjäsenet harrastivat soittoa, ja musiikkia myös kuunneltiin sekä kotona että konserteissa. Haastateltavien perheenjäsenet olivat kiinnostuneita soittoharrastuksesta ja osallistuiivat siihen eri tavoin. Kodeissa oli myös paljon *musiikkiesineitä*. Nämä esineet ovat *symboleja*, jotka välittävät kulttuurisia viestejä. Soittimet, äänilevyt ja muut musiikkiaiheiset esineet kertovat musiikin arvostuksesta ja siitä, että sillä on kodeissa keskeinen asema. Kaikilla soittimilla ei soitettu, vaan osa oli sellaisia, jotka oli saatu tai hankittu ja niitä säilytettiin näkyvällä paikalla. Silloin ne toimivat tällaisina symboliesineinä, merkkeinä erottamaan musiikkikodit muista.

Haastateltavien kodeissa *musiikki oli tärkeää*. Moni olikin saanut varhaisimmat harrastuskokemuksensa kotona soittamalla, laulamalla tai kuuntelemalla musiikkia. Kodeissa oli paljon *soittimia*, mikä mahdollisti varhaiset soittokokeilut. Kun soittimia on kotona esillä ja niitä voi kokeilla, on suurempi mahdollisuus innostua harrastamaan musiikkia kuin esimerkiksi televisiosta katsomalla ja musiikkia kuulemalla. Musiikkia oli kuultu kotona myös levyiltä. Toinen tekijä, minkä voidaan ajatella virittävän harrastusta oli muiden *perheenjäsenten soittoharrastus*. Suurimmalla osalla haastatelluista oli soittoa harrastavia sisaruksia tai muita esikuvia. Joillakin soittoa harrasti koko perhe.

Musiikki on Keski-pohjanmaan paikalliskulttuurissa perheitä yhdistävä tekijä. Kansanmusiikilla on Kaustisen ja Vetelin alueilla pitkät perinteet. Musiikkiesineet toimivat tällöin tämän kulttuurin symboleina.

...Meillä kyllä kaikki soittaa jotain ainakin yhtä soitinta ja melkein kaikki useampaa ja monet on kysynyt, että esiinnyttäkö me perheporukalla ja sitten mää oon sanonut, että yleensä esiinnyttään erikseen tai pienissä kokoonpanoissa, mutta kyllä ollaan me ihan koko porukallakin esiinnytty pari kertaa...

Heikki, 14 v.

(Miten muuten teillä suhtautuu kotiväki musiikkiin? Soittaako joku muu jotain instrumenttia?) - No, hirveesti tykkää vain niinkö kuunnella, että se on niinkö, ehkä se niinkö sanotaan, että jos on musikaalinen ihminen, se tykkää kuunnella ainakin kaikkea ja sitten tykkään itekin.

(Sisarukset sitten soittaa?) - Joo, meillä on kaikki, ollaan tehty perus- tai siis tämä musiikkikoulu...

Marjo, 26 v.

Haastateltavat kertoivat, että kotona osoitettiin kiinnostusta heidän harrastustaan kohtaan. Kotona *kuunneltiin*, kun nuoret soittivat ja seurattiin heidän edistymistään. Perheenjäsenet tulivat myös oppilasiltoihin kuuntelemaan, kun nuoret esiintyivät, mikä on osoitus siitä, että lasten harrastus kiinnostaa. Tämä oli myös lapsille hyvin tärkeää. Tällainen kiinnostus kannusti ja innosti nuoria harrastuksessaan, ja he saivat myös perheenjäseniltään palautetta edistymisestään. 14-vuotiaalla Heikillä oli ollut tällainen kannustava kokemus musiikkileirin jälkeen. Hän sai myönteistä palautetta perheenjäseniltään, ja näiden kommentteista hän päätteli oppineensa jotakin uutta leirillä:

No, olin Kälviän valtakunnallisella musiikkileirillä vuonna 1997. Opiskelin varsin ahkerasti ja innokkaasti kaksi päivää ja viikon, jonka verran leiri kesti. Kotiin tultuani minua pyydettiin soittamaan kappale, jota olin enimmäkseen opiskellut. Soitin sen ja esityksen jälkeen sain kommentteja tyyliin: "Se ei oo ikinä menny noin hyvin!" ja "Kyllä oli mahtavaa!". Tuumin, että jotain oli tullut opittua.

Kun kotiväki oli kiinnostunut nuorten harrastuksesta, he myös *osallistuivat* siihen eri tavoin. Tavallisin, ja maaseudulla myös harrastukselle välttämätön ehto oli *kuljettaminen*. Vanhemmat kuljettivat lapsia soittotunneille, ja pienimpien mukana he olivat seuraamassa opetusta. Kotona vanhemmat *auttoivat harjoittelussa*, muistuttivat harjoittelemaan ja neuvoivat vaikeissa asioissa. Vanhemmat kävivät myös konserteissa yhdessä lasten kanssa. Osa haastatelluista kävi kuuntelemassa ainoastaan ~~oppilaskonsertteja omalla paikkakunnalla, mutta monet kävivät muissakin konserteissa.~~ Niihinkään lapset eivät voi mennä, jos ei kukaan lähde kuljettamaan, joten vanhempien osallistuminen on ehto sille, että lapset voivat lähteä kuuntelemaan ammattiorkesterien konsertteja kotipaikkakunnan ulkopuolelle.

Vanhemmille on tärkeää, että lapset oppivat soittamaan. Tämä sanottiin syyksi kysyttäessä, miksi perhe halusi, että lapset pyrkivät konservatorioon. Vanhemmat halusivat haastateltavien mielestä kuunnella, kun lapset soittavat, ja sen takia lasten haluttiin pyrkivän konservatorioon. Soiton oppimisella kerrottiin olevan yhteyttä muullekin oppimiselle.

(Mikähän teillä on isin ja äitin mielestä tärkeää sun soittamisessa?) - Että asennot on oikein, ja menee puhtaasti.

(Mikshän ne haluaa että sä soitat?) - Että oppii kaikenlaisia asioita ja siinä menee sormetkin niin vertyy ja koulussakin menee sitten hyvin.

Liisa, 7 v.

Lasten ja nuorten soittoharrastus vaati harrastuskertomusten mukaan myös vanhemmilta osallistumista ja taloudellista tukea. Musiikkia pidettiin kuitenkin niin tärkeänä asiana, että siihen kannattaa uhrata aikaa ja voimavaroja.

(Maksaako se paljon?) - Mä en siitä hinnasta oo ihan tarkalleen tietonen, mutta ...

(Tai siis onko se sun mielestä tai teidän perheen mielestä paljon, mitä siitä joutuu maksamaan?) - No, kyllä ne on sen hyväksynyt, vaikka meillä rahatilanne ei mikään paras mahdollinen ookaan, niin on kuitenkin aatellut, että se on välttämättömyys, että se tota, se että se kustannetaan se opiskelu siellä.

(Pitääkö ne sitä tärkeänä ja arvokkaana asiana?) - Kyllä, ehdottomasti.

Heikki, 14 v.

Musiikki oli monen haastatellun kotona tärkein harrastus, ja se olikin perheen yhteinen harrastus. Yksimielisesti kaikki kertoivat musiikin arvostuksesta kotonaan. Vanhemmat olivat heidän kertomansa mukaan halunneet, että he pyrkivät konservatorioon. Vanhemmat halusivat heidän myös esiintyvän.

(Kun teille tulee vieraita, tahdotaanko sua soittamaan?) - Aina.

(Soitatko mielelläsi?) - Joo.

(Halusiko sun vanhemmat, että sä tuut konservatorioon?) - Halus, iskä ainakin.

(Mitä sun vanhemmat tykkää, kun sä esiinnyt?) - Ne haluaisikin, että mä esiinnyin.

Matti, 10 v.

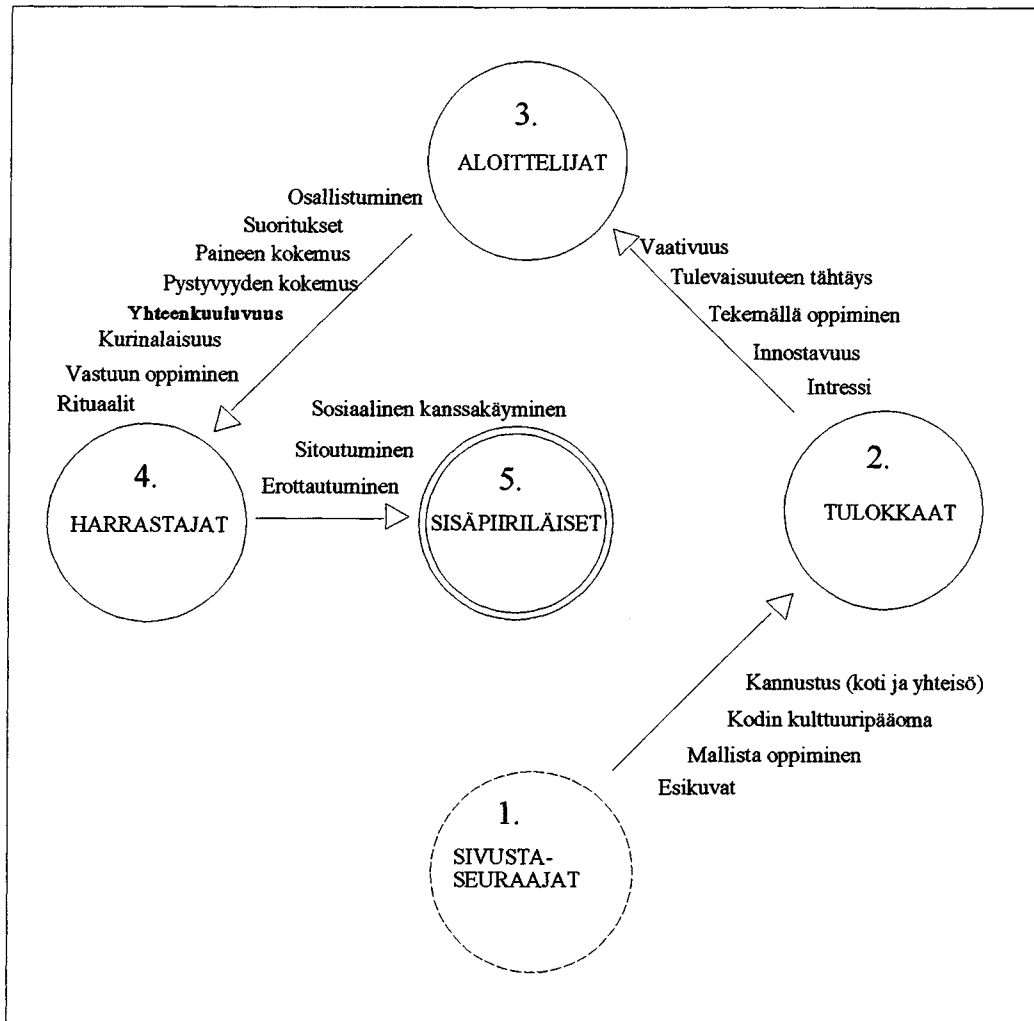
Kodin tuki oli harrastusyhteisön lisäksi tärkeä tekijä näiden nuorten harrastuksessa. ~~Se kannusti ja antoi taustatukea nuorten harrastukselle. Perheen osallistuminen oli~~ haastateltavien mielestä tärkeä asia ja edellytys sille, että he jaksivat harrastaa soittamista.

5.6 Tulosten yhteenveto

Konservatoriossa opetetaan soittoa, mutta sen ohella opitaan toimimaan muusikkokentällä. Tässä yhdistyvät tutkimuksen näkökulmat, Bourdieun (1998) teorian sosiaalisesta kentästä sekä Laven ja Wengerin (1991) situationaalinen oppiminen. Musiikkikulttuurin kentälle tullaan kodin habituksen ja kulttuuripääoman turvin tai siitä johtuen, ja tämä myös auttaa ja kannustaa koko ajan harrastuksessa eteen päin. (Vrt. Bourdieu & Wacquant 1995, Bourdieu 1998.) Harrastusyhteisöön sosiaalistuminen tapahtuu situationaalisen oppimisen prosessissa siten että tullaan sivustaseuraajasta vähitellen eri vaiheiden kautta sitoutuneeksi sisäpiiriläiseksi. Sitoutuminen tapahtuu yhteisössä toimimalla. (Vrt. Lave & Wenger 1991.)

Konservatorion harrastajat voitiin jakaa viiteen ryhmään sitoutumisen tai sosiaalistumisen asteen mukaan:

1. Sivustaseuraajat
2. Tulokkaat
3. Aoittelijat
4. Harrastajat
5. Sisäpiiriläiset

KUVIO 2 Musiikin harrastusyhteisöön sosiaalistuminen

Kuviossa kuvataan, mitä asioita eri vaiheissa on läsnä nuorten soittoharrastajien vähitellen sitoutuessa musiikkikulttuurin sosiaaliseen kenttään. Koko kuvio ja sen sisältämä sosiaalistumistapahtuma tai situationaalinen oppiminen musiikkiyhteisössä, joka noudattaa soveltaen Laven ja Wengerin (1991) muotoilemia ajatuksia, sijoittuu musiikkikulttuurin kentälle ja pitää sisällään sen olennaiset piirteet. Varhaisemmassa vaiheessa mukaan tulevat asiat ovat mukana myöhemmissäkin vaiheissa, mutta niiden merkitys muuttuu. Esimerkiksi kodin kulttuuripääoma ja kannustus, joka aloitusvaiheessa on merkittävä seikka sille, että lapsi tulee mukaan konservatorion toimintaan, ei myöhemmissä vaiheissa enää vaikuta niin voimakkaasti, kun oma sitoutuminen ja harrastusyhteisön vaikutus voimistuvat.

Situationaalinen oppiminen alkaa, kun tullaan *sivustaseuraajaksi*, seurataan muusikkojen esiintymistä ja sanan mukaisesti seurataan sivusta toimintaa. Usein se tapahtuu silloin, kun vanhemmat sisarukset tai toverit esiintyvät, mutta *esikuvia* voivat olla myös TV:ssä musiikkia esittävät tai muut. Tässä vaiheessa *kodin musiikillisella kulttuuripääomalla* on suuri vaikutus siihen, millaisia esikuvia valitaan. Tässä harrastajajoukossa oli seurattu enimmäkseen konservatorion oppilaskonsertteja. Kodin kannustus ja tuki harrastukselle tulee tässä vaiheessa mukaan *habituksen* ja elämäntavan muodossa.

Kun lapsi kodin habituksen saattamana kiinnostuu soittoharrastuksesta normaalina ja luonnollisena asiana, hän siirtyy *tulokkaksiin*. Hänellä on *intressi*, eli oma halu siirtyä kentälle. Tulokkaat, ja myös varttuneemmat harrastajat näkivät soittoharrastuksen innostavana toimintana ja halusivat mukaan. Soitossa oltiin alusta asti *suuntautuneita tulevaisuuteen*, kun haluttiin edistyä ja tulla hyväksi soittajiksi. Harrastuksen *vaativuudesta* oltiin jo tulokasvaiheessa tietoisia, kun oltiin pyrkimässä sisään. Pääsykoe olikin eräänlainen portti sisään muusikkokentälle; siellä tarkistettiin pyrkijöiden suhde ja halu sitoutua toiminnan sääntöihin sekä varmistettiin, että heillä oli riittävästi kentällä toimivaa kulttuuripääomaa, musikaalisuutta ja soittotaitoa. (Vrt. Bourdieu 1998.)

Kun on päästy kentän sisäpuolelle ja saavutettu sen auktoriteettien, konservatorion valintalautakunnan, hyväksyntä, ollaan *aloittelijoita* musiikin alalla ja saadaan lupa *osallistua* toimintaan konservatorion kentällä. Nyt aletaan oppia harrastusyhteisön *tapoja, sääntöjä* ja muita piirteitä. Aloittelijoilla olivat esimerkiksi soiton perustaitojen opettelu ja soittotekniikka tärkeänä asiana mielessä. Osallistuminen lisääntyy sitten vähitellen, kun edistytään harrastuksessa ja siirrytään *harrastajien* ryhmään, joka on koko yhteisön suurin ryhmä ja mahdollistaa toiminnan.

On vaikea sanoa täsmälleen, milloin ollaan tultu aloittelijoista harrastajiksi, koska oppiminen ja yhteisöön sitoutuminen tapahtuu vähitellen. Seuraavat asiat voivat liittyä molempien ryhmien kokemuksiin. *Suoritukset*, joita yhteisön jäseniltä vaaditaan, kurssitukinnot ja esiintymiset, antavat *pystyvyyden kokemusta* ja arvostusta harrastusyhteisössä. Ne tuovat kuitenkin mukanaan myös *suorituspainetta*. Joskus paine koetaan henkilökohtaisesti suoraan harrastusyhteisön tilanteissa, joskus vanhemmat ovat lastensa painostajia ohjatessaan kotona harjoittelua. Yhteisössä koetaan myös voimakasta

yhteenkuuluvuutta, joka ilmenee eri tavoin: nautitaan yhteisistä esiintymisistä, matkoista ja muusta yhdessäolosta, *erottaudutaan ulkopuolisista*, koetaan yhdessä yhteisön *kurinalaisuus* ja *rituaalit*, jotka koskevat kaikkia harrastajia. Ryhmien yhdenmukainen pukeutuminen loi yhteenkuuluvuutta, mutta se aiheutti myös ristiriitaisia ajatuksia, kun ei saatu riittävästi vaikuttaa asujen valintaan. Tämä kertoo *opettajajohtoisuudesta* ja voimakkaasta ohjauksesta, joka tuli esiin muissakin yhteyksissä.

Samoin kuin aloittelijoiden ja harrastajien, myös harrastajien ja *sisäpiiriläisten* ero on häilyvä. Ulkopuolisista *erottautuminen*, harrastusyhteisöön *sitoutuminen* ja *sosiaalinen kanssakäyminen* lisääntyy jo harrastajien joukossa. Sisäpiiriläisillä on kuitenkin enemmän vaikutusvaltaa muusikkopiireissä, heitä pidetään jo asiantuntijoina.

Koska situationaalinen oppiminen ja sitoutuminen tapahtuu vähitellen, eri ryhmien tarkkaa eroa tai rajaa on vaikea määrittää. Keskeistä tässä onkin, että oppiminen ja siirtyminen tasolta toiselle tapahtuu vähitellen ja säännöt, rituaalit ja toimintatavat opitaan varsinaisen soittotoiminnan ohessa.

6 SOITTONOPISKELU - TYÖMÄINEN HARRASTUS

Soittoharrastus konservatoriossa ja siihen liittyvä musiikkikulttuuri näyttää olevan oma, erityinen oppimisympäristönsä, joka eroaa sekä koulusta että muusta musiikin harrastamisesta. Konservatorioon tullaan mukaan kodin tuella ja sen edustamaan klassiseen musiikkikulttuuriin sosiaalistutaan osallistumalla erilaisiin toimintamuotoihin, joita konservatorion yhteisössä on. Osallistumisen lisääntyessä sitoudutaan yhteisön tapoihin ja niitä pidetään luonnollisena toimintatapana, vaikka ulkopuolisten mielestä monet tavat saattavat olla outoja. Tällaisia ovat esimerkiksi esiintymispukeutuminen, tutkintojärjestelmä tai teoriaopetuksen sisältö, johon kuuluu esimerkiksi musiikkitermistön ulkoopettelu.

Tässä harrastajajoukossa soittoharrastus oli kokonaisuudessaan *myönteinen kokemus*. Myönteisissä asioissa korostui innostavuus, haastavuus ja sosiaalinen kanssakäyminen. Erityisen paljon puhuttiin yhteistoiminnasta tovereiden kanssa, yhteenkuuluvuudesta ja yhteisistä esiintymisistä. Harrastusyhteisössä kaikki ei ole myönteistä, vaan siihen liittyy myös monia piirteitä, joita nuoret pitivät kielteisinä. Tutkimuksessa ei tutkittu, miten paljon myönteisiä asioita harrastukseen tulisi liittyä, vaan sitä, miten lapset ja nuoret harrastuksensa kokevat. Negatiivisena asiana pidettiin nuorempien harrastajien keskuudessa sitä, ettei osaa läksyjään ja kun virheistä huomautetaan. Varttuneemmat harrastajat moittivat opettajajohtoisuutta ja sitä, ettei saa itse mielestään riittävästi päättää asioista. Näissä molemmissa saattaa olla kysymys ylhäältä päin tulevasta ohjauksesta, eli ulkopuolisten puuttumisesta lasten harrastukseen.

Toisaalta harrastusta sanottiin *vaativaksi ja kurinalaiseksi*. Tämä voidaan nähdä myös *erottautumisena*; omaa harrastusta pidettiin vaativampana kuin muita musiikkiharrastuksia, ja myös muita parempana. Tehtiin siis selvä ero konservatorion ja

esimerkiksi kansalaisopiston musiikkiharrastuksen välille konservatorion eduksi. Vaativuus nähtiin ilmeisesti hyvänä asiana, koska haluttiin edistyä harrastuksessa. Jos asiaa olisi kysytty kansalaisopistoon kuuluvilta, asia olisi voinut olla päinvastoin; he saattavat pitää omaa harrastustaan parempana kuin konservatoriota. Haastateltavat erottautuivat myös muista, laajemman yhteisön jäsenistä soittoharrastuksensa perusteella. Painetta oli koettu kurssitukkinnoissa musiikkiryhteyden taholta sekä kotona harjoitteluun kehittämisenä ja painostamisena. Kurssitukintoja pidettiin raskaina ja painetta tuovina, mutta toisaalta tärkeinä merkkeinä omasta edistymisestä. Vaativuus ja paine siis hyväksyttiin myös asiaan kuuluvana ja välttämättömänä yhteisön piirteenä.

Konservatorioon meno oli luonnollinen tapahtuma, jota ei osattu eritellä. Kotona arvostettiin musiikkia ja vanhemmat olivat kuljettaneet lapsia pienestä pitäen musiikkitilaisuuksissa ja oppilaskonserteissa. Usein niissä oli käyty kuuntelemassa sisarusten esiintymistä. Soittoharrastus oli harrastajien omassa perheessä luonnollinen toimintamuoto, ja konservatorioon mentiin seuraten vanhempien sisarusten, serkkujen tai muiden tuttujen esimerkkiä. Lapsia kannustettiin kotona soittoharrastukseen, ja usein ensimmäiset musiikkikokemukset oli saatu kotona soittamalla tai laulamalla tai musiikkia kuulemalla. Kun pienestä asti kuulee klassista musiikkia, sitä pitää normaalina ja luonnollisena. Kodin kannustus korostui harrastuksen alkuvaiheessa, sillä siitä riippui monen kohdalla konservatorioon meno. Useimmat oli ohjattu soittoharrastukseen kotoa. Joissakin aikaisemmissa tutkimuksissa oli tutkittu kodin ympäristön ja musiikkiesineistön vaikutusta musiikkiharrastukselle. Syrjäläinen (1991) korostaa tutkimustuloksissaan vanhempien koulutusta ja kodin musiikkiesineitä ja muuta kannustusta ja ohjausta lasten musiikkiharrastuksessa. Tulos on yhdensuuntainen tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Myös Bourdieun teorit kentästä, habituksesta ja erottautumisesta tukevat tämän tutkimuksen tuloksia (Vrt. Bourdieu & Wacquant 1995, Bourdieu 1998).

Haastatteluista kävi selvästi ilmi *harrastusyhteisöön sosiaalistuminen* sekä sitoutuminen toimintatapoihin ja sääntöihin. Soitonopiskelun ohessa oli myös opittu paljon muita kuin musiikkiasioita. Tällaisia olivat vastuuseen ja kurinalaisuuteen oppiminen, joka on merkki sitoutumisesta, haasteiden kohtaaminen, josta nähtiin olevan hyötyä elämässä sekä sosiaalisten taitojen ja yhteistoiminnan oppiminen. Näitä ei oltu kuitenkaan suoranaisesti opetettu, vaan niitä oli opittu vähitellen soittotoiminnan ja ryhmäopetuksen lisääntyessä sekä erilaisiin sosiaalisiin toimintoihin osallistuessa. Tätä tukee Lave &

Wengerin (1991) situationaalisen oppimisen teoria.

Soittoharrastusta sanottiin *työmäiseksi harrastukseksi*, ja sen lisäksi tarvittiin muita harrastuksia rentoutumiseen. Monet sanoivatkin, että soittaminen ei ole oikeastaan harrastus, vaan enemmänkin koulun käyntiä. Tämä tuokin mieleen kysymyksen, onko soittoharrastus harrastamista, vai onko se työtä.

Joissakin tutkimuksissa musiikkiharrastusta oli lähestytty psykologisesta näkökulmasta. Kurkela (1994) kirjoittaa musiikista sisäisenä, psyykkisenä kokemuksena, josta haastateltavat myös tässä tutkimuksessa kertoivat, kun he puhuivat musiikista ja harrastuksestaan myönteisenä kokemuksena. Lehtonen (1986) käsitteli musiikkia terapeuttisena keinona. Järviluoma (1997) tutki musiikkia yhteisönäkökulmasta identiteettityöskentelynä ja siinä näkökulma oli osittain sama kuin tässä työssä, mutta kohteena oli aikuisten kansanmusiikkiryhmä, joka toimi kansalaisopistossa.

Konservatorion yhteisöön liittyvänä tutkimuksena tämä tuo muihin tutkimuksiin verrattuna erilaisen näkökulman keskittyessään musiikkikulttuuriin ja siihen kasvamiseen sosiaalisella kentällä. Tässä hahmoteltiin situationaalisen oppimisen näkökulmaa ja bourdieulaista ajattelua sovellettuna konservatorion musiikkikulttuuriin. Aineisto kerättiin kuitenkin varsin suppealta alueelta maaseudulta ja keskipohjalaisen musiikkikulttuurin vaikutusalueelta, joten tuloksia ei voida yleistää. Sitä varten pitäisi kerätä laajempi aineisto ja tarkistaa teorian toimivuus myös yleisemmin konservatorion piirissä. Tässä tutkimuksessa ei pyritty yleistettävään tietoon, vaan hahmottamaan tässä esiin tullutta näkökulmaa musiikkiharrastukseen sovellettuna. Samoja situationaalisen oppimisen prosesseja tapahtuu myös muissa yhteisöissä, kuten Lave ja Wenger (1991) esittävät, mutta tämän tutkimuksen perusteella ei voi tehdä yleistäviä johtopäätöksiä. Tämän perusteella voi olettaa jotakin sekä konservatorion harrastusyhteisössä tapahtuvasta sosiaalistumisesta että keskipohjalaisessa maaseudun musiikkikulttuurissa tapahtuvasta yhteisöön kiinni kasvamisesta.

Ongelmana tässä tutkimuksessa oli rajaus. Kun harrastusyhteisö oli tutkijalle tuttu ja kun siihen liittyi monia mielenkiinnon kohteita, tutkimuskohde oli vaikea rajata. Kysymyksiä oli paljon, ja sen seurauksena haastatteluaineisto muodostui suurehkoksi, vaikka haastateltavia oli vain 12. Mielenkiintoista olisi ollut saada mukaan myös opettajien ja vanhempien näkemyksiä harrastusyhteisöstä, ja tutkia, miten ne eroavat lasten näkemyksistä, mutta silloin työstä olisi tullut liian laaja. Tutkimuksessa saatiin kuitenkin

esille lasten kokemusellinen näkökulma, mitä haettiin. Tämä on tutkijan tulkinta lasten näkemyksistä. Siihen on saattanut vaikuttaa oma näkemys yhteisöstä. Se näkyy esimerkiksi kysymysten muotoilussa, johon on lisäksi vaikuttanut teoreettinen näkökulma, joka oli muotoiltu ennen haastatteluja. Teorianäkökulma saattaa näkyä myös tulkinnassa, vaikka pyrittiinkin tuomaan esiin lasten näkemystä aineistosta lähtien. Tulkinta oli liikkumista teorian ja aineiston välillä.

Tutkimus jätti avoimia kysymyksiä. Jatkotutkimuksena voitaisi tehdä laajempi tutkimus tämän teorian pohjalta konservatorion soittoharrastajille tai tutkia kahta erilaista musiikkiharrastusta, esimerkiksi konservatorion ja kansalaisopiston soittoharrastusta, ja vertailla niitä keskenään. Erilaisista musiikin harrastusyhteisöistä saattaisi löytyä yhtäläisyyksiä ja eroja. Tämä voisi olla kvantitatiivinen tutkimus, jossa kerättäisi laajahko aineisto. Se mahdollistaisi tarkemman harrastajien kotitaustan ja kulttuuripääoman tutkimisen sekä erilaisten asioiden yhteyksien selvittämisen. Konservatorion sisällä voitaisiin tarkemmin tutkia yhteenkuuluvuuden mekanismeja ja kannustusta vertaisryhmässä, esimerkiksi tietyllä tasolla opiskelevien ryhmän toimintaa tutkimalla. Tämä voisi olla etnometodologinen tutkimus, jossa tutkija keräisi aineiston harrastajilta, vanhemmilta ja opettajilta sekä tämän lisäksi itse seuraisi toimintaa olemalla mukana erilaisissa tilanteissa ja pitäisi havaintopäiväkirjaa tapahtumista.

LÄHTEET

- Berger, P. & Luckmann, T. 1995. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bourdieu, P. 1998. *Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, P. & Wacquant 1995. *Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu: Joensuu University Press.
- Dewey, J. 1963. *Experience and Education*. New York and London: Collier Macmillan.
- Garfinkel, H. 1967. *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, N. J., prentice-hall.
- Glaser, B. 1978. *Theoretical sensitivity advances in the methodology of grounded theory*. Mill Walley; The Sociology Press.
- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. 1967. *The Discovery of Grounded Theory; strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine.
- Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Heritage, J. 1996. *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Jyväskylä: Gaudeamus
- Hytönen, J. 1993. *Lapsikeskeinen kasvatus*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Järviluoma, H. 1997. *Musiikki, identiteetti ja ruohonjuuritaso. Amatöörimuusikkoryhmän kategoriatyöskentelyn analyysi*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kurkela, K. 1994. *Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka*. Helsinki: Sibelius-Akatemian musiikin tutkimuslaitos.
- Kuusinen, J.(toim.) 1993. *Kasvatuspsykologia*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Lave, J. & Wenger, E. 1994. *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. New York: University of Cambridge.

- Lehtonen, K. 1986. Musiikki psyykkisen työskentelyn edistäjänä. Psykoanalyttinen tutkimus musiikkiterapian kasvatuksellisista mahdollisuuksista. Turku: Turun yliopisto.
- Patton, M.Q..1990. Qualitative evaluation methods and research. London;Sage.
- Rinne,R. 1998.Tärkeintä harrastuksessa on ilo. Yhteishyvä 1/1998, 34-35.
- Romppainen,K. 1997. Kenen haaveilla lapsi harrastaa? Lapsen maailma 56(1997):3,32-33. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Roos, J.P. teoksessa Bourdieu Pierre 1987. Sosiologian kysymyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Sinkkonen, J. 1992. Harrastukset: liikaa vai liian vähän? Teoksessa Arajärvi,T. (toim.), Tasapainoinen koululainen. Juva: WSOY.
- Sinkkonen, J. 1997. Ohjelmassa "Haastattelijana Mirja Pyykkö" 24.9.1997. YLE: TV 1
- Strauss, A. & Corbin, J. 1990. Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques. Newbury Park: SAGE.
- Syrjäläinen, M. 1991.Vanhempien musiikkiasenteet, kotien musiikkiympäristö ja kouluikäisten lasten musiikkikasvatus Perniössä. Teoksessa Pietikäinen, T., Vähämäki-Widell, L. & Syrjäläinen, M. Musiikki maaseudun harrastuksena. Helsinki: opetushallitus.
- Viljanto, T. 1997. Avoin yliopisto sanomalehtien palstoilla vuosina 1994-1995. Tekstianalyttinen näkökulma avoimeen yliopistoon. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos. Pro gradu-tutkielma, julkaisematon.
- Weber, M. 1980. Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

KIRJALLINEN KYSELY

Ikä: _____ Etunimi: _____

Mitä instrumenttia soitat: _____

Minkä ikäisenä aloitit soittoharrastuksen? _____

Kerro jokin oma kokemuksesi, joka liittyy musiikkiin tai musiikin oppimiseen.

Mikä on varhaisin muistamasi kosketus musiikkiin? (Lapsuudenkokemus)

Kuvaile lyhyesti, miten soittoharrastuksesi konservatoriossa on sujunut.

Mitä muuta teet vapaa-ajallasi kuin soitat?

HAASTATTELUTEEMOJA JA KYSYMYKSIÄ

1. HARRASTUKSEN YLEINEN KUVAILU:

- Kirjoitustehtävän aiheet
- Millainen harrastus soittaminen on? Kerro omasta soittoharrastuksestasi.
- Mikä on konservatorio?
- Millaisia tilanteita musiikin harrastus tuo elämään: mitä musiikkiharrastuksesi sisältää?
- (Mihin osallistut? Millaisia ryhmiä, keitä niissä on mukana? Mitä siellä puhutaan?)
- Miten suuren osan vapaa-ajastasi musiikkiharrastus vie ja miten?

2. ILONAIHEET, VAATIMUKSET JA PAINEET:

- Mikä näissä tilanteissa on kivaa, mielenkiintoista, innostavaa
- Mikä raskasta, epämiellyttävää?
- Miten harjoittelet? Kuka auttaa vaikeuksissa ja kannustaa ja miten?
- Kuka painostaa/sekaantuu tai puuttuu soittamiseen ja miten?
- Millaisia kurssitutkinnot ovat sinulle olleet?
- Stipendit?

3. KENTTÄ JA SINNE TULO

- Konservatorioon tulo:
 - Missä aloit harrastaa musiikkia ja miten? (Laulua, soittoa, millä soittimella)
 - Mitä tiesit konservatoriosta etukäteen? (Mistä sait tietää?)
 - pyrkiminen: mistä sait kiinnostuksen pyrkiä konservatorioon?
 - Kenen esiintymistä olit seurannut aikaisemmin? Kerro siitä!
 - Kuka ohjasi sinut pyrkimään (joku aikuinen/kaverit)
 - Miten kotiväki suhtautui konservatorioon pyrkimiseesi?
 - Ketkä konservatorioon pääsevät, millaiset lapset/soittajat/harrastajat?
 - Millainen pääsykoe oli? Pääsiko ensimmäisellä kerralla?
 - Mitä valmennusta olit saanut? Kuka sitä antoi?
 - Miltä tuntui, kun pääsit? Pääsiko joitakin tuttuja samaan aikaan? Jäikö joku kaveri ulkopuolelle?
 - Tunsitko pyrkiessäsi joitakin, jotka olivat konservatoriossa? Millaisia soittajia he mielestäsi olivat?
 - Oletko saanut kavereita konservatoriosta? Kerro!
 - Millaisia toiveita sinulla oli pyrkiessäsi?
 - Tunsitko oman opettajasi ennestään? Kerro jotakin hänestä.
- Minkälaisia sääntöjä ja tapoja toimintaan liittyy? Millaisia ohjeita saat harjoitteluun? Noudatanko niitä? Entä jos et? Millaisia ovat oppilaskonsertit? Pukeutuminen? Käytös?
- Harrastukseen liittyvät ihmiset ja heidän asemansa tapahtumissa? Kuka määrää toiminnasta? Mistä sen tietää? Mitä keskustellaan kavereiden kanssa, milloin? Symboliset merkit (julisteet, tarrat, lahjat yms.)? Mistä itse saa päättää?
- Pienryhmät: Kuulutko johonkin pienryhmiin? Oletko päässyt mukaan sellaisiin ryhmiin, joihin haluat? Toimiiko konservatorion piirissä muita ryhmiä, joihin et kuulu?
- Kuka määrää toiminnasta? Miten se ilmenee, mistä tiedät sen?

4. KODIN HABITUS JA KULTTUURINEN PÄÄOMA/TUKI HARRASTUKSELLE

- Miten kotiväkesi suhtautuu musiikkiin? Soittaako joku muu jotakin instrumenttia? Kuunnellaanko kotonasi klassista musiikkia? Käyttekö konserteissa? Kuunteleeko kotiväki mielellään, kun sinä soitat? Mikä vanhempien mielestä on tärkeää musiikin harrastamisessa? Mikä sinulle itsellesi on siinä tärkeää? Mitä muita asioita vanhemmat pitävät tärkeinä (musiikin ulkopuolella)?
- Millaista esiintyminen on? Jännitkö? Nautitko/ onko helppoa ja luontevaa? Mitä vanhemmat sanoo ja ajattelee esiintymisestäsi?
- Millä tavalla perheesi osallistuu harrastukseesi?
- Kuinka paljon kotona on : soittimia (millaisia) kuka niillä soittaa?
Levyjä/kasetteja: millaisia, onko sinulla omia?paljonko?
Kirjoja: millaisia , onko omia, paljonko?
- Käytkö mielelläsi kirjastossa? Mitä lainaat?
- Mitä muuta teidän perhe harrastaa kuin musiikkia?

5. DISTINKTIO

- Mitä erilaista musiikin harrastuksessa konservatoriossa on kuin muussa musiikin harrastamisessa, esim. Koulun orkesterissa tai kansalaisopistossa?
- Mitä erilaisia sääntöjä ja toimintatapoja konservatoriossa on kuin koulussa tai muussa harrastuspiirissä ? Mitä mieltä olet niistä? Merkit?
- Konserttikäyttäytyminen/käyttäytyminen tunnilla? Miten ilmaistaan?
- Kuka pukeutumisesta päättää? Miten ilmaistaan? Mitä mieltä olet pukeutumistyylistä?
- Onko sinulla joitakin muita tärkeitä harrastuksia? Kerro niistä. Miksi ne ovat tärkeitä?
- Onko olemassa jokin harrastus, jossa et missään tapauksessa haluaisi olla mukana? Miksi?Miten sen harrastajat eroaa sinusta?
- Harrastusten paremmuusjärjestys teillä kotona? Kenestä haluat erottautua? Oletko joutunut musiikkiharrastuksen takia luopumaan jostakin mielenkiintoisesta harrastuksesta?
- Miksi vanhemmat ovat laittaneet sinut konservatorioon?

6. OPPIMINEN

- Mitä konservatoriossa oppi?Oppiiko soittamisen ja konservatorion yhteydessä mielestäsi muuta kuin soittamista?Mitä sinä olet oppinut?
- Millaisia tavoitteita ja odotuksia sinulla oli, kun aloit soittamisen? Mitä halusit tältä harrastamiselta?
- Mikä on ollut erilaista kuin odotit?
- Oletko iloisesti yllätynyt jostakin? Mikä sinuta on ilahduttanut?
- Oletko pettynyt johonkin?

7.SITOUTUMINEN

- Mitä ajattelet harrastuksestasi nyt?
- Miksi harrastat soittamista?
- Mikä sinusta tällä hetkellä on tärkeää soittoharrastuksessasi? Mihin tähtäät? Mikä muu on sinulle tärkeää? Mikä perheellesi on tärkeää?Perheen merkit?
- Oletko suunnitellut, miten pitkälle jatkat harrastusta?Mitä odotat tulevaisuudelta? Oletko asettanut itsellesi tavoitteita?
- Voisitko kuvitella lopettavasi soittamisen tai soittotunnit? Mitä sitten harrastaisit?

SUOSTUMUSKIRJE

Hyvät soitto-oppilaat ja oppilaiden vanhemmat!

Teen Jyväskylän yliopistoon kasvatustieteen pro gradu-tutkielmaa lasten musiikkiharrastuksista. Tutkin musiikkiharrastusta lasten kokemuksena ja kasvuympäristönä.

Tutkimuksen kohdehenkilöitä ovat konservatoriossa musiikkia opiskelevat lapset ja nuoret, ja toivon löytäväni riittävästi osallistujia Keski-Pohjanmaan konservatorion Vetelin toimipisteen oppilaista. Tässä kirjeessä pyydän suostumustanne tutkimukseen osallistumiseen.

Tulen keräämään lapsilta aluksi lyhyen kirjallisen kertomuksen omasta soittoharrastuksestaan ja musiikkielämyksistään. Myöhemmin haastattelen lapsia. Kirjoitustehtävän voi tehdä koululla teoriatunnin jälkeen, tai ellei tämä sovi, myös kotona. Haastattelu kestää suunnilleen puoli tuntia. Haastatteluajoista sovitaan jokaisen kanssa erikseen, ja pyritään löytämään kullekin sopiva aika.

Tutkimuksessa esille tulevat tiedot ovat luottamuksellisia. Osallistujien henkilöllisyyttä ei kerrota ulkopuolisille, ei myöskään konservatorion opettajille.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Mikäli et halua lapsesi osallistuvan tähän tutkimukseen, ota yhteyttä. Alan kerätä tutkimusmateriaalia huhtikuussa 1998.

Kiitän yhteistyöstä!

Annan myös mielelläni lisätietoja tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin

Yhteystiedot:

Arja Pakkala

Välkyläntie 5

69700 Veteli

☎ (06)8621080 (viikonloppuisin)

tai (040)5570080